

Adam je biblické mužské jméno hebrejského původu. Souvisí s hebrejským slovem označujícím hlínu, prstí, zemi. Jméno, které se může vykládat jako ‚pozemšťan‘, je v bibli dáváno do souvislosti se skutečností, že Bůh stvořil prvního člověka z hlíny. U nás je velmi oblíbené, užíváno je často i jako příjmení. Celá řada dalších příjmení je pak od jména *Adam* odvozena, například *Adámek*, *Adamec* nebo *Adamička*, ale také *Hadámek* nebo *Hadamčik*. V některých nářečích má totiž jméno *Adam* podobu *Hadam*.

Aš má ve znaku tři lipany (německy *Äsche*), podle kterých bylo město údajně pojmenováno. Skutečnost je ale jiná. Původní název *Ascha* vychází ze staroněmeckých výrazů *ask* ‚jasan‘ a *aha* ‚voda, potok‘. Jméno tedy označovalo potok protékající jasanovým porostem. Jméno *Aš* je rodu ženského i mužského. Pokud však použijeme podobu mužského rodu, prozrazujeme tím, že z *Ašska* rozhodně nepocházíme. Místní totiž užívají výhradně tvar rodu ženského.

Tvrdé Y, nebo měkké I?

Už malé děti se učí, kde psát *i/i* a kde *y/y*. Přesto občas zaváháme. Osvěžme si proto některé zásady – začneme **vyjmenovanými slovy**. Připomeňme dvojice slov s rozdílným významem: *Mýt si ruce* × *mít se dobře*, *výr* (pták) × *vír na vodě*, *mýval* (zvíře) × *míval* z češtiny *jedničku*, *vymýtít* (vykácet, odstranit) *náletové dřeviny* nebo *korupci* × *vymítat* (vymetat, vyhánět) *dábla*, *slepýš* (ještěrka) × *slepíš tu natrženou stránku*, *sýrová pomazánka* × *kyselina sírová*, *včely opylují květy* × *zámečníci opilují ostré hrany*, *sveřepí šakali zavile vyjí* × *děti vjíjí věnečky*, *pykat za chybu* × *pikat při dětské hře*, *výskat radostí* × *vískat někomu ve vlasech*, *nadmořská výška* × *vížka* (věžička).

Víte, co je to?

Babyka je javor (malý pak je *babyčka*), *slynout* znamená ‚být proslulý, známý něčím‘, *plytký* je mělký, povrchní, *sumýš* je mořský živočich, *pýřit se* je totéž co červenat se, *pýchavka* je houba, její název souvisí se slovem *pýcha*, *zpytovat* znamená pečlivě zkoumat, *sypek* je vnitřní povlak peřin, *cavyky* jsou okolky, drahoty a *vyza* je ryba.

Někteří lidé jsou přesvědčeni, že se repertoár vyjmenovaných slov v průběhu let mění. Základ je však již celá desetiletí neměnný, protože důvody pro psaní *y* jsou historické. Seznam všech slov i s příklady odvozených a příbuzných slov najdeme v *Pravidlech českého pravopisu*. Osobní jména se nemusí vždy řídit pravopisnými pravidly – lze potkat pana *Zimu* i *Zymu*, *Syrovátku* i *Sirovátku* atd.

Záludnosti

Pozor! S *i/i* píšeme: *sípat* (chraptět), *ližiny* (lišty na střeších automobilů), *mlít* (přestože je *mlýn* a *mlynář*), *viset* (na stěně), *visutý most*, *viklat* (uvolnit se, hýbat se), *nenechat se zvíkat*, *kámen viklan*, *střešní vikýř*, *muzejní vitrína*.

Často nás mohou potrápit předponová slovesa odvozená ze základů *být* (ve smyslu existovat) a *bít* (s významem tlouct). Co zvolíte? *Mobil je třeba pravidelně nabýt*, nebo *nabít*? *Vrátili se z cesty nabyti dojmy*, nebo *nabiti dojmy*?

Při výběru *i* – *y* pomůže převedení do budoucího času. Užijeme-li tvary s *-d-* (*nabudu*, hovorově *nabydu*, *nabudeš/nabydeš*, *nabudou/nabydou*), jsou náležité podoby s *y/ý*: vědomosti *nabudeš* učením → *nabýt vědomosti*; odbudou si tříletý trest → *odbýt si trest*. Jestliže tvoříme tvary s *-j-* (*nabiješ*, *nabijeme*), píšeme *i/í*: mobil *nabijeme* → *nabít mobil*; hodiny *odbijí* půlnoc → *slyšeli odbít půlnoc*.

Na cestě se dojmy nabijeme, proto se vracíme *nabiti dojmy*. Všude, kde vyjadřujeme vrchovatou míru, naplnění, přeplnění, píšeme *i*: *v sále bylo nabito, jedeme nabitým vlakem, máme nabitý program*. Pro vyjádření významu ‚získat, dosáhnout‘ nebo ‚zvětšit objem‘ užijeme sloveso *nabýt*: *nabýt dojmu, nabýt vědomosti, nabýt jmění, těsto hodně nabylo*.

Rozlišujeme proto: *dobýt* (pevnost, postavení) × *dobít* (telefon, raněné zvíře), *nabýt* (vědomosti, jmění) × *nabít* (zbraň), *odbýt* (uložený úkol, ctitele) × *odbít* (půlnoc), *pobýt* (zůstat někde) × *pobít* (střechu plěchem, nepřátele), *přibýt* (na váze) × *přibít* (podkovu), *ubýt* (na váze; z nějakého množství) × *ubít* (zvíře, čas), *vybýt* (= zastarale zbýt) × *vybít* (baterii, energii, zvěť), *zbýt* (zůstat) × *zbít* (spolužáka).

Kdy, kde a v kolik?

Jak psát kalendářní data a časové údaje v dopisech a v dalších dokumentech

Pokud píšeme **kalendářní datum** vzestupně (den, měsíc, rok), je možné napsat měsíc číslicemi (6. 2. 2015) nebo vypsát slovem (6. února 2015). Za řadovými číslovkami označujícími den a měsíc se po tečce píše vždy mezera, letopočty se uvádějí čtyřmístně.

Vypisování názvu měsíce slovně je běžné zvláště v osobní a soukromé korespondenci, v dopisech do zahraničí, v právních písemnostech, na peněžních dokladech apod., např. *Praha 25. května 2010, V Brně 4. prosince 2012*. Název měsíce je ve tvaru 2. pádu. Údaje o místě a datu napsání se čárkami neoddělují.

V obchodní a úřední korespondenci se měsíc v datu přednostně vyjadřuje číselně, např. *faktura ze dne 6. 2. 2015*. Pokud se uvádí místo původu dopisu, je v 1. pádě: *Praha 25. 5. 2010, Brno 4. 12. 2012, Kutná Hora 31. 12. 2014*.

Zb__něk Ml__nář si m__slal, že se v jeho zahradě u Kam__ku nenas__tní sl__mácí a hlem__ždi nezab__dlí. M__l__ se, z v__p__planých záhonů je teď m__tina. Sen o přep__chové úrodě se rozpl__nul, nemá sm__sl vzl__kat, pol__kat slzy, pov__kovat ani v__m__šlet a l__čit dům__slné pasti. Už ho nic nezv__klá. Nas__pe kolem nových sazenic bl__skavé granule, v__m__tí škůdce a brz__, brz__čko budou b__l__ny zase v__stavní.

vystavni.
vymít škůdce a brzy, brzičko budou bylyiny zase
Naspe kolem nových sazenic blyskavé granule,
a lčit dumslné pasti. Už ho nic nezvikla.
vlykat, pollykat slzy, povlykovat ani vymyšet
o přeplchové úrodě se rozplynuli, nemá smysl
se z vyplaných záhonů je teď mytina. Sen
slymždi a hlemždi nezabdyli. Myll
v jeho zahradě u kamýku nenasytinl
Doynek Mlynář si myslel, že se

Písmeno Z

NENECHTE SE ZMÁST

adresní × adresný: Rozlišujeme významy: *adresní* = týkající se adresy obecně (*adresní štítek*) a *adresný* = určený konkrétní osobě (*adresný komentář*).

aktuální: Kodifikovaná podoba je pouze s příponou *-ální*, tedy *aktuální* (podoba **aktuelní* je chybná).

antedatovat: Vyjadřujeme-li, že dáváme na dokument dřívější datum, správně píšeme jen *antedatovat* (podoba **antidatovat* je sice častá, ale chybná). Latinské *ante-* zde má význam ‚před, dříve‘.

aroma: Toto slovo je středního rodu, může buď zůstat nesklonné, nebo ho lze skloňovat. Jednotné číslo: 1., 4., 5. p. *aroma* - 2., 3., 6. p. *aromatu* - 7. p. *aromatem*. Množné číslo: 1., 4., 5. p. *aromata* - 2. p. *aromat* - 3. p. *aromatům* - 6. p. *aromatech* - 7. p. *aromaty*.

asistent: Máme-li na mysli člověka, jde o mužský rod životný (*Zaměstnal nového asistenta*). Mluvíme-li o přístroji, může jít o muž. rod životný i neživotný: *Brzdové asistenty pracovaly spolehlivě* nebo *Brzdoví asistenti pracovali spolehlivě*.

Vedle tohoto základního způsobu zápisu je v textech administrativní povahy dovozen také tzv. dvoumístný způsob vzestupného psaní data, v němž se před jednociferné kalendářní dny a měsíce doplňuje nula a po tečkách nejsou mezery: *25.05.2010, 04.12.2012, 31.12.2014, 06.02.2015*. Dvoumístný způsob zápisu dní a měsíců se užívá také u kalendářních dat psaných sestupně (rok, měsíc, den), kdy se mezi jednotlivé údaje klade spojovník: *1998-05-11, 2015-02-06*. Tento způsob psaní dat se v souvislém textu obvykle nepoužívá, je vhodný pro pořizování a uchovávání elektronických záznamů.

Data ve významu ‚až‘ píšeme s pomlčkou. Pokud je pomlčka mezi jednoslovnými výrazy, mezerami ji neoddělujeme: *v letech 1974–2015, leden–září, 16.–17. října, 1.–31. 12. 1999, 14.–17. 10. 2012*. Pokud se však pomlčka objeví mezi výrazy víceslovnými, lze ji mezerami oddělit, tedy například *1. ledna – 31. prosince, 14. 5. – 7. 10. 2012, 1. 1. 1994 – 31. 12. 2014*.

Při zápisu **časových údajů** se rozlišuje mezi uvedením času jako denní doby a času jako trvání. V zápisu denní doby se hodiny a minuty oddělují tečkou nebo dvojtečkou: *7.30* i *7:30, 18.30* i *18:30*. Pro označení *hodin, minut* a *sekund* se používají celá slova nebo mezinárodní značky (*h, min, s*) nebo české zkratky (*hod., h., min.*), tedy např. *8 hodin, 8 h, 8 h. i 8 hod.*

V zápisu času jako doby trvání se hodiny, minuty a sekundy oddělují dvojtečkou. Desetinná část se odděluje desetinnou čárkou, např. *nejlepší závodník doběhl v čase 2:05:27,15* (čteme: *v čase 2 hodiny 5 minut 27 sekund 15 setin sekundy*). Časová rozmezí píšeme s pomlčkou bez mezer: *8–16 h, oběd 12.00–12.45*.

Jak se kde říkalo bramboru?

Zjednodušená nářeční mapa. Mapa zachycuje stav ze šedesátých až sedmdesátých let 20. století, se všemi podrobnostmi ji najdete na <http://cja.ujc.cas.cz>

Jak známo, brambory do Evropy připutovaly, nebo spíše připluly ze zámoří. U nás zdomácněly až od dob hladomoru na konci 18. století. Do našich zemí se dostaly přes Německo, jak ostatně potvrzují i nářečí. Z německého slova *Erdapfel* (doslova *zemské jablko*) vycházejí pojmenování *erteple* (*ertepla*, *erteplu*), typická pro celé Čechy a pro jižní a střední Moravu.

Za bývalou česko-moravskou hranicí vliv němčiny nekončí, jak by se mohlo na první pohled zdát. Moravský výraz *zemské jabko* je totiž překladem uvedeného německého slova a jeho pokračovateli jsou pak na východní Moravě *zemňák*, *zemák*, *zemče* nebo také *jablouško* (*jablóško*) na Brněnsku. Naopak domácího původu jsou v Čechách výrazy *brambor*, *brambora* (oba jsou zároveň spisovné), na Chodsku, popřípadě jinde v Čechách, žije *brambur*, v jižních Čechách *bandor*, popřípadě *bandora*. Má se za to, že *brambor* vznikl ze slova *branibor*, a je tak vlastně výrazem pro plodinu pocházející z Braniborska. Nářeční exkluzivitou je pak slezské pojmenování *kobzol*: jeho původ není jasný.

PROČ SE ŘÍKÁ BABÍ LÉTO?

Pro oblíbené spojení označující přelom léta a podzimu se nabízí hned několik výkladů původu. Mohlo vzniknout například proto, že v té době poletují vzduchem jemné pavučiny a připomínají stříbřité, jemné, „babí“ vlasy. Podle K. J. Erbena je v tuto dobu stejně málo tepla, „jako ho má stará bába“, léto je tedy vlastně ve stejné životní fázi jako stará žena. Josef Jungmann pak původ názvu vysvětluje podle souhvězdí Plejády, lidově nazývaného Baby, které je v té době viditelné.

Bohumil je mužské jméno slovanského původu. Jeho význam ‚milý bohu, bohulibý‘ je dodnes zřejmý. Jméno *Bohumil* je možné považovat za slovanskou obdobu německého *Gottlieb* nebo jména *Teofil*, které vychází z řeckého *Theophilos* ‚milý bohu‘. Složených jmen, jejichž první část vychází ze slova *bůh*, je celá řada: *Bohuslav*, *Bohumír*, *Bohuchval*, *Bohdan*, ale také *Božidar* nebo *Božislav*.

Brno patří naopak ke jménům dnes již neprůhledným. Starobylý slovní základ **brn-*, z něhož je název odvozen, označoval bláto, kal nebo mokré místo. Tento základ není doložen již ani ve staré češtině, není proto divu, že jméno *Brno* bylo od nejstarších dob mylně vykládáno například jako „obrněné“, tedy opevněné místo. Souvislost s mokrým terénem je však velmi pravděpodobná, protože i jména brněnských čtvrtí jako *Slatina*, *Žabovřesky* nebo *Komárov* dávají tušit, že se v místech dnešní moravské metropole nacházely mokřiny.

Tvrdé Y, nebo měkké I?

Při skloňování se volba *i/y* po obojetných souhláskách (vzpomínáte na školní pomůcku *befeleme pes se veze?*) v koncovkách podstatných jmen řídí rodem a vzorem. Píšeme např. *dva motýli* (podle páni), *v neděli* (růži), *na poli* (moři) × *góly* (hrady), *šály* (ženy).

Slova skloňovaná podle vzoru „žena“ mají v příslušných tvarech *-y*: *želvy*, *mísy*, *antilopy*, *do Ostravy*, *Lhasy*. Pozor na 7. p. mn. čísla, v něm je *-ami*: *s želvami*, *mísami*, *antilopami*. Jména ženského rodu zakončená v 1. p. j. č. na obojetnou souhlásku mají vždy *-i*: *směsi*, *na pánvi*, *posteli*, *k tvrzi*, *stepi*, *oceli*, *mrkvi*, *vsi*, *do Příbrami*, *Boleslavi*.

Časté jsou chyby v 7. p. mn. č. mužských jmen. Řídíme se vzorem – slova patřící k měkkým vzorům „muž“ a „stroj“ píšeme v 7. p. mn. č. s *-i*: *s vítězi*, *obyvateli*, *řediteli*, *Francouzi*, *v cíli*, *jeteli*, *s obratli*; jména skloňovaná podle vzoru „pán“ nebo „hrad“ mají *-y*: *s motýly*, *plazy*, *s hlasy*, *účely*, *s Italy*.

Chybu v tomto pádě neuděláte u slov *městys*, *boss*, *markýz*, *plevel*, *kotel* a *hospic* – ta kolísají mezi měkkým a tvrdým vzorem, můžeme psát *s městysi* i *městysy*, *s bossi* i *bossy*, *s markýzi* i *markýzy*, *s pleveli* i *plevely*, *s kotli* i *kotly*, *s hospici* i *hospicy*. Dvojí možnost je i u tvarů množného čísla slova *manžel*, platí jak pro manželské dvojice, tak pro ženaté muže: *smlouva s manželi/manžely Holými*; *dámy, přijďte i se svými manželi/manžely*.

Záludnosti

Bez ohledu na rod a vzor píšeme po měkkých souhláskách *ž, š, č, ř, j* vždy *-i*: *dárky od Máši*, *Bláži*, *Dáši*, *Káči*, *Anči a Káji*, *bez pana Píši*, *Váši a Broži*, *od bači*, *ninždi*, *rikši*.

S písmenem *c* je to poněkud složitější. Tvary jmen skloňovaných podle vzorů „předseda“ a „žena“ jsou s *-i*: *auto od Máci*, *koncert Jarka Nohavici*, *v režii L. Hlavici*, *film E. Kosturici*, *pozdrav od Lubici a Danici*. Výrazy patřící ke vzoru „hrad“ však píšeme s *-y*: *tácy*, *puncy*, *kibucy*, *kecy*, *trucy*. Jestliže se *c* v cizím jméně vyslovuje jako [k], píšeme *-y*: z *Mallorky* (lze psát i *Mallorky*), *od Rebecy* (*Rebeky*), *dílo F. G. Lorcy* a *F. Petrarcy* (*Lorky*, *Petrarky*).

Zakončení *-ovi* ve 3. a 6. p. mužských jmen je vždy s *-i*: *dej to Pavlovi*, *Lukášovi*, *Neorolovi*, *kolegovi*.

U souhrnných rodinných jmen je třeba v 1. p. ohlídat ženský rod: *manželé Krásovi, Jana a Jan Krásovi, sourozenci Krásovi, bratři Krásovi × sestry Krásovy, Jana a Hana Krásovy.*

Pozor na 4. pád! *Vedle nás bydlí (manželé) Hujerovi a Špálovi (1. p.) × mám vzkaz pro Hujerovy a Špálovy, dárkový poukaz pro manžele Krásovy, dopis pro Janu a Jana Krásovy, ocenění pro sourozence Krásovy, pochvala pro bratry Krásovy (4. p.).*

Také u přivlastňovacích přídavných jmen ve spojení s podstatným jménem rodu mužského životného sledujeme 4. pád: *přišli otcovi bratři × potkal otcovy bratry, to jsou Janovi sourozenci × zná Janovy sourozence, sousedovi psi štěkají × slyšel štěkat sousedovy psy.*

Přivlastňujeme-li podstatné jméno ženského rodu, píšeme *-y* v 1. i 4. pádě: *přišly otcovy sestry – potkal otcovy sestry, to jsou Janovy kočky – zná Janovy kočky, jsou u nás Petrovy děti – viděl Petrovy děti* (slovo *dítě* je v množném čísle ženského rodu).

Kolik čeho a kolikrát?

Jak psát značky, čísla a výrazy složené z číslic a značek nebo jiných slov

Pro zápis značek se používají písmena latinské abecedy (např. *m*, *kg*, *l*, *h*) nebo písmena jiných abeced a různé další znaky (např. μ , $\$$, $\%$, $^\circ$). Psaní velkých a malých písmen je ve značkách ustálené. Velkými písmeny se např. označují všechny jednotky pocházející z vlastních jmen (*V* = volt, *W* = watt, *Pa* = pascal). Ve značkách chemických prvků a v chemických vzorcích se píše počáteční písmeno velké (např. *C* = uhlík, *NaCl* = chlorid sodný, *H₂O* = voda). Velké *M* (mega-) je označení pro miliontý násobek fyzikální jednotky (např. *MB* = megabyte), ale malé *m* pro její tisícinu (např. *mm* = milimetr, *mA* = miliampér).

Značky se v textu obvykle píšou ve spojení s konkrétní číselnou hodnotou, od níž se oddělují mezerou, např. *3 kg* = tři kilogramy, *10 ha* = deset hektarů, *50 Kč* = padesát korun českých, *100 kWh* = sto kilowatthodin, rychlost *50 km/h* = padesát kilometrů za hodinu, *967 hPa* = devět set šedesát sedm hektopascalů, *5 %* = pět procent, $\S 8$ = paragraf osm, teplota *12–15 °C* = dvanáct až patnáct stupňů Celsia. Číslo a značka se umísťují na stejný řádek. Pokud značky nestojí na konci věty, tečky se za nimi nepišou.

Domluví se s Ital___, Španěl___, Francouz___
i Rus___, Zaujali nás žiraf___, šimpanz___,
goril___ a také lv___, pum___ i jiné čič___ spící ve
větév___ch. Čáp___ se živí m___šm___, žabam___
i drobnými plaz___, Řekni Davidov___, že
bratři Machačov___ jeli se svými šéf___ do
Casablanc___ za peníze pana Vašic___, Na
hráz___ u Soběslav___ jsme potkali sestry
Veselkov___ i s jejich manžel___.

Domluví se s Italy, Španěly, Francouzi
i Rusy, Zaujali nás žirafy, šimpanzi,
gorily a také lvi, pumy i jiné čiči spící ve
větvič. Čapí se živí myšmi, žabami i drobnými
plazy, Řekni Davidovi, že bratři Machačovi jeli
za peníze pana Vašici, Na hrázi u Soběslavi jsme potkali sestry
Veselkovy i s jejich manželí/y.

NENECHTE SE ZMÁST

babiččin: Toto přivlastňovací přídavné jméno je odvozeno od podstatného jména *babička* příponou *-in* připojenou ke kmeni *babičk-*. Při odvození se *k* v kmeni mění na *č*.

bio-: Komponent *bio-* se dnes uplatňuje v řadě módních složenin typu *biovýrobek*, *biokosmetika*, *biobrambora* apod. Někdy se užívá též samostatně jako přídavné jméno: *bio nemléčná kaše*.

bit × byte: Slovo *bit* vyslovujeme [bit], v počítačové terminologii označuje nejčastěji pozici pro dvojkovou číslici (0 nebo 1) nebo samu dvojkovou číslici. *Byte* vyslovujeme [bajt], označuje skupinu osmi bitů, s níž počítače pracují jako s celkem.

brzičko: Oblíbený pravopisný oříšek. Slovo je utvořeno od kořene *-brz-* příponou *-ičko*.

B/bůh: Slovo *bůh* se píše s velkým písmenem, hodláme-li vyjádřit náboženskou úctu, často v textech s úzkou vazbou na náboženské prostředí a vyznání, např. v modlitbě: *věřím v jednoho Boha, Otce všemohoucího*. V jiných žánrech a v obecném pojetí lze zvolit písmeno malé: *církev hlásají učení o bohu či bozích*.

Značky pro úhlový stupeň, minutu, vteřinu a pro stopy a palce se v textovém procesoru připojují k číslu bez mezery, např. *úhel 60° = 60 stupňů*, *spád 17° 15' = 17 stupňů a 15 minut*, *12' 10" = 12 stop a 10 palců*. Při zápisu zeměpisných souřadnic se mezi jednotlivými složkami mezera nepíše, např. *50°5'5" severní šířky a 14°24'10" východní délky*.

Mezeru mezi značkou a číslem neděláme ve složených číselných výrazech. Tyto výrazy mohou vzniknout spojením číslice se značkou nebo i s jiným slovem (přídavným jménem, podstatným jménem nebo příslovcem), např. *3kg* i *3kilogramové* (= tříkilogramové) *závaží*, *7m* i *7metrový* (= sedmimetrový) *skok*, *6V* i *6voltová* (= šestivoltová) *baterie*, *50Kč* i *50korunový* (= padesátikorunový) *kolek*, *5%* i *5procentní* (= pětiprocentní) *roztok*, *6násobný* (= šestinásobný) *mistr republiky*, *8násobek* (= osminásobek), *8násobně* (= osminásobně), *20krát* i *20×* (= dvacetkrát).

Všechny tyto jednoslovné výrazy píšeme bez mezer a bez spojovníku. Spojovník se píše pouze v případech, kdy místo čísla použijeme zástupná písmena: *x-stupňový*, *n-tá odmocnina*. Do číslovek nikdy nevpisujeme koncové části číslovek, neboť slabiky *ti* a *mi* jsou už obsaženy v tvaru číslovky. To platí i při zápisu základních číslovek, např. *pro děti od 6 let, za účasti 43 % voličů, od 8 do 14 hodin*.

O PŮVODU ČESKÝCH JMEN

Ctibor je české mužské jméno, které se vykládá jako ‚bojující za čest‘ nebo ‚čestně bojující‘. V jeho druhé části se skrývá slovanský základ *bor s významem ‚boj‘. Ve staré češtině však znělo toto jméno *Čstibor*. Setkáváme se zde totiž s tvarem druhého pádu podstatného jména čest, který zněl původně *čstí*. Ze současné češtiny známe i jména jako *Ctirad* nebo *Čestmír*, vycházející rovněž ze slova čest.

Cidlina patří ke jménům, jejichž výklad není jednoduchý. Jméno této řeky, která se u Libice vlévá do Labe, bylo dříve dáváno do souvislosti se slovesem *cídit*. Za pravděpodobnější je však považován vztah ke slovesu *cedit*. Co ale potom jméno znamená? Podle starších názorů šlo o místo, kde prosakovala voda, ale vhodnější je vycházet z předpokládaného přídavného jména *cědlý, které se slovesem *cedit* souvisí a mělo význam ‚čirý, čistý‘. *Cidlina* byla tedy nejspíše řeka s průzračnou, čistou vodou.

Tvrdé Y, nebo měkké I?

V úvodu připomeňme, že v přítomných tvarech a tvarech rozkazovacího způsobu se vždy píše *-i*: *chlapci kreslí, dívky kreslí, děvčata kreslí, bolí mě klouby; Petře, ozvi se, Jano, ozvi se*. Rod a životnost jsou důležité pouze pro výběr správného tvaru přičestí (činných i trpných) a přídavných jmen. Pro psaní koncovek v uvedených tvarech ve větách s jednoduchým podmětem v množném čísle platí tato tři pravidla:

1. Je-li podmětem jméno rodu mužského životného, píše se *-i*: *Chlapci si svých chyb byli vědomi*.
2. Je-li podmětem jméno rodu mužského neživotného nebo ženského, píše se *-y*: *Oba podniky mezi sebou uzavřely dohodu. Dívky si svých chyb byly vědomy*.
3. Je-li podmětem jméno rodu středního, píše se *-a*: *Děvčata si svých chyb byla vědoma*.

Ne vždy je však lehké určit životnost. Jde o ryze mluvnickou kategorii, která se uplatňuje pouze u jmen rodu mužského. Za mluvnický životný tvar se považují ty, které mají v 1. p. mn. č. koncovku *-i* (*lvi, výrobci, sněhuláci, klouzci*), *-é* (*přátelé, ukazatelé*), *-ové* (*starostové*); za neživotný ty, jejichž tvar končí na *-y* (*programy, podniky, klouzky*), *-e* (*stroje, ukazatele*). Z příkladů je zřejmé, že i výrazy označující věc mohou být řazeny ke jménům životným (*sněhuláci*) a že někdy lze též výraz ve stejném významu použít jako jméno rodu mužského životného i neživotného (*klouzci – klouzky, ukazatelé – ukazatele*). Proto píšeme: *Sněhuláci rychle roztáli. Velmi rozšíření byli také klouzci. Ukazatelé směru byli poškozeni*. × *Velmi rozšířené byly také klouzky. Ukazatele směru byly poškozeny*. Dodejme, že tvarově se musí s podmětem shodovat i přídavná jména a zájmena stojící před ním: *Tito hezčí klouzci rostli mezi modříný*. × *Tyto hezké klouzky rostly mezi modříný*.

Záludnosti

U některých jmen k významu musíme přihlížet: *činitelé* (osoby) – *činitele* i *činitelé* (okolnosti), *průvodci* (osoby) – *průvodce* i *průvodci* (příručky), *veteráni* (osoby) – *veterány* i *veteráni* (historické stroje).

Jména *rodiče, lidičky* se řadí ke jménům rodu mužského životného, ačkoli mají koncovku neživotnou: *Mí rodiče oslavili zlatou svatbu. Tito lidičky se scházeli na Žižkově.* Neživotnou koncovku má i výraz *koně*. Označuje-li zvíře, považuje se za jméno r. m. živ.: *Jezdečtí koně uchvátili všechny přítomné.* Pokud pojmenovává věc, jde o jméno r. m. neživ.: *Houpací koně stály v koutě.* Zcela výjimečné je jméno *den*. To má v 1. p. mn. č. dva tvary: *dni* a *dny*. Ať zvolíme první, nebo druhý, vždy bude v příčestí *-y*: *Dny rychle plynuly* i *Dni rychle plynuly*.

Mnozí si jistě vybaví, že výraz *děti* se řadí ke jménům rodu ženského, a správně napíšíou *Děti běhaly v písku bosa*. Ale už nemusí mít jasno ve větách typu *Jako děti jsme chodil- často bruslit na místní rybník*. Podmětem není výraz *děti*, ale zájmeno *my*. U něj je důležité vědět, která jména zastupuje. Jestliže se za výrazem *my* ukrývají jen chlapani nebo chlapani i dívkyn, je nutno zvolit tvar *chodili*, pokud jen dívkyn, pak *chodily*.

Kolik a za kolik?

Jak psát čísla, peněžní částky a značky měn

Trojice číselných řádů se oddělují před a za desetinnou čárkou mezerami, tzn. že čísla, která mají více než tři místa vlevo nebo vpravo od desetinné čárky, členíme do skupin o třech číslicích: *6 378 km; 10 000 let; 2 500 000 původních obyvatel; 18 256,50 l; 3,536 2 g* atd. Jestliže se čísla píšíou za sebou, doporučuje se oddělovat je středníkem: *15,8; 17,9; 18,3*. Čtyřciferná čísla lze psát v textu s mezerou i bez ní (*2000* i *2 000 slov*), letopočty a čísla popisná však nikdy nečleníme (*rok 1953, Ambrožova 1433/2*). Některé číselné údaje se mohou členit podle jiných pravidel nebo se vůbec nečlení, např. *ČSN 01 6910 (2014), registrační značka 9A6 5000, IČO 12345678*.

V odborných a v administrativních textech se upřednostňuje uvádět čísla číslicemi (např. *objednáváme 600 kusů mikrotužek Jolana*). Pokud je třeba vypsát číslovky slovy, píšeme každé slovo zvlášť, např. *dvacet jedna, padesát čtyři, devět set, dva tisíce (jedno) sto šedesát osm, dva tisíce dvě stě třicet jedna, tři miliardy osm set milionů tři sta tisíc sedm set šedesát osm*.

Dýňov__ strašáci svítíl__ v ulicích. Foglarov__ Rychlé šípy ožil__ na scéně Stavovského divadla. Obě pole byl__ od sebe oddělen__ bílým pruhem. Problémy byl__ pouze s těmi dovozci, kteří neměl__ certifikát. Přátele přírody finančně podpořil__ i osobnosti jako Jan Hřebejk, Vlasta Chramostová a mnozí další. Děvčata šl__ do kina. Stalet__ velikán__ byl__ vyrván__ z kořenů. Nakládán__ sled__ nám velmi chutnal__.

Dýňoví strašáci svítíl v ulicích. Foglarovy Rychlé šípy ožily na scéně Stavovského divadla. Obě pole byla od sebe oddělena bílým pruhem. Problémy byly pouze s těmi dovozci, kteří neměli certifikát. Přátele přírody finančně podpořily i osobnosti jako Jan Hřebejk, Vlasta Chramostová a mnozí další. Děvčata šla do kina. Staleté/ velikány/ i byly/ i vyrvány/ i z kořenů. Nakládane/ sledě/ i nám velmi chutnaly/.

NENECHTE SE ZMÁST

cash flow: Ačkoli *Nový akademický slovník cizích slov* uvádí u tohoto výrazu ženský rod, doporučujeme jej na základě převažujícího úzu používat v rodě mužském nebo středním: např. *diskontovaný cash flow*, *kladné cash flow*.

cembalo: Pod vlivem slova *cello* se *cembalo* často píše chybně se dvěma *l*. Oba názvy hudebních nástrojů však mají rozdílný původ a *cembalo* (resp. nezkrácenou podobu *clavicembalo*) píšeme s jedním *l* v češtině i v jeho „rodné“ itaštině.

ciráty: Na rozdíl od synonymních *cavyků* píšeme *ciráty* s měkkým *i* uvnitř slova. Výraz pochází z německého *Zierrat* (ozdoba, okrasa).

cirka: Slovo pochází z latinského *circa* (kolem), píšeme jej však počestně s *k*. Zkratka *cca* vychází z původní latinské podoby, vedle toho lze *cirka* zkrátit i jako *ca*. Obě zkratky píšeme bez tečky.

coby: Ve významu ‚jako‘ píšeme toto slovo dohromady: *Do loňských voleb šel coby lídr*. Zvlášť píšeme *co by* tehdy, jde-li o spojení zájmena *co* a výrazu *by* jako součásti slovesa v podmiňovacím způsobu, např. *Nevíme, co by vás zajímalo*.

Peněžní částky a značky měn se píšou na stejném řádku, značku od čísla oddělujeme mezerou: *158 Kč = sto padesát osm korun českých*, *2 000 000 Kč = dva miliony korun českých*, *účtujeme vám 3 746 Kč (slovy: tři tisíce sedm set čtyřicet šest korun českých)*. Jen ve výjimečných případech, např. na složenkách, lze takové číslovkové výrazy psát celé dohromady (označení měny píšeme vždy zvlášť: *třítisícisedmsetčtyřicetšest korun českých*).

Při psaní peněžních částek v textech administrativní povahy je podle ČSN 01 6910 dovoleno oddělit skupiny tří číslic místo mezery tečkou: *60 351,50 Kč* i *60.351,50 Kč*, obdobně *1 000 000 Kč* i *1.000.000 Kč*.

Značku měny lze uvádět před peněžní částkou, popř. za ní. Pokud mezi číslem a značkou není mezera, čteme složený výraz jako přídavné jméno: *100Kč = stokorunový*, *20\$ = dvacetidolarový*. Uvádění pomlčky (event. dvou spojovníků) po desetinné čárce u celých čísel je v běžném textu nadbytečné (nikoli **100,- Kč*, raději *100,00 Kč* nebo jen *100 Kč*).

Měnové jednotky v textu buď vypisujeme slovem, např. *účtujeme 500 korun českých, zlotých, forintů, dolarů, liber, jenů, eur* (slovo *euro* se skloňuje zcela pravidelně podle vzoru „město“), nebo používáme značky měn: *Kč, Zł, Ft, \$, £, ¥, €* aj.

Mezinárodní třípísmenné kódy (*CZK, PLN, HUF, USD, GBP, JPY, EUR* apod.) se obvykle používají pouze v bankovní praxi a v korespondenci se zahraničím.

Čeněk patří mezi mužská jména, která byla v češtině utvořena domácími příponami ze jmen cizího původu. Základem tvoření zde bylo italské mužské jméno *Cenzo*, které vzniklo jako zkrácení na jména *Vincenzo*. Důležité přitom je, že *-ce-* se v italštině vyslovuje jako [če]. Toto jméno vychází z latinského *vincens* ‚vítězící, přemáhající‘. Tradiční má u nás i mužské jméno *Vincenc*, v poslední době vzrostla obliba podoby *Vincent*.

Čechy byly pojmenovány podle jednoho ze slovanských kmenů, který postupně získal nadvládu nad kmeny ostatními. Jeho jméno pravděpodobně nikdy nebude zcela uspokojivě vyloženo, různých teorií existuje celá řada. Jméno kmene Čechů bylo například dáváno do souvislosti se základem čel- obsaženým ve slovech *čeled'* nebo *člověk* (rusky *человек*), se slovem *čelo* ve významu ‚hora, vyvýšenina‘ (Češi by tedy byli obyvatelé hornaté, kopcovité krajiny) nebo se slovinským výrazem *čeh* ‚chlapec‘.

Tvrdé Y, nebo měkké I?

Na rozdíl od vět s jednoduchým podmětem ve větách s podmětem několikanásobným hraje roli nejen rod a životnost, ale i slovosled. Pokud na prvním místě stojí podmět a na druhém přísudek, řídíme se těmito třemi zásadami:

1. Je-li mezi jmény několikanásobného podmětu alespoň jedno rodu mužského životního (bez ohledu na číslo jednotlivých jmen a jejich pořadí), píše se *-i*: *Petr a Jana šli na autobus. Rodiče a děti společně vítali jaro. Výrobce a dovážející britská společnost se uvedenému nařčení bránili.*

2. Jsou-li všechna jména rodu středního v množném čísle, píše se *-a*: *Štěňata ani kořata nezůstala v útulku dlouho. Družstva žen ani družstva mužů v závodě neuspěla.*

3. V ostatních případech se (bez ohledu na číslo jednotlivých jmen a jejich pořadí) píše *-y*: *Pšenice i ječmen měly dobrou kvalitu. Základní škola a gymnázium získaly příspěvek na nové hřiště. Magistráty, obecní úřady i bytová družstva se na změnu začaly připravovat s rozvahou.*

Jestliže přísudek předchází podmětu, lze řídit shodu podle prvního jména nebo lze uplatnit zmíněná pravidla: *Na autobus šla (i šli) Jana a Petr společně. Vítání jara se zúčastnily (i zúčastnili) nejen děti, ale i jejich rodiče. Uvedenému nařčení se bránil (i bránili) jak výrobce, tak britská společnost.* V praxi jsou běžnější tvary přísudku podle prvního jména.

Záludnosti

Obsahuje-li podmět názvy organizací/společností, vždy je rozhodující jejich rod. Jestliže prvním členem podmětu je např. *Vodafone* a druhým *T-Mobile* (*Vodafone i T-Mobile nabídli zákazníkům výhody*), nelze argumentovat tím, že jsou to operátoři, a proto v přičestí musí být *-i*. Tak by tomu bylo ve větě *Operátoři Vodafone a T-Mobile nabídli svým zákazníkům výhody*. Oba uvedené výrazy jsou však jména neživotná, a tak je třeba při vypuštění slova *operátoři* napsat: *Vodafone a T-Mobile nabídly zákazníkům výhody*.

Jestliže je jedním z podmětů od původu jméno rodu mužského životního, ale označuje název společnosti, je možná shoda dvojí: *Albert a Lidl se rozhodly/rozhodli prodávat i živé ryby.*

V úředních písemnostech se objevují formulace: *Oseva (objednatel) a Ozim (zhotovitel) se dohodl- na těchto podmínkách*. V tomto typu vět jsou pro podobu přísudku rozhodující jména před závorkou (výraz v závorce považujeme pouze za volné doplnění), a proto je třeba psát: *Oseva (objednatel) a Ozim (zhotovitel) se dohodly na těchto podmínkách*, protože ani jedno jméno instituce není rodu mužského životného.

Někdy vytvoříme větu, v níž namísto jmen v 1. p. (*zdravotní sestra a lékař*) zvolíme spojení s předložkou *s* (*zdravotní sestra s lékařem*). V tomto případě lze zvolit shodu podle jména v 1. p.: *Zdravotní sestra s lékařem pravidelně docházela do denního stacionáře*. Můžeme však uplatnit shodu stejnou, jako kdyby obě jména byla spojena spojkou *a/i*: *Zdravotní sestra s lékařem pravidelně docházeli do denního stacionáře*.

Zkratka o zkratkách poprvé

Jak psát zkratky p., mil., mld., v. r., v z., tzn., s. r. o., fa atd.

Zkratky se nejčastěji tvoří tak, že se vypíše první písmeno zkracovaného slova nebo slov daného spojení, a to tak, aby zkratka končila souhláskou. Zkratka může být tvořena charakteristickou počáteční skupinou písmen nebo jen souhláskami obsaženými v daném slově. Zkratka se tvoří z psané podoby slova, nikoli vyslovované, např. *zeměd.* = zemědělský (nikoli **zeměď.*), *ve zn. pozd. předpisů* = ve znění pozdějších předpisů. Za slovem takto zkráceným se píše tečka. Po ní následuje buď mezera, nebo jiné interpunkční znaménko než tečka (např. čárka, dvojtečka, otazník, vykřičník). Končí-li věta zkratkou, dvě tečky se vedle sebe nepišou.

Zkratky obvykle slouží pro všechny tvary zkracovaných výrazů v různém pádě i čísle, např. *p.* = pan, paní, *s.*, *str.* = strana, *č.*, *čís.* = číslo, *j. č.* = jednotné číslo, *mn. č.* = množné číslo, *n. m.* = nad mořem, *mil.* = milion, *ml.* = mladší, *st.* = starší, *zvl.* = zvláště, *stč.* = staročeský, *sevvých.* = severovýchodní, *mld.* = miliarda, *rtg.* = rentgen, *a. s.* = akciová společnost, *s. r. o.*, *spol. s r. o.* = společnost s ručením omezeným, *v. v. i.* = veřejná výzkumná instituce, *z. s.* = zapsaný spolek, *v. r.* = vlastní rukou, *v z.*, *vz.* = v zastoupení. Velmi často

Představenstvo a dozorčí rada učinil __ závazné rozhodnutí. Hříby, babky, ale i kozáci byl __ často červiv __. Ručníky a čisté povlečení byl __ v den příjezdu připraven __. Institut pro místní správu (poskytovatel) a město Heřmanův Městec (objednavatel) uzavřel __ následující smlouvu. Fenka a její štěňata pobíhal __ po zahradě. Bratr se sestrou se rozhodl __ studovat v zahraničí.

Představenstvo a dozorčí rada učinil závazné rozhodnutí. Hříby, babky, ale i kozáci byli často červivi. Ručníky a čisté povlečení byly v den příjezdu připraveny. Institut pro místní správu (poskytovatel) a město Heřmanův Městec (objednavatel) uzavřely následující smlouvu. Fenka a její štěňata pobíhaly po zahradě. Bratr se sestrou se rozhodl studovat v zahraničí.

čača/ča-ča: Název latinskoamerického tance můžeme zapsat buď *ča-ča* a užívat ho jako neskloňné podstatné jméno, nebo zvolit podobu *čača*, kterou skloňujeme podle vzoru „žena“ (podvzor „gejša“). Kvůli měkké souhlásce je např. ve 2. p. j. č. koncovka *-i* místo *-y* (*lekce čači*) a ve 3. a 6. p. j. č. se kromě pravidelné koncovky *-e* vyskytuje rovněž *-i* podle vzoru „růže“ (*otočka v čače* i *otočka v čači*).

čarodějnice: Slovo *čarodějnice* bylo odvozeno od výrazu *čaroděj* (nikoli **čarodej*), častá psaná i vyslovovaná podoba **čarodejnice* tedy není správná.

čičhat: Spisovné je pouze sloveso *čichat*, *čuchat* se hodnotí jako obecněčeské.

činnost: V tomto slově píšeme dvě písmena *n* za sebou, protože se skládá z kořene *čin-* a přípon *-n-* a *-ost*, podoba s jedním *n* je tedy chybná. Vyslovovat je však naopak doporučeno pouze jedno *n*.

čurat: Ačkoli slovníky uvádějí jen podobu *čurat*, nelze odmítat ani běžně užívanou variantu *čúrat*. Setkáváme se rovněž s podobou **čůrat*, která podléhá zvyklosti psát uvnitř slov písmeno *ů* s kroužkem, z hlediska jazykového vývoje však není náležitá.

se tímto způsobem zkracují osobní a zeměpisná jména, např. *F.*, *Fr.* = František, *A.*, *Al.* = Alois, *M.*, *Mir.* = Miroslav, *Č. Budějovice*, *St. Boleslav*, *Ústí n. L.*, *Žďár n. Sáz*.

Některé zkratky dvou nebo více slov se píšou dohromady: *tzn.* = to znamená, *atd.* = a tak dále, *apod.* = a podobně, nebo je možné je zapsat dvěma způsoby: *č. j.*, *čj.* = číslo jednací, *č. p.*, *čp.* = číslo popisné.

Po zkratkách, které tvoříme z prvního písmena a konce zkracovaného slova, tečku nepíšeme, např. *ca*, *cca* = cirká, *fa* = firma, faktura, *fce* = funkce, *pi* = paní. Tyto zkratky jsou zakončeny samohláskou a z jejich tvaru je zřejmý i pád nebo číslo zkracovaného slova, např. *fy* = firmy nebo faktury, *čce* = července. Za zkratku je někdy mylně považováno slovo *viz*, ale je to tvar rozkazovacího způsobu od slovesa *vidět*, proto za ním tečku nepíšeme.

Žádný soupis všech zkratk neexistuje, protože výše uvedeným způsobem bychom mohli zkrátit většinu slov. Psaní některých zkratk může být stanoveno zákonem – závaznou podobu mají oficiální zkratky titulů a vojenských a policejních hodností. Většina zkratk je ustálená, píše se vždy stejným způsobem. Důležité je, aby byla zkratka pro čtenáře srozumitelná a v textu psaná jednotným způsobem.

Daniel je biblické jméno hebrejského původu, které se vykládá jako ‚bůh je můj soudce‘. S částí *el*, která vychází z hebrejského slova s významem ‚bůh‘, se setkáváme i ve jménech jako *Michael*, *Gabriel*, *Samuel*, ale také například *Eliáš*. Za zkráceninu jména *Daniel* bývá považována podoba *Dan*. Ta však existuje i jako samostatné biblické jméno, které se vykládá jako ‚soudce‘ nebo ‚rozsoudil‘.

Daskabáty, známé z pohádky o hříšné vsi a zapomenutém čertovi, si její autor Jan Drda nevymyslel. Vesničku s tímto názvem najdeme na jeho rodném Příbramsku. Ves se původně jmenovala *Daskabát*. Toto pozoruhodné jméno, které mimochodem dodnes patří obci na Olomoucku, vzniklo ze zvolání *dáš kabát*, které mělo varovat pocestné před nebezpečnými místy, v nichž hrozilo loupežné přepadení. Podobnou funkci mělo i významově obdobné, původem německé jméno *Cukmantl* („strhni plášť“) nebo průhledné pojmenování *Hled’sebe*.

Velká písmena

Vlastní jména **obcí (vsí, městysů a měst) a místních a městských částí** se v češtině píšou s velkým písmenem, srov. *Aš*, *Jilemnice* atd. Tady by asi zaváhal málokdo. Horší je to s následujícími případy, i když pro ně platí tato jasná a nepřiliš složitá pravidla.

Ve víceslovných nepředložkových jménech se píše velké písmeno ve všech jejich částech, např. *Heřmanův Městec*, *Pohorská Ves*, *Hroznová Lhota*, *Svaté Pole*, *Uherský Ostroh*, *Křížkový Újezdec*; *Ostrožská Nová Ves*, *Stará Červená Voda*, *Hora Svaté Kateřiny* (název obce), *Chlum Svaté Máří*, *Hora Svatého Václava* (název obce), *Újezd Svatého Kříže* atp.

Ve víceslovných předložkových jménech se velké písmeno píše ve všech slovech před předložkou, např. *Nová Ves nad Nisou*, *Nové Město nad Metují*, *Stará Ves nad Ondřejnicí*, a v prvním slově po předložce, a to i když takové slovo není samo o sobě vlastním jménem, např. *Nová Ves v Horách*, *Lhota pod Horami*, *Kostelec u Křížků*, *Vrbno nad Lesy*, *Újezd nad Lesy*.

V případném druhém a třetím slově po předložce (více než tři slova se po předložce naštěstí v českých jménech obcí nenacházejí) se pak velké písmeno píše podle toho, zda takové slovo je, nebo není samo o sobě vlastním jménem, nebo podle toho, zda už se předtím psalo, nebo nepsalo s velkým písmenem jako součást jiného vlastního jména, viz např. *Fryšava pod Žakovou horou*, *Rokytnice v Orlických horách*, *Albrechtice v Jizerských horách* × *Kamenný Újezd u Českých Budějovic*, *Nová Ves u Nového Města na Moravě* (slovo *Město* sice není samo o sobě vlastním jménem, ale bylo už součástí vlastního jména *Nové Město na Moravě*), *Blatnice pod Svatým Antonínkem* × *Hněvkovice na Levém břehu Vltavy*.

U jmen vzniklých sloučením dvou obcí do jedné, v nichž se vyskytuje spojovník, se uvedená pravidla uplatňují zvlášť pro každou z částí, viz např. *Brandýs nad Labem-Stará Boleslav* či *Hradec-Nová Ves*.

Záludnosti

Ze zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, vyplývá, že název obce jakožto právnické osoby je totožný s jejím zeměpisným jménem. Na začátku spojení typu *město Aš*, *město Jilemnice*,

statutární město Liberec, městys Velešín, obec Jarohněvice atp. se proto ve větném kontextu píše správně malé písmeno. Pozor však na případy, v nichž je slovo město (příp. městečko či ves) součástí názvu obce, neboť pak se správně píše s velkým písmenem, viz Město Touškov, Ves Touškov, Město Albrechtice a Městečko Trnávka.

Obdobné je to s názvy lázeňských měst. V některých případech je slovo lázně součástí názvu, a píše se proto s velkým písmenem: Lázně Běláhrad, Lázně Bohdaneč, Lázně Darkov, Lázně Kynžvart, Lázně Lipoverda, Lázně Toušeň (výčet je úplný). V ostatních případech slovo lázně součástí názvu není, a mělo by se proto psát s písmenem malým, např. lázně Poděbrady, lázně Luhačovice, lázně Teplice. Ke správnému psaní je třeba věcná znalost. Pozor také na dvě neobvyklá lázeňská jména Lipová-lázně a Mšené-lázně (skloňujeme do Lipové-lázní, do Mšeného-lázní).

Zkratka o zkratkách podruhé

Jak psát iniciálové zkratky a zkratková slova

Iniciálové zkratky jsou zkratky tvořené z počátečních písmen víceslovných názvů. Píšeme je velkými písmeny (iniciálami) a bez teček, podobně jako značky; diakritická znaménka zůstávají zachována. Vyslovujeme je po jednotlivých písmenech, např. SMS [es em es], ČT [čé té], MŠMT [m š m t]. Hláskovacím způsobem se většinou čtou i iniciálové zkratky cizího původu, např. USA [ú es á], ale někdy zůstává zachována původní výslovnost, např. FBI [ef bí aj], TGV [té že vé].

Tímto způsobem lze zkrátit víceslovné názvy států, názvy institucí, organizací, podniků a jejich organizačních jednotek, názvy veřejných událostí, významných dní a názvy další: ČR = Česká republika, SRN = Spolková republika Německo, OSN = Organizace spojených národů, NHL = Národní hokejová liga, LN = Lidové noviny, MČ = městská část, FÚ = finanční úřad, MDD = Mezinárodní den dětí, DIČ = daňové identifikační číslo atd. Za iniciálové zkratky lze považovat i monogramy osob: TGM = Tomáš Garrigue Masaryk, MM = Marilyn Monroe (lze však psát i T. G. M., M. M.).

Naše teta z __ěstečka u __enešova zatoužila po lázeňském pobytu. Na výběr měla __anské __ázně, __šené-__ázně, __ázně __ynžvart, __ázně __eplice nad __ečvou a __ázně __řeboň. Zvolila __řeboň. Lokálkou dojeła do __enešova u __rahy, tam přesešla na rychlík a přes __ervený __jezd u __otic, __ábor, __ezimovo __stí a __eselí nad __užnicí dorazila v pořádku na místo. Z lázní pak podnikla výlet do __obré __ody u __eských __udějovic.

Naše teta z Městečka u Benešova zatoužila po lázeňském pobytu. Na výběr měla Janské Lázně, Mšené-lázně, Lázně Kynžvart, lázně Teplice nad Bečvou a lázně Třeboň. Zvolila Třeboň. Lokálkou dojeła a přes Červený újezd u Votic, Tabor, Sezimovo ústí a Veselí nad Lužnicí dorazila v pořádku na místo. Z lázní pak podnikla výlet do Dobré Vody v Českých Budějovic.

datum: U tohoto slova pronikají tvary mužského rodu neživotného, základní je ale stále rod střední: s *dnešním datem*, *uvedená data narození*.

dennodenně: Obě části této složeniny jsou odvozeny od *denní* (z kořene *den* a přípony *-ní*), proto v ní píšeme čtyři *n*.

disfunkce × dysfunkce: Rozdíl mezi *disfunkcí* s latinskou předponou *dis-* (podobnou české záporce *ne-*) a *dysfunkcí* s řeckou předponou *dys-* (= zeslabený, vadný) je jemný. *Disfunkce* je ‚nežádoucí činnost nějakého prvku systému‘ (*disfunkční postup*), *dysfunkce* je ‚narušená nebo odchýlná činnost, např. orgánu‘ (*dysfunkce jater*).

dobýt × dobít: *Dobýt* má význam ‚zmocnit se, dosáhnout‘, v oznamovacím způsobu lze použít *dobudu* i hovorové *dobydu*. *Dobít* znamená ‚přestat bít, ubít‘, ale také ‚doplnit (elektrickým nábojem)‘. Ženu musíme dobývat, vybitý mobil naopak dobít, energii totiž dobýváme, nikoli dobýváme.

duo: *Duo* (= dvojice umělců, skladba pro dva nástroje, hlasy) má v některých pádech mn. č. dva tvary: 3. p. *duím* i *duům*, 6. p. *duích* i *duech*, 7. p. *dui* i *duy*.

V případech, kdy se shodují iniciálové zkratky různých názvů a mohlo by dojít k jejich záměně, vkládají se do iniciálových zkratk rozlišující malá písmena: *ČRo* = Český rozhlas, *MZe* = Ministerstvo zemědělství. Pokud jsou ve víceslovných názvech obsaženy předložky a spojky, na tvoření iniciálových zkratk nemívají vliv: *VTM* = Věda, technika a my, *TVT* = Týden vědy a techniky.

Složené zkratky se pro přehlednost obvykle člení mezerami, např. *ÚJČ AV ČR* = Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky, *PedF UK* = Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy. Jen ve výjimečných případech je iniciálová zkratka vytvořena pouze z jediného slova: *EKG* = elektrokardiogram, *TBC* = tuberkulóza, *TNT* = trinitrotoluen.

Z iniciálových zkratk, které čteme jako slova (např. *AVU* [avu] = Akademie výtvarných umění, *SÚKL* [súkl] = Státní ústav pro kontrolu léčiv, *NATO* [nato], z angl. North Atlantic Treaty Organization), vznikají iniciálová **zkratková slova**. Některá z nich se v mluvených projevech běžně skloňují jako podstatná jména [v súklu], ale v psaných textech doporučujeme je nesklouňovat a psát *v SÚKL*. Část zkratkových slov se tvoří z jednotlivých částí víceslovných názvů, často z počátečních slabik: *Čedok* = Československá dopravní kancelář, *Sazka* = sázková kancelář. Ta lze skloňovat i v psaných projevech: *do Čedoku*, *v Sazce*.

Eva je biblické jméno první ženy. Není tedy překvapivé, že vychází z hebrejského slova *havváh* s významem ‚živá‘. Přeneseně se jméno vykládá jako ‚životadárná‘ či ‚matka života‘. Za významovou obdobu jména je někdy považována slovanšská Živa nebo původem řecká Zoe (z řeckého *zōé* ‚život‘). Ve španělštině byla od jména *Eva* utvořena nejen zdrobnělina *Evita*, ale také mužské jméno *Evelio*.

Ervěnice bychom dnes již na mapách nenašli. Tato obec u Mostu musela totiž koncem padesátých let ustoupit těžbě uhlí. Její původní jméno *Rvenice* vycházelo ze starého slovanského slova *rvenica*, které označovalo příkop, roklí nebo strž, čili vlastně místo „vyrvané“, vymleté. Je zde tedy patrná souvislost se slovesem *rvát*. Později již jméno nebylo srozumitelné. Často užívané předložkové spojení ve *Rvenicích* pak začalo být nesprávně rozkládáno a změnilo se na *Ervenicích*. Nový název *Ervenice* později dostal podobu *Ervěnice*.

Velká písmena

Velká písmena se dnes často nadužívají – existuje silná tendence používat je ve slovech, která nejsou vlastními jmény. Věděli byste například, že následující typy názvů se ve větším kontextu píšou správně s malým písmenem, nebo byste v některých z nich měli také tendenci napsat písmeno velké, a tedy chybovat? Uvedený přehled vychází z naší dlouholeté zkušenosti s tazateli v jazykové poradně.

Podle současné kodifikace se ve větším kontextu píšou s malým písmenem např. názvy měsíců: *září, říjen*; dnů v týdnu: *neděle, pondělí*; válek: *první a druhá světová válka, třicetiletá válka, válka růží, šestidenní válka*; názvy nemocí: *ebola, španělská chřipka, marburská horečka, lymeská borelióza*; názvy rostlinných a živočišných druhů: *ropucha obecná, blatouch bahenní* (ale pozor, názvy vyšlechtěných odrůd rostlin se píšou s písmenem velkým: *jablko Parména zlatá*); názvy vyučovacích předmětů na základních, středních i vysokých školách a výučních i vysokoškolských oborů: *prvouka, matematika, základy společenských věd, výuční obor kuchař-číšník, studijní obor východoevropská studia se specializací rusistika*; názvy léčebných metod, procedur či terapií: *akupunktura, aromaterapie, oxygenoterapie*; názvy chemických prvků, a to jak české, tak latinské: *sodík/natrium, železo/ferrum*; názvy měn: *koruna, dolar, euro* (správně je *10 eur*, nikoli **10 euro*), *česká koruna, 500 korun českých, americký dolar, izraelský šekel*; názvy uměleckých směrů, stylů, žánrů či období: *baroko, francouzská nová vlna*.

Je nutné zdůraznit, že malé písmeno se píše v názvech nejrůznějších druhů dokumentů, a to zejména rejstříků: *obchodní rejstřík, trestní rejstřík*; registrů: *registr vozidel, registr ekonomických subjektů*; katastrů: *katastr nemovitostí, pozemkový katastr*; nařízení: *nařízení vlády č. 222/2010 Sb., o katalogu prací ve veřejných službách a správě*; vyhlášek: *vyhláška Ministerstva dopravy ČR o schvalování technické způsobilosti a o technických podmínkách provozu vozidel na pozemních komunikacích*; zákonů a zákoníků: *zákon č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví; zákoník práce, trestní zákoník, občanský zákoník*; kodexů: *kodex kvality, etický kodex*; sazebníků: *sazebník pro korporátní a institucionální bankovníctví*; ceníků: *ceník České pošty*; průkazů: *občanský průkaz, řidičský průkaz*; listů: *rodný list, oddací list*,

úmrtní list, záruční list; karet: zákaznická karta, evidenční karta řidiče; potvrzení: potvrzení o studiu, potvrzení o zdanitelných příjmech; smluv: pracovní smlouva, pojistná smlouva, úvěrová smlouva.

Záludnosti

Existují ovšem i tendence opačné, tj. psaní malého písmene tam, kde se správně píše písmeno velké. Namísto je proto toto ujištění: názvy okolí měst, např. *Liberecko, Náchodsko, Veselsko, Orlickoústecko* (od *Ústí nad Orlicí*), *Vltavotýnsko* (od *Týna nad Vltavou*), stejně jako jména obyvatel měst a obcí, např. *Dobříšští, Brandýští, Kozolupští, Staropačtí* (např. *na svůj rokokový zámek mohou být Dobříšští právem pyšní*) se píšou správně jedině s velkým písmenem.

V labyrintu titulů

Jak psát akademické tituly, vojenské a policejní hodnosti, profesní a další tituly

Zkratky oficiálních titulů a hodností mají závaznou podobu. Pokud osoba získala více titulů, píšeme vyšší titul před nižším nebo nižší vůbec neuvádíme. Tituly před jménem neoddělujeme interpunkční čárkou, u titulů za jménem čárky píšeme, např. *doc. RNDr. Jan Vonásek, Ph.D., MBA*. V případě dvou stejných titulů ze dvou vysokých škol se mezi zkratky titulů vkládá symbol & nebo latinská spojka *et* (např. *Ing. & Ing.*, nikoli **Ing. & Bc.*).

Před jménem se uvádějí zkratky akademických titulů absolventů bakalářského studia: *Bc.* (bakalář), *BcA.* (bakalář umění), magisterského studia: *Ing.* (inženýr, dříve psáno *ing.*), *Ing. arch.* (inženýr architekt, dříve *ing. arch.*), *Mgr.* (magistr), *MgA.* (magistr umění, dříve *ak. arch.*, *ak. mal.*, *ak. soch.*), *MUDr.* (doktor všeobecného lékařství), *MDDr.* (doktor zubního lékařství), *MVDr.* (doktor veterinárního lékařství) a rigorózního studia: *JUDr.* (doktor práv), *RNDr.* (doktor přírodních věd), *PharmDr.* (doktor farmacie), *ThDr.* (doktor teologie) nebo *ThLic.* (licenciát teologie), *PhDr.* (doktor filozofie) a dříve udělované tituly *PaedDr.* (doktor pedagogiky), *RSDr.* (doktor sociálních věd). Před jménem se uvádějí také

Tyto záležitosti dále upravuje __měrnice MŽP č. 12/2012. S sebou je nutné přinést __rotokol o předání bytu. Přijměte prosím jako omluvu náš __árkový certifikát v hodnotě 300 __orun __eských. K cestě není třeba __estovní pas, nově stačí jen __bčanský průkaz. Věříme, že změny v našem __ídelním lístku oceníte. Tato __ohoda o ukončení nájmu je neplatná.

Tyto záležitosti dále upravuje směrnice MŽP č. 12/2012. S sebou je nutné přinést protokol o předání bytu. Přijměte prosím jako omluvu náš dárkový certifikát v hodnotě 300 korun českých. K cestě není třeba cestovní pas, nově stačí jen občanský průkaz. Věříme, že změny v našem jídelním lístku oceníte. Tato dohoda o ukončení nájmu je neplatná.

NENECHTE SE ZMÁST

e-mail: Pokud máme na mysli elektronickou poštu nebo sdělení zasláné touto poštou, nikoli náteřrovou hmotu *email*, píšeme mezi prvním a druhým písmenem spojovník, stejně tak u příbuzných slov *e-mailový*, *e-mailovat* atd. V uvedených významech lze užít i podobu *mail* (a *mailovat*), tu však pokládáme za stylově nižší.

euro: Název této evropské měny vyslovujeme tak, jak se píše, a skloňujeme ho zcela pravidelně podle vzoru „město“, správně je tedy např. *mám 1 euro, dostal 50 eur, připočti tuto sumu k těm dvěma eurům*. Náležitě je psaní s malým počátečním písmenem, tak jako u ostatních názvů měn.

eventuálně: Současná kodifikace připouští pouze psaní s *á* – *eventuálně*. Obdobně píšeme *eventuální*.

exekvovat: Chceme-li vytvořit sloveso od podstatného jména *exekuce*, měli bychom v souladu s aktuálními kodifikačními příručkami volit výraz *exekvovat*, ne **exekuvovat*.

expertiza: Ačkoli můžeme tento výraz podle platné kodifikace vyslovovat jak s krátkým, tak s dlouhým *i*, v psané podobě je náležité pouze krátké *i*.

zkratky vysokoškolských pedagogických titulů *doc.* (docent) a *prof.* (profesor) a zkratky vojenských a policejních hodností, např. *por.* (poručík), *npor.* (nadporučík), *kpt.* (kapitán), *mjr.* (major), *pplk.* (podplukovník), *plk.* (plukovník).

Stojí-li před jménem akademický titul a vojenská/policejní hodnost, na prvním místě se uvádí vojenská/policejní hodnost, tedy např. *kpt. Bc. Radovan Plachý; mjr. Ing. Bc. Rudolf Kopecký; pplk. JUDr. Václav Kratochvíl*.

Za příjmením a po interpunkční čárce se píšou zkratky akademicko-vědeckých titulů: *Ph.D.* (doktor, výsl. [pí ejč dý], popř. [pé há dé]), *Th.D.* (doktor teologie), *DSc.* (doktor věd), *dr. h. c.* (čestný doktor) a dříve udělované tituly *CSc.* (kandidát věd), *DrSc.* (doktor věd). Za příjmením se píšou také označení absolventů vyššího odborného studia *DiS.* (diplomovaný specialista) a profesní tituly, např. *MBA* (magistr managementu), *MPA* (magistr veřejné správy), *CIA* (certifikovaný interní auditor).

Zkratky titulů uváděné za jménem jsou ve větě v pozici tzv. přístavku, proto je oddělujeme z obou stran čárkami, stejně jako bychom oddělili jejich plná vyjádření: *S výsledkem tohoto jednání inženýr Puchmajer, kandidát věd, nesouhlasil. – S výsledkem tohoto jednání Ing. Puchmajer, CSc., nesouhlasil.*

František je mužské jméno italského původu. Prvním nám známým nositelem jména byl svatý František z Assisi, kterému dal jeho otec v dětství pro znalost francouzštiny přezdívku *Francesco*, tedy ‚Francouzek‘. Postupně se toto jméno rozšířilo do většiny evropských jazyků. Jméno *František* má řadu různých domáckých podob. Zmínku si zaslouží například slovenská neoficiální podoba *Fero*, utvořená od maďarského *Ferenc*.

Frydek-Místek je souměstí ležící na moravsko-slezské hranici. *Frydek*, založený ve 14. století, dostal tehdy módní německé jméno *Friedeck(e)*, které označovalo ‚chráněné místo v ohbi řeky‘. *Místek* měl původně rovněž německý název, a to *Friedberg* (‚chráněné místo na kopci‘). Protože se však obě podobná jména často zaměňovala, dostal původní *Friedberg* nové německé jméno *Neuenstettil* ‚nové městečko‘ a zároveň český název *Miestko* (‚městečko‘). Z něj se později vyvinula dnešní podoba *Místek*.

S? Ne? Tak zkusme z!

Předložku s(e) píšeme ve spojení se 7. pádem: *bydlet s rodiči, mít pokoj se sestrou*. Předložkou *s(e)* můžeme také v 2. pádě vyjádřit směr po povrchu dolů nebo z povrchu pryč, ale její užití je v tomto případě silně zastaralé, neutrální je předložka *z(e)*. Předložka *s(e)* se kdysi pojila také se 4. pádem, dnešními pozůstatky jsou fráze *být s to, kdo s koho*.

Předponu s(e)- užíváme u sloves (a slov od nich odvozených), která nesou význam **a)** směřování dohromady: *sbalit, sešroubovat, skloubit, sloučit*; **b)** zmenšení objemu až zánik: *scvrknout se, shnit, shořet, smrštít se*; **c)** směřování shora dolů nebo z povrchu pryč: *sešplhat, smést, stírat*. Několik slov si musíme pamatovat: např. *skonat, skončit, sprovodit, strávit, stvořit*. Předpona *s(e)-* se vyskytuje také u příslovci vzniklých z předložkových výrazů s původní předložkou *s(e)*: *stěží, shora, seshora, shůry, spatra, svrchu*. Podobně je *scestný*.

Předložku z(e) volíme ve spojení s 2. pádem: *smést prach ze stolu, vyndat sešit ze šuplíku*.

Předponou z(e)- tvoříme **a)** slovesa prostě dokonavá od sloves nedokonavých: *zbarvit, zfilmovat, zestárnout, zkolaudovat*; **b)** slovesa dokonavá od podstatných či přídavných jmen: *zdůvodnit, zkapalnit, zpestřit, zpřisnit, zesměšnit* (ta mají význam ‚učinit nebo stát se tím, co znamená slovo základové‘). K oběma typům tvoříme příponou slovesa nedokonavá: *zbarvovat, zkapalňovat*. I zde si musíme některé výrazy pamatovat, např. *zkoumat, zkoušet, zpěčovat se, zpytovat, zpupný, zteplý*. Předpona *z(e)-* se objevuje také u příslovečných spřežek, které vznikly spojením předložky *z(e)* a dalšího slova: *zcela, zčásti, zlehka, zleva, ztěžka, zticha, zvesela*.

Záludnosti

Existují slova, jež se liší pouze předponou *s(e)-* a *z(e)-*, která je významově pozměňuje: *shlédnout* (pohledět shora dolů) × *zhlédnout* (spatřit), *stěžovat si* (naříkat) × *ztěžovat* (činit obtížným), *sužovat* (trápit) × *zužovat* (činit úzkým), *sjednat* (schůzku, smlouvu) × *zjednat* (nápravu, pořádek), *slít* (dohromady) × *zlít* (polít), *smazat* (mazáním setřít) × *zmazat* (umazat), *smotat* (svinout) × *zmotat* (poplést, zmást), *svrhnout* (dolů) × *zvrhnout* (převrhnout), *skroutit* (splést dohromady) × *zkroutit* (překroutit).

Naproti tomu máme slova, jež se liší předponou, ale významové rozlišení je u nich minimální. Mezi *s(e)*- a *z(e)*- si volně vybíráme, chyba prakticky nehrozí. Jde o domácí výrazy jako *s/zcestovat*, *s/zchytat*, *s/zkrápět*, *s/zmáčknot*, *s/zlovit*, *s/zpráskat* a o pár přejatých výrazů: *se/zestylizovat*, *s/zkompletovat*, *s/zkontaktovat*.

Obecné zásady, o nichž jsme hovořili, se týkaly primárně slov domácího původu, u přejatých slov si pro zjednodušení pamatujeme, že psaní s předponou *z(e)*- je vždy správně.

Ale pozor na slova se *s-* v původním jazyce – lze jen *skandalizovat*, *skandovat*, *skartovat*, *stornovat*.

Vážený pane Nováku...

Jak správně oslovovat a na závěr pozdravit v dopise a v e-mailu

Každý oficiální dopis nebo e-mail by měl začít oslovením v 5. pádě, a to i v případě, kdy konkrétní jméno adresáta neznáme, např. *Vážená paní*, *vážený pane*; *Vážení*; *Vážení přátelé*; *Vážení klienti*. Povšechný pozdrav *Dobrý den* je v písemném styku považován za familiární. Hodí se pro styk osobní, telefonický, někdy také pro neformální, neoficiální nebo pro interní e-mailovou korespondenci s kolegy.

Oslovujeme-li adresáta příjmením, obvykle použijeme spojení *Vážený pane* nebo *Vážená paní* a příjmení v 5. pádě, např. *Vážený pane Nováku*, *Vážená paní Horká*. Také v případě oslovení *slečen* se obvykle doporučuje zvolit bezpříznakové oslovení *Vážená paní*. Ponechání příjmení v 1. pádu je nespisovné a považuje se za značně familiární. Oslovování 1. pádem nepatří ani do kultivovaných spisovných projevů mluvených.

Pokud má adresát akademický titul (nebo vojenskou či policejní hodnost), oslovujeme ho pouze titulem (nebo hodností), a to nejvyšším. V českém prostředí oslovujeme jak v osobním, tak písemném styku pouze tituly *magistr*, *inženýr*, *doktor*, *docent*, *profesor* a jejich přechýlenými podobami. Není obvyklé oslovovat titulem (hodností) a příjmením současně, např. **Vážený pane Ing. Nováku* (lépe *Vážený pane inženýre*), **Vážená paní doktorko Horká* (lépe *Vážená paní doktorko*), **Vážený pane plukovníku Pottere* (lépe *Vážený pane plukovníku*).

___přátelit se ___ velmi ___cestovalým člověkem
a ___běhlým překladatelem, ___pálit se na
slunci, ___choulostivělá pleť, ___plasknutí otoku,
vrátit se ___ Německa ___pět domů, ___celit
látku, ___hlédnout film, ___křžít žito s pšenící,
___cedit brambory, ___přístupnit byt, ___přesnit
otázku, ___kritizovat služby, ___tropit skandál,
___jednat si respekt, ___polknout sliny, ___klidnit
se, ___tydět se, ___klopit oči, ___choulit se do
klubička, ___pověď, ___kusit ___pasit svět,
___působné chování

chování
klubička, zpověď, zkusit spasit svět, způsobné
zklidnit se, stýdět se, sklopit oči, schoulit se do
skandál, zjednat si respekt, spolknout sliny,
byt, zpřesnit otázku, zkritizovat služby, ztropit
žit, zpřesnit otázku, zkritizovat služby, ztropit
zpět domů, scelit látku, zhlédnout film, zkřžít
pleť, splasknutí otoku, vrátit se z Německa
spálit se na slunci, choulostivělá
člověkem a zběhlým překladatelem,
spřátelit se s velmi s/zcestovalým

fakt/faktum: Tyto výrazy se liší pouze formou (rodovým zařazením), význam mají stejný. *Faktum* skloňujeme podle vzoru „město“ (4., 5. p. j. č. jako 1. p., jinak koncové *-um* odsouváme: *faktum* – bez *fakta* atd.), *fakt* podle vzoru „hrad“. Můžeme tedy psát a říkat: *bez důležitých fakt/faktů*.

filc: Lze skloňovat podle vzoru „stroj“ i „hrad“: o *filci/filcu*. Skloňujeme-li podle vzoru „hrad“, v 1., 4., 5. a 7. p. mn. č. po *c* následuje *y*, např. *to jsou hezké filce/filcy*; *s filci/filcy*.

foyer: Toto slovo můžeme přiřadit ke střednímu či mužskému (neživotnému) rodu. V prvním případě ho neskloňujeme a vyslovujeme ve všech pádech [foajé], v druhém případě ho skloňujeme podle vzoru „hrad“ a v 1. i 4. p. j. č. ho vyslovujeme buď jako [foajé], nebo jako [foajér] (v ostatních pádech pak ponecháváme *r*: [foajéru] atd.).

frustrace: Výraz píšeme a vyslovujeme jen takto, nikoli *[flustrace], protože pochází z latinského *frustratio*.

fúze: Ačkoliv píšeme pouze *fúze*, ve složeninách obsahujících toto slovo (či jeho odvozeninu) můžeme psát *u* i *ú*: *transfúze/transfúze*, *difúze/difúze*...

V pracovním styku mají při oslovování vysoké pracovní funkce zpravidla přednost před akademickým titulem, např. *Vážený pane poslanče*, *Vážený pane rektore*, *Vážená paní ředitelko*, *Vážená paní šéfredaktorko*. Ani v tomto případě nekombinujeme oslovení pracovní funkcí s příjmením, neoslovujeme např. **Vážený pane starosto Bláho*, **Vážená paní šéfredaktorko Smetanová*.

Ať píšeme dopis nebo e-mail jednotlivci, několika osobám, nebo kolektivu, tvary osobních a přivlastňovacích zájmen *Vy*, *Vám*, *Váš* by měly začínat vždy velkým počátečním písmenem.

Pozdrav či závěrečná formule na konci dopisu jsou často nevětné povahy, např. *S pozdravem*, *S přátelským pozdravem*, *Se srdečnými pozdravy*, v e-mailu lze psát i *S přáním pěkného dne*. Za těmito pozdravnými formulami se nepíše interpunkční čárka. Je-li pozdravem věta, která pokračuje podpisem na posledním řádku, ani zde čárku nepíšeme, např. *Srdečně zdraví | Pavel Nový*. Pokud se v pozdravu použije celá věta, píšeme za ní tečku, např. *Těšíme se na brzké setkání a srdečně Vás zdravíme*. Za podpisem se tečka nepíše.

Gabriel je mužské jméno hebrejského původu, které se vykládá jako ‚bůh je silný‘ nebo přeneseně jako ‚muž (hrdina) boží‘. Zatímco *Gabrielů* je u nás něco přes 1 400 a obliba tohoto jména nevykazuje od čtyřicátých let žádné výraznější výkyvy, mnohem častější je ženské přechýlené jméno *Gabriela*, které má u nás více než 30 000 nositelů. Zájem o toto jméno prudce vzrostl v sedmdesátých letech.

Grůň patří k výrazům, které se k nám dostaly tzv. valašskou kolonizací z území dnešního Rumunska. Ve východomoravských nářečích již obecně podstatné jméno *grůň* téměř vymizelo, v nářečích slovenských však dodnes označuje stráž nebo kopec. Jména jako *Grůň*, *Gruň* nebo *Gruník* u nás patří hlavně vrchům v Moravskoslezských Beskydech a Javornících. Souvisejí s rumunským slovem *gruiu* a také s latinským výrazem *grunium*, označujícím prasečí rypák. Kopce byly tedy nazvány podle své podobnosti s výraznou částí zvířecího těla.

Psaní přejatých slov

Každý z nás se jistě někdy ocitl v situaci, kdy váhal, zda má napsat *scanner*, nebo *skener*, *image*, nebo *imidž*. Některé mohlo zároveň napadnout, zda existují pravidla, která přesně stanovují, jak nově přejaté výrazy psát. Odpověď je jednoduchá: neexistují.

Vezměme si dvojici *brífink* – *leasing*. Oba výrazy se k nám rozšířily po roce 1989. První z nich se velmi rychle počestil, ne však zcela. Úplnému počestění by odpovídala podoba **brýfink*. Mnohé výrazy jsou totiž počestěny jen částečně, často se v nich v souladu s původním pravopisem píše i po tvrdých souhláskových písmenech měkké *i*: *vernisáž*, *trenink*, *displej*, *diskotéka*, *retrívrr*, *doktrína*, *mítink/mítíng*, *butik*. Poslední výraz lze uvést jako příklad toho, že někdy k počestění dochází i kvůli snadnějšímu skloňování. V mluveném projevu se skloňuje bez obtíží, v psaném textu to však byl u původní podoby, tj. *boutique*, pro některé pisatele pořádný oříšek. Ten počestěná podoba odstranila.

Vraťme se k uvedené dvojici. Určitě někomu vrtá hlavou, proč se píše *brífink*, ale *leasing*. Druhý výraz se bráníme počestit patrně proto, že podoba *lízink* příliš připomíná české sloveso *lízat*. Podobně asi odrazuje pisatele od počestění slova *bowling* česká *boule*.

O pravopisu přejatých slov nerozhodují jazykovědci, ale my všichni. Dnes je běžnější přejaté výrazy, které k nám přicházejí především z angličtiny, spíše ponechávat v jejich původní podobě (*thriller*, *chat*, *know-how*, *management*). Pokud by se však podoby **lízink*, **boulínek/bouling*, **imidž* atd. rozšířily, pak budou bezesporu kodifikovány, stejně jako byl kodifikován *brífink* či *skener*.

Záludnosti

Poměrně početnou skupinu přejatých slov představují výrazy řecko-latinského původu, u nichž se musíme rozhodovat, zda v nich napsat písmeno *s*, nebo *z*, tedy zda zvolit např. *muzeum*, nebo *museum*, *diskuse*, nebo *diskuze*, *mechanismus*, nebo *mechanizmus*, *kurs*, nebo *kurz*. Mnohé z těchto výrazů se užívají již po léta. Jejich způsob psaní poslední kodifikace (z roku 1993) mírně změnila. Ať zvolíme kteroukoli podobu, chyby se nedopustíme. Mezi podobami se *s* a *z* však existují u některých dvojic stylové rozdíly.

U slov jako *muzeum, organizace, revize* dnes jednoznačně převažují v ne odborných textech podoby se *z*, podoby se *s* jsou už hodnoceny jako zastaralé. Stále se s nimi však setkáváme v odborných projevech, a to zejména z oblasti přírodních věd. Zatímco v novinách čteme o *viróze, arzenu, chromozomech...*, v odborných textech autoři volí původní podoby: *virosa, arsen, chromosomy...*

U dvojic *diskuse – diskuze, renaissance – renezanace, režisér – režizér, disertace – dizertace, resort – rezort* se za základní považují varianty se *s*. Stejně tomu je u variant *mechanismus – mechanizmus, romantismus – romantizmus*.

Stylově zcela rovnocenné jsou *kurs – kurz* (bez ohledu na význam), *puls – pulz* a jejich odvozeniny (*kursovní i kurzovní, kursovní i kurzovní, impuls i impulz, impulzivní i impulzivní*, možné je i *impulzivní, impulzivní*).

Písemná elektronická komunikace

Co je důležité vědět při psaní pracovních e-mailů a SMS

E-mailová zpráva má být sestavena tak, aby šetřila adresátovi čas. Již z názvu e-mailu by se měl dozvědět, čeho se e-mail týká. Předmět e-mailu plní stejnou funkci jako název dopisu (dříve „věc“). ČSN 01 6910 se vztahuje na e-maily, které se používají jako oficiální úřední nebo obchodní dopisy, nikoli na interní sdělení. Úprava e-mailu je podobná jako v případě textu „klasického“ papírového dopisu, ale nepoužívá se zarovnání do bloku ani dělení slov. Jednotlivé odstavce od sebe oddělujeme mezerou (často vložení jednoho volného řádku), nikoli zarážkou. Přednostně se používá bílé pozadí bez vzorku a motivu.

Každý e-mail je vhodné začít oslovením. Pokud není adresátovo jméno známé, lze použít zcela neutrální oslovení *Vážená paní, vážený pane*. Do „kopie“ píšeme adresy osob, jimž chceme dát e-mail pouze na vědomí. E-mailové adresy patří k osobním údajům adresáta, a proto je třeba si dobře rozmyslet posílání e-mailu více lidem, kteří se vzájemně neznají. V hromadné korespondenci lze použít funkci „skrytá kopie“.

Pre__ident na všechny otázky br__skně
i br__lanťně odpověděl. Poslanci ke
kon__en__u nedospěli. V prvním
h__stor__ckém derb__sice vyhrál favor__t,
ale dre__y propotil víc, než čekal. Pro
anal__t__ky bylo toto t__ma dobrý b__zn__s.
Do kompre__orové stanice byly doplněny
dva absor__ční sušiče vzduchu. Ve f__rmě
se chystají rad__kální per__onální změny.
Komple__ní invent__ra přinesla po__it__vní
výsledky. ...

Prezident na všechny otázky byskně
! brilliantně odpověděl. Poslanci
ke konsenzu nedospěli. V prvním
historickém derby sice vyhrál favorit, ale adresy
propotil víc, než čekal. Pro analyticky bylo toto
téma dobrý byznys. Do kompresorové stanice
byly doplněny dva absorpční sušiče vzduchu.
Ve firmě se chystají radikální personální změny.
Komplexní/kompletní inventura přinesla
pozitivní výsledky.

génius: V j. č. skloňujeme podle vzoru „pán“, v mn. č. podle vzoru „muž“ (v 1. a 5. p. mn. č. jen *géniové*) – koncové *-us* vypouštíme. Např. *od génia, o těch géníích, s těmi génii*.

glóbus: Skloňujeme podle vzoru „hrad“. Buď část *-us* odsouváme, nebo koncovky připojujeme až za ni. Lze tedy jak *bez glóbu*, tak *bez glóbusu*. V 1. a 4. p. j. č. jen *glóbus*; v 6. p. j. č. lze *glóbusu, glóbusu* i *glóbu*.

golem: Píšeme s malým počátečním písmenem, jde totiž o obecné jméno označující umělého člověka z hlíny. U toho pražského se však dá připustit i psaní *Golem*.

graffiti: Ve významu obrazců/nápisů se píše jen takto. Výraz funguje jako podstatné jméno rodu středního i jako přídavné jméno a je nesklonný, jen v mn. č. lze podstatné jméno též skloňovat, a to jako jméno mužské neživotné podle vzoru „hrad“ – např. *autor graffiti/graffitů*.

grizzly: Píšeme jen takto. V j. č. skloňujeme zájmenně (*bez grizzlyho, ..., s grizzlym*), v mn. č. podle vzoru „muž“ nebo též zájmenně (*grizzlyové/grizzly, ..., s grizzly/grizzlymi*).

Text pracovního e-mailu má být stručný a výstižný. Nejdůležitější informaci je vhodné podat už v prvním odstavci. Dokumenty delšího a závažnějšího obsahu, tabulky a grafy se obvykle posílají v příloze. V textu e-mailu se doporučuje na odesílanou přílohu upozornit a specifikovat její obsah. E-mail se zakončuje vhodným závěrečným pozdravem a jménem odesílatele (případně i uvedením jeho titulu, funkce, názvu pracoviště, kontaktních údajů, hypertextových odkazů apod.). Toto zakončení lze nastavit automaticky.

E-maily v češtině píšeme, pokud možno, s diakritikou. Z technických důvodů je podle ČSN 01 6910 přípustná náhrada uvozovky znaky " nebo ' a pomlčky spojovníkem.

V oficiální elektronické komunikaci se raději vyhněme emotikonům (z angl. emotion ,emoce' a icon ,znak'), tedy znakům pro vyjádření kladných i záporných emocí. První tzv. smajlík vytvořil Scott Fahlman 19. září 1982: *Navrhuji následující označení pro označení vtipu: :-)*. Čte se *z boku*. Vhodná nejsou ani akronyma – písmenné a alfanumerické zkratky, které obvykle pocházejí z angličtiny a objevují se zvláště v SMS, např. *ASAP* (as soon as possible ,co možná nejdříve'), *BTW* (by the way ,mimoходом'), *F2F* (face to face ,tváří v tvář'), *U2* (you too ,ty taky'), *pls* (please ,prosím'), *sry* (sorry ,promiňte'), *thx* (thanks ,díky'). Žádné normy pro psaní SMS však nejsou stanoveny.

Hana je jméno vycházející z hebrejštiny, jehož původ je stejný jako u jména *Anna*. Obě tato jména, u nás velmi oblíbená, vznikla ze základu *channáh* ‚milost‘ a vykládají se jako ‚milostiplná‘, přeneseně pak ‚líbezná, něžná‘. Anglická podoba *Hannah* je hebrejskému originálu pravopisně bližší. Původně čistě domácká podoba *Hanka* se již natolik osamostatnila, že ji lze u nás zapsat jako oficiální rodné jméno.

Haná je tradiční pojmenování rovinaté oblasti na střední Moravě. Svě jméno dostala podle řeky *Hané*, která tudy protéká. Starobylé říční jméno *Haná* má neslovanský základ označující kamenitou, neúrodnou půdu. Tato řeka byla totiž nápadná tím, že přinášela z hor kamennou suť, zatímco její okolí bylo a je naopak známé svou úrodností. Přenesení názvu řeky na celou oblast není ojedinělé, podobné případy představují *Morava* nebo *Orava*. Méně pravděpodobná teorie jméno *Haná* vykládá z germánského *gana* ‚bohatý‘.

Kdy se píše mě a kdy mně?

Váháte, kdy je namístě psát *mě* a kdy *mně*? Připomeňme si tedy pravidla, která vám v rozhodování pomohou. Základní poučka zní, že tvar *mě* píšeme ve 2. a 4. pádě, tvar *mně* ve 3. a 6. pádě. Ve 2. a 4. pádě je taktéž náležitý knižní tvar *mne* a ve 3. pádě lze v příklonné pozici užít i tvar *mi* (*nehodí se mi to* i *nehodí se mně to*, ale pouze *mně se to nehodí*). Skloňování zájmena *já* tedy vypadá následovně:

1. p. **já**
2. p. **mě, mne**
3. p. **mně, mi**
4. p. **mě, mne**
6. p. **mně**
7. p. **mnou**

Tvary *mě* a *mně* se spisovně vyslovují stejně, tedy [mňe]. Odlišný zápis je dán historicky, neboť ve staré češtině se *mě* ve 2. a 4. pádě vyslovovalo [mje], kdežto příslušný tvar pro 3. a 6. pád *mně* se vyslovoval [mňe]. Výslovnostní rozdíl se v minulosti ztratil, ale odlišení tvarů v písemné podobě si čeština ponechala.

Proto píšeme: *vyber mě/mne, těšilo mě/mne, nechod tam beze mě/mne, dopis ode mě/mne, podívej se na mě/mne, nejde tu o mě/mne, mně je smutno, pojed ke mně, stůj při mně, visí na mně očima, neřikal o mně pravdu*.

Problémy může působit také zápis hláskové skupiny vyslovované jako [mňe], jež se objevuje na začátku, uprostřed nebo na konci slova a můžeme ji zapsat buď *-mě-*, nebo *-mně-*. Musíme si pamatovat, že *-mně-* se píše ve slovech, kde se v jiném tvaru slova nebo ve slově příbuzném píše písmeno *n*. Píšeme proto: *vzpomněl si* (podle *vzpomenout si*), *připomněl* (*připomenout*), *domnělý* (podle *domnívat se*). Velkou skupinu slov obsahujících skupinu *-mně-* tvoří příslovce odvozená od přídavných jmen zakončených na *-mný*: *dojemně* (*dojemný*), *jemně* (*jemný*), *náramně* (*náramný*), *písemně* (*písemný*), *rozumně* (*rozumný*),

upřímně (upřímný). Pokud příbuzná slova nebo jiné tvary slova písmeno *n* neobsahují, zapisujeme je se skupinou *-mě-*: *dorozumět se, hřmění, měkký, měsíc, posměváček, průměr, sebevědomě, směrnice, teploměr, umění, vědomě, vesměs, zřejmě*.

Záludnosti

Domnění píšeme s *-mně-* podle *domnívat se*, stejně tak odvodíme i psaní *domněnky*. Se správným zápisem *pomněnky* nám může pomoci např. výraz *pomni*. *Zapomněl* nebo *zapomnětlivý* píšeme s *-mně-* podle slova *zapomenout*, ve slovech jako *paměť, na pamětnou, nazpaměť* či *zpaměti* je však náležité psaní *-mě-*. Rozdíl je také ve slovech *rozumět* (podle *rozumí*) a *rozumně* (podle *rozumný*).

Pozor musíme dát na psaní výrazu *setmělý*, který souvisí se slovem *setmít se*, na rozdíl od slova *potemnělý*, které píšeme s *-mně-* podle slova *potemnit*. Píšeme *zeměpis* podle *země*, naproti tomu *uzemnění* odvozujeme od *uzemnit*. Často se chybuje při psaní výrazu *tamější*. Ačkoliv si můžeme říci např. *tamní obyvatelé, tamější* je odvozeno od slova *tam* příponou *-ější*, a proto je správné psaní bez písmene *n*. Tato pravidla neplatí *prozatímně* (srov. *prozatímní*) – v češtině je máme už dlouho a jen tak se *nezmění*.

Aby byl text upravený

Jak správně zvýrazňovat, členit text a označovat části textu

Jednotlivé části textu lze zvýrazňovat, resp. vyznačovat různými způsoby, například změnou řezu písma (*kurzivou, tučně*), změnou velikosti písma, barvou písma, VERZÁLKAMI (velká písmena abecedy), KAPITÁLKAMI (velká písmena ve výšce malých písmen ostatního textu) nebo změnou samotného písma. *P r o s t r k á v á n í* (prokládání mezerou) se nedoporučuje, podtrhávání je vhodné pouze v hypertextových odkazech.

Interpunkční znaménka (čárka, tečka, dvojtečka, tři tečky, středník, otazník, vykřičník, závorčky, uvozovky) a spojky se nezvýrazňují, pokud nejsou nedílnou součástí vyznačovaného výrazu. Podle větné stavby je třeba vždy posoudit, zda znaménko ještě vyznačit,

Zapomnětlivý zeměměřič zapomněl zaměřit
nejvýznamnější městskou pamětihodnost.
Obloha potemněla, zahřmělo, vítr tajemně
hučel. Zřejmě si na mě už vzpomněla.
Náměstek s ruměncem na tváři nesměle
nabídl usměvavě slečně rámě. Měkkýši
mě upřímně řečeno nezajímají. V domě, že
se rozumě nedomluví, podal stížnost písemně.
Tamější posměváčci pro mě neměli
porozumění, viděli ve mě jen
nezaměstnaného umělce.

Zapomnětlivý zeměměřič zapomněl
zaměřit nejvýznamnější městskou
pamětihodnost. Obloha potemněla,
zahřmělo, vítr tajemně hučel. Zřejmě si
na tváři nesměle nabídl usměvavě slečně
rámě. Měkkýši mě upřímně řečeno nezajímají.
V domě, že se rozumě nedomluví, podal
stížnost písemně. Tamější posměváčci pro
mě neměli porozumění, viděli ve mě jen
nezaměstnaného umělce.

NENECHTE SE ZMÁST

hašé/haše: Tato slova označují kašovitý pokrm z mletého masa a pocházejí z francouzského slova *haché* ‚sekané (maso)‘. Podoba *hašé* je rodu středního a je neskloňná (jako *kupé*, *želé* aj.), běžnější podoba *haše* (připodobněná kvůli vzhledu i formě k českému *kaše*) je rodu ženského a skloňuje se jako „růže“.

hemoroidy: Přestože novější slovníky hodnotí podobu *hemeroidy* jako hovorovou, vhodněji (neutrálně a také lékařsky) bychom o chorobně rozšířených žilách konečniku měli mluvit jako o *hemoroidech*.

holokaust/holocaust: Slovo pro hromadné vraždění Židů za 2. světové války lze psát správně s *k* i *c*, a to s odkazem na jeho řecký původ (*holokaútoma*), resp. jeho pozdější latinskou podobu (*holocaustum*).

hranolky: Podle všech slovníků jde o slovo rodu mužského neživotného (*ten hranolek*), a ve frekventovaném 7. p. mn. č. by tak mělo mít podobu (*smažený sýr*) s *hranolky*. Často se objevující tvary ženského rodu nejsou dosud kodifikovány.

husky: Slovo pro psí rasu není zachyceno ve slovnících, a jistě i proto způsob jeho zápisu silně kolísá (*husky*, *huski*, *hasky* i *haski*). Nejčastější a nejvíc doporučenější je podoba *husky*.

či nikoli. Např. tečka za hypertextovým odkazem není součástí odkazu, proto se nepodtrhává.

Různé způsoby vyznačování je možné kombinovat, ale vyznačování má být systematické a údaje shodné povahy mají být vyznačeny jednotně. Jednotlivé způsoby vyznačení není vhodné kombinovat (například tučný řez s podtržením), navíc je třeba vyznačování používat střídavě, protože příliš mnoho způsobů zvýraznění může text učinit naopak nepřehledným a čtenáře zmást. Části textu lze zvýraznit také umístěním na samostatný řádek.

V textovém procesoru se používají znakové a odstavcové styly. Při psaní odstavců se nemá používat současně mezera mezi odstavci (volný řádek) a odstavcová zarážka. Delší texty je možné zpřehlednit členěním na oddíly, pododdíly a odstavce i používáním výčtů. Části textu se označují arabskými číslicemi, číslování na každé úrovni začíná jedničkou. Jednotlivé úrovně se člení tečkami, za nimiž se nedělá mezera, na konci číselného označení se tečka nepíše. Názvy oddílů a pododdílů píšeme s velkým počátečním písmenem. Mezi číslem a názvem jsou dvě mezery. Tečky nepíšeme ani za jednotlivými názvy, např.:

I Větná stavba

1.1 Shoda přísudku s podmětem jednoduchým

1.1.1 Podmět je v čísle jednotném

1.1.2 Podmět je v čísle množném

Při abecedně-číselném označování částí textu píšeme za velkými písmeny, za římskými a arabskými číslicemi tečku, za malými písmeny pravou kulatou závorku. Lze používat pouze arabské číslice, pouze malá písmena, odrážky apod.

I. Větná stavba

A. Shoda přísudku s podmětem jednoduchým

1. Podmět je v čísle jednotném

a) Podmět je rodu mužského

b) Podmět je rodu ženského

c) Podmět je rodu středního

Chrudoš je jméno uměle vytvořené tvůrci předávaného *Rukopisu zelenohorského* z počátku 19. století. Mužská jména *Chrudoš* a *Štáhlav* byla patrně vytvořena podle místních jmen. U jména *Štáhlav* je zcela jasná jeho inspirace obcí *Štáhlavy* na Plzeňsku. Podobně bylo jméno *Chrudoš* zřejmě přitvořeno k místnímu jménu *Chrudim*, u kterého se uvažuje o souvislosti se slovesem *chruditi* ‚oslabovat‘.

Cheb je poprvé zmiňován roku 1061. Tehdy však měl pouze německé jméno *Eger*, které dostal podle polohy nad stejnojmennou řekou. Říční jméno *Eger*, které bylo do češtiny přejato jako *Ohře*, znělo původně *Agara* a označovalo bystrou, rychle tekoucí řeku. České jméno *Cheb* dostalo město nad řekou Ohří až ve 14. století. Souvisí se slovem *ohob* a označovalo hrad nebo osadu nacházející se v ohbí, oblouku řeky. Podobně vzniklo jméno hradu *Ohob* nad řekou Chrudimkou nebo jméno západočeského hradu a města *Loket*.

Zdvojené souhlásky

Pokud někdy váháte, jestli napsat *tiší*, nebo *tišší* a jestli by se ve slově *dceřiný* neměla napsat dvě *n* místo jednoho, jistě vám přijde vhod několik rad.

Ve výhodě je ten, kdo měl ve škole rád rozbor stavby slova. Jinak se totiž psaní zdvojených souhlásek stane pouze pamětovým učením: „Aha, *rozzářit* se píše se dvěma *z*.“ Znalci slovtvorby budou vědět, že *rozzářit* se tvoří od *zářit* a že první *z* je součást předpony *roz-*, běžné v mnoha českých slovech (*rozhovor*, *rozdíl* aj.). Druhým *z* pak začíná kořen slovesa. Avšak ani bez pamětového učení se zcela neobejdeme. U některých okruhů slov, např. u jmen zvířat, je třeba si prostě zapamatovat, že se přídavná jména od nich netvoří přidáním přípony, ale pouze přechodem od jednoho vzoru k jinému, např. od *jelen* nemáme v češtině **jelenní*, ale *jelení* – podstatné jméno *jelen* skloňujeme podle vzoru „pán“ a přídavné jméno *jelení* vznikne přidáním koncovky vzoru „jarní“, žádná přípona se při tvoření neuplatňuje.

Záludnosti

Potrápit při psaní dovedou případy, u kterých (ne)přítomnost zdvojené souhlásky od sebe odlišuje slova různého významu a stavby: *žáci jsou při hodině tiší* (tvar 1. pádu mn. č. rodu m. živ. od *tichý*) × *nový typ autobusu je tišší než předchozí* (*tichý* → *tiš+ší*); *podaná žaloba*, *podaná ruka* (*podán* → *podan+y*) × *poddaná krále Jiřího* (*daný* → *pod+daný*); *situace je dnes nejjasnější než před rokem* (*jasnější* → *ne+jasnější*) × *astronomové pozorovali nejjasnější hvězdu souhvězdí Zajíce* (*jasnější* → *nej+jasnější*).

Dvě *š* se mohou sejít v přídavných jménech typu *černoštití* (*černoch* → *černoš+ský* → *černoš+štití*), dvě *s* se v češtině naopak uvnitř slova sejít nemohou: *Plasy* → *plas+ký*, nikoli **plas-ský*.

Od přídavného jména *měkký* (*měk-k-ý*, srov. *křeh-k-ý*) jsou odvozeny výrazy *měkkost*, *měkkota*, *měkkýš*, proto v nich píšeme dvě *k*, naopak v *měkoučký* souhlásku nezdvójujeme, srov. *slab-oučk-ý*.

Nejčastěji připravují pisatelům horké chvíle výrazy psané s jedním či dvěma *n*. Četná jsou přídavná jména, která mají *n* před zakončením *-ní* nebo *-ný* (přípona *-n-* + koncovka *-í*), a od nich odvozená příslovce, např. *ú-čin-n-ý* → *ú-čin-n-ě*.

Naopak jen s jedním *n* se píšou již zmíněná přídavná jména typu *slon – sloní* a přídavná jména utvořená od příčestí trpných přidáním koncovky vzoru „mladý“: *dán – daný, chráněn – chráněný, konán – konaný*. Váháte-li, jak správně napsat větu *cestující je povinen prokázat se platnou jízdenkou*, vzpomeňte na vzor „šťasten“: *po-vin-en* podle *šťast-en*. Kdo by snad chtěl zdvojit *n* v přídavných jménech typu *olověný, skleněný, hliněný* apod., také by se dopustil chyby.

V podstatných jménech zakončených na *-ík, -ice, -ina* se *n* také nezdvouje: *deník, vinice, cenina*. S jedním *n* se píšou i výrazy *dvojklaný, trojklaný, peřenoklaný* (od příčestí *klán* slovesa *klát*). Oblíbeným školním chytákem je také přídavné jméno *raný* (brzký, časný), na *ranou zeleninu* si z diktátů pamatuje snad každý.

Ach, ty konce...

Co nepatří na konec řádku a jak se správně dělí slova

Při úpravě textu by na některých místech nemělo dojít k zalomení řádku, aby text plynule navazoval a jeho členění bylo přehledné. Na konci řádku by nemělo zůstat žádné jednoznakové slovo: předložky *k, s, v, z, o, u* ani spojky *a, i*. Tato slova by měla být na stejném řádku s výrazem, který po nich následuje, např. *k otci, s babičkou, v posteli, z Nuslí, o půlnoci, u mě, Anna a Lucie i Jolana*.

Zvláštní pozor si musíme dávat na čísla. Řádek se nesmí zalomit při oddělování číselných řádů (např. *1 000 000; 0,001 23*), mezi číslem a značkou (*20 %*, § 9), mezi číslem a zkratkou počítaného předmětu nebo značkou (*8 hod., s. 17, č. 869, obr. 128a, 65 kg, 250 Kč*), mezi číslem a názvem počítaného jevu (*18 lidí, 10 metrů, strana 2, X. kapitola, Karol IV.*), v kalendářních datech mezi dnem a měsícem – rok však oddělit lze (*23. 1. | 1969, 28. ledna | 2015*), v měřítkách map, poměrech či při označení dělení (*mapa v měřítku*

nej__edovatější had, křeč __í podestýlka,
zatčeného obvin __ili, exportní od __ělení,
vin __á réva, havran __í hnízdo, měk __oučký
plyš, nejvyš __í hora, s ulehčením si od __echl,
obran __ý val, jsi povín __a respektovat zákon,
kniha vydan __á loni, filmový týden __ík,
temen __í kost, rouben __á dřevěnice,
brandýš __tí občané, ran __é baroko, ran __í
rosa, sníh po oblevě změk __l, trojklan __ý nerv,
dceřin __á společnost, jedin __á přijatelná
výjimka

nejjedovatější had, křečtí podestýlka,
zatčeného obvinili, exportní oddělení,
vinná réva, havraní hnízdo, měkoučky
plyš, nejvyšší hora, s ulehčením si oddechl,
obraný val, jsi povinná respektovat zákon,
kniha vydaná loni, filmový týdeník, temeni
kost, roubená dřevěnice, brandýští občané,
rané baroko, raní rosa, sníh po oblevě změkli,
trojklany nerv, dceřiná společnost, jediná
přijatelná výjimka

chanuka: Na psaní svátků je vidět síla domácí křesťanské tradice – zatímco *Vánoce* nebo *Boží hod* píšeme s velkým počátečním písmenem, židovské *chanuce* toto privilegium zatím nenáleží.

chatař: Pozor na výslovnost – kromě českého slova s významy ‚člověk jezdící na chatu‘ a ‚správce chaty‘ má tento zápis i druhé, z angličtiny pocházející čtení [četař], tedy ‚člověk komunikující písemně, online a v reálném čase‘ na *chatu* [četu].

chichotat se: Slovo s jediným původně českým základem, který má po *ch* měkké *i*. Vymyká se proto, že je onomatopoeické, tj. že vzniklo jako nápodoba zvuků vydávaných při chichotu.

chili: Kajenský pepř se nazývá též původně indiánským slovem *chil(i)*, které přešlo přes španělštinu do angličtiny, a to do britské se dvěma *l* a do americké s *l* jedním. My kromě obou těchto variant připouštíme i zdomácnělou podobu *čili*.

chirurgka/chirurgyně: Označení lékařky operátérky se od mužské podoby odvozuje jak příponou *-ka*, tak *-yně*. V prvním, častějším případě se navíc koncová souhláska měkčí, protože **chirurgka* by byla skoro nevyslovitelná.

1 : 50 000, poměr hlasů 5 : 2, 10 : 2 = 5), v telefonních, faxových a jiných zvláštních číslech členěných mezerou (+420 777 123 456, 723 456 789, 800 11 22 33).

K zalomení řádku nemá docházet ve složených zkratkách, ustálených spojeních a různých kódech, např. *a. s.*, *s. r. o.*, *mn. č.*, *př. n. l.*, *ÚJČ AV ČR*, *ČSN 01 6910*, mezi titulem nebo hodnotí uváděnými před jménem a tímto jménem (*Ing. Smutná*, *mjr. Veselý*), mezi zkratkami rodných jmen a příjmeními (*K. H. Mácha*, *B. Němcová*) a dále mezi zkratkami typu *tj.*, *tzv.*, *tzp.* a výrazem, který za nimi následuje (*tzp. takto*).

V textovém procesoru vkládáme mezi slova a znaky, mezi nimiž nemá dojít k zalomení řádku, pevnou mezeru. Napíšeme ji současným stiskem tři kláves: *Ctrl*, *Shift* a mezerník. Na konci a na začátku řádku by neměla být pomlčka vyjadřující rozsah nebo významy ‚a‘ a ‚proti (versus)‘. Pokud by to nenarušilo jednotu textu, lze nevhodná zalomení řádků rovněž vyřešit slovním vyjádřením místo pomlčky, rozepsáním zkratky a značky nebo vhodným rozdělením slova.

Slova dělíme na slabičné hranici (*čo-ko-lá-do-vý*), mezi slovním základem a předponou (*na-jít*) a mezi základem a příponou (*tisk-ne*). Je-li první nebo poslední slabikou samohláska, neodděluje ji (nikoli **i-dea ani *ide-a*). Pokud je slovo složené a obsahuje spojovník, přednostně se rozděluje za spojovníkem a spojovník se opakuje na dalším řádku. Jestliže se dělí výrazy oddělené v místě lomítka, lomítko nahrazuje dělicí funkci spojovníku a na dalším řádku už se neopakuje.

Irena je ženské jméno řeckého původu. Vychází z řeckého podstatného jména *eiréné* ‚mír‘, vykládá se tedy jako ‚mírumilovná‘. Za českou obdobu jména bývá někdy považováno významově blízké jméno *Lubomíra*. Zatímco *Irena* patří mezi jména poměrně oblíbená, její mužský protějšek *Irenej* se u nás naopak vyskytuje jen zřídka. Podle dostupných statistik u nás v současné době patří jen šesti mužům.

Ivančice, město ležící západně od Brna, je poprvé doloženo k roku 1221. Jméno bylo utvořeno od osobního jména *Ivanek*, zdvojnásobeno jména *Ivan*, a označovalo ‚ves lidí Ivankových‘. Jméno města bylo v minulosti užíváno i v podobách *Ejvančice* nebo *Evančice*. Předložkové spojení v *Evančicích* se rozložilo na ve *Vančicích*, a proto je dodnes v širokém okolí užíváno neoficiální lidové pojmenování města *Vančice*. Místní jména se základem *Ivan*, jako např. *Ivanovice* nebo *Ivaň*, patří k nejstarším na Moravě.

Za prvé, nebo zaprvé?

Spráhování je slovtvorný proces, při němž zjednodušeně řečeno dva slovní tvary, které v větách pravidelně a často stávají vedle sebe, splynou v jeden (= mluvčí si začnou myslet, že už nejde o dvě, ale o jedno slovo). Obvykle jde o předložku + podstatné jméno, jmenný tvar přídavného jména, číslovku nebo zájmeno. Spráhování probíhá postupně, jednotlivé výrazy jsou pro různé mluvčí v různou dobu v různě pokročilém stadiu spráhování, což dělá ze správného psaní spřežek velmi problematickou záležitost. Podle pokročilosti procesu spráhování lze vzhledem k *Pravidlům českého pravopisu* rozlišit tři následující typy výrazů.

Zaprvé výrazy, které se ještě nezačaly spráhouvat, příp. začaly, ale velmi nedávno, takže psaní dohromady není podle *Pravidel českého pravopisu* správné. Často se chybí např. u těchto spojení, která se správně píšou jedině zvlášť: *v podstatě, po hlase, v rámci, v pořádku, po ránu, na dosah, do daleka, do sytosti* (ale *dosyta!*), *z hlediska, ode dneška, ze shora* (ale *seshora!*), *v čele, beze zbytku*. V některých případech ke sprážení podle všeho došlo (skoro všichni mluvčí už vnímají původem předložkové spojení jako jedno slovo), ale nově vzniklá spřežka nebyla (dosud) zahrnuta do *Pravidel českého pravopisu*, takže v souladu s nimi je správné stále jen psaní zvlášť, viz zejm. *na rozdíl* a *na shledanou*.

Zadruhé výrazy, které se začaly spráhouvat a lze je podle *Pravidel českého pravopisu* psát dohromady; jelikož se však vzniklá spřežka od původního předložkového spojení významově neliší buď vůbec, nebo jen velmi málo, lze je psát beze změny významu jak s mezerou, tak bez mezery, např. *bez pochyby* i *bezpochyby*, *beze sporu* i *bezesperu*, *do široka* i *doširoka*, *do zlatova* i *dozlatova*, *k večeru* i *kvečeru*, *na boso* i *načase* i *načese*, *na čisto* i *načisto*, *na černo* i *načerno*, *nade všecko* i *nadevšecko*, *na kyselo* i *nakyselo*, *na podiv* i *napodiv*, *na pohled* i *napohled*, *na příklad* i *například*, *za prvé* i *zaprvé* (stejně tak *po prvé* i *poprvé*, *za druhé* i *zadruhé*, *za patnácté* i *zapatnácté* atp.), *z jara* i *zjara*, *z počátku* i *zpočátku* atp.

Záludnosti

Třetí typ spráhování je záludný. Jde o výrazy, které jsou spřežkou a které se významu původního předložkového spojení vzdálily natolik, že je nejde volně zaměňovat, spřežka a předložkové spojení mají jiný význam, např. *na místě (na místě už nebylo nic) × namístě (tato poznámka není namístě), na večer (odložit práci na večer) × navečer (navečer tu bývá chladno), na horu (výstup na horu Sněžku) × nahoru (polož to nahoru na polici), do čista (vycídit do čista) × dočista (dočista se zbláznil), do konce × dokonce (dokonce to vydržela až do konce), na hlas (spolehej na hlas srdce) × nahlas (mluv víc nahlas), v celku (plavky v celku, salám v celku) × vcelku (přišlo vcelku 10 lidí, je mi to vcelku jedno), do nekonečna (pohled do nekonečna) × donekonečna (donekonečna opakovat), z ticha (z ticha se najednou ozval výkřik) × zticha (buď zticha!) atp. Správný způsob psaní závisí na obsahové náplni věty – volbu opačného zápisu je v konkrétním kontextu nutné hodnotit jako chybu.*

Kam s nimi? Tečka, čárka, dvojtečka...

Jak psát správně interpunkční znaménka

Tečka, čárka, dvojtečka, středník, vykřičník a otazník se připojují k předcházejícímu slovu, zkratce, značce, znaku nebo číslu bez mezery, za nimi je mezera. Výjimkou jsou případy, kdy se tato znaménka považují za součást uceleného zápisu: mezery se nepíší v e-mailových a webových adresách (*poradna@ujc.cas.cz, prirucka.ujc.cas.cz*), v zápisu časových údajů (*ve 12.00 i 12:00, doběhl v čase 3:42:21,08*) a skóre (*Ghana porazila ČR 2:0*). Naopak mezerou z obou stran oddělujeme dvojtečku při psaní poměru (*poměr hlasů 5 : 3*), měřítka (*mapa v měřítku 1 : 50 000*) a dělení (*10 : 2 = 5*). Následuje-li více interpunkčních znamének za sebou, píše se mezera pouze za posledním z nich: *Ludvík XIV., král slunce*.

Tečka se píše za číslicemi, které označují řadovou číslovku: *15. výročí svatby, 21. června, po 8. hodině, XX. mistrovství, Karel IV.*, za většinou zkratk (nikoli však za zkratkami iniciálovými): *č., mil., mld., tzn., s. r. o.* a na konci věty. I když věta končí řadovou číslovkou nebo zkratkou s tečkou, na konci věty se píše jen jedna tečka (dvě tečky vedle sebe

do hladka / dohladka oholený muž, brýle
na blízko / nablízko, ku podivu / kupodivu
hojná návštěva, přijet na čas / načas,
nadevše / nade vše obětavý člověk,
nad obyčej / nadobyčej zvědavá dívka,
na mnoze / namnoze tabuizované téma,
stříhání vlasů za sucha / zasucha,
valí se to na nás se shora / seshora,
na shledanou! / nashledanou!

do hladka i dohladka oholený muž,
brýle na blízko, ku podivu i kupodivu
hojná návštěva, přijet na čas i načas,
nadevše i nade vše obětavý člověk, nad
obyčej i nadobyčej zvědavá dívka, namnoze
tabuizované téma, stříhání vlasů za sucha
i zasucha, valí se to na nás seshora,
na shledanou!

NENECHTE SE ZMÁST

íglú: Název eskymáckého obydlí vybudovaného ze sněhu je náležitě zapisovat s písmenem *ú* (nikoli *ů*), tedy *íglú*.

image: Slovo *image* je v češtině jak rodu ženského, tak mužského a skloňuje se podle vzoru „píseň“, resp. „stroj“. Často se vyskytující neskloňnou podobu sice příručky nezachycují, není ale nesprávná.

indián: Od roku 1993, kdy vyšla aktuálně platná *Pravidla českého pravopisu*, se slovo *indián* píše s malým počátečním písmenem. Podle etnologů je totiž namísto *indiány* považovat za antropologickou skupinu (stejně jako např. *bělochy* a *černochy*), nikoli za příslušníky národa.

interview: Zápis slova, které čteme [intervjú], může činit problémy. Stačí si zapamatovat, že první *v* je jednoduché a druhé *w* dvojité – stejně jako jdou tato písmena po sobě v abecedě. *Interview* je v češtině jak mužského rodu („hrad“), tak rodu středního (pak je neskloňné).

Írán, íránský: Ač je v češtině nezvyklé, aby slova začínala na dlouhé *í*, jejich existenci dokládají výrazy *Írán* a *íránský*. K nenáležitému krátkému *i* zde zřejmě svádí sousední *írák* a přídavné jméno *írácký* od něj utvořené.

se nikdy nepíšou): *Připomínky zašlete do 13. 4. Pak přijede Ing. Petr Novotný, DiS.* Pokud chceme tečkou nebo tečkami naznačit vynechané znaky, je možné použít více teček, např. *prezident H.... (Havel)*.

Tečka se nepíše za nadpisy, nápisy, popisky ani za podpisem. Jestliže věta končí názvem, jehož součástí je otazník nebo vykřičník, na konci věty se tečka nepíše: *Začtl se do knížky Jsme v češtině doma?* Tečka se nepíše za slovem *viz*, za iniciálovými zkratkami: *ČR, LN, MMF* a za zkratkami typu *ca, cca, fa, pí* aj. Tečka se dále nepíše, pokud se číslo může číst jako číslovka základní i řadová (v tom případě stojí číslo vždy za jménem): *díl 1, kapitola IX, § 5 odst. 1 písm. a) zákona č. 227/2000 Sb.* atd.

Problematické je psaní mezer u tří teček (výpustky). Tři tečky se před slovem oddělují mezerou: *... a to je konec*, za slovem se připojují bez mezery: *Jestli mě budeš zlobit, tak...* V neúplném výčtu: *Člověk má pět smyslů: zrak, sluch, ...* lze z důvodu interpunkční úspornosti tři tečky připojit i za poslední vyjmenovanou položku výčtu bez čárky a mezery: *Člověk má pět smyslů: zrak, sluch...* Pokud tři tečky naznačují vypuštění několika vět z souvislého textu, oddělíme je mezerou z obou stran. V takových případech je vhodné výpustku vložit do závorek, např. *Smysl je schopnost organismu přijímat určitý druh informací z okolí. (...)* *Člověk má pět smyslů.*

Josef u nás dlouhodobě patří k nejrozšířenějším mužským jménům. Jde o jméno biblického původu, které se vykládá jako ‚přidávající‘ nebo ‚on (bůh) přidá, rozhojní‘. Od jména existuje velké množství různých domácích neoficiálních podob. Setkáváme se jednak s podobami jako *Joska*, *Josífek*, ale také *Joža*, *Jožka* nebo *Jožin*, jednak s formami *Pepa*, *Pepík* apod. Jejich základem je podoba *Beppe* vycházející z druhé části italského jména *Giuseppe*.

Ještěd, jméno výrazného vrchu nad Libercem, je patrně předсловanského původu. Vykládá se ze spojení *ask-keť, které označovalo jasanový les. Základ vztahující se ke stromu jasanu se ostatně ukrývá i v dalších zeměpisných jménech na našem území. Například jméno *Oškobrh*, patřící výraznému vrchu východně od Poděbrad, vychází z germánských základů *aska ‚jasan‘ a *berg* ‚hora‘. Šlo tedy – podobně jako v případě Ještědu – o horu s jasanovým porostem.

Složená přídavná jména

Psaní tzv. složených přídavných jmen, jejichž první část končí na *-sko*, *-cko*, *-ně* nebo *-ově*, se řídí jednoduchým pravidlem. S jeho aplikací je ovšem často potíž, protože předpokládá znalost toho, z jakého spojení dané přídavné jméno vzniklo, a k tomu je většinou třeba mít znalost věcnou.

Pokud je takové složené přídavné jméno, např. *tepelněizolační (materiál)*, odvozeno ze spojení přídavného jména (přívlastku) rozvíjejícího podstatné jméno, tj. v tomto případě *tepelná izolace*, píše se dohromady, bez spojovníku; má pak význam ‚týkající se tepelné izolace‘, podobně např. *hmotněprávní* (hmotné právo), *jazykověkulturní* (jazyková kultura), *křesťanskodemokratický* (křesťanská demokracie), *sociálnědemokratický* (sociální demokracie), *kvantověmechanický* (kvantová mechanika), *literárněkritický* (literární kritika) atp.

Pokud oproti tomu takové složené přídavné jméno, např. *literárně-hudební (pásmo)*, vzniklo ze spojení dvou přídavných jmen ve slučovací poměru, tj. v tomto případě *literární a hudební (pásmo)*, a opak lze z významových nebo věcných důvodů vyloučit (něco jako *literární hudba* neexistuje), oddělují se obě části spojovníkem. Přídavné jméno má pak význam ‚týkající se literatury a hudby, literární a hudební‘, podobně např. *anesteziologicko-resuscitační oddělení*, *hornicko-geologický průzkum*, *hospodářsko-technická správa*, *koaličně-opoziční střet*, *Lednicko-valtický areál* (pozor: ve slově po spojovníku se píše malé písmeno) atp.

Se složenými přídavnými jmény, jejichž první část na *-sko*, *-cko*, *-ně* ani *-ově* nekončí, je to mnohem jednodušší, píšou se totiž vždy dohromady, bez spojovníku, např. *hluchoněmý*, *sladkokyselý*, *azbestocementový*, *hlubokomořský*, *hlinitopísčítý*, *ořechovotvarohový* atp.

Záludnosti

Důležité je pamatovat na to, že u řady složených přídavných jmen s první částí zakončenou na *-sko*, *-cko*, *-ně* či *-ově* může mít psaní nebo nepsaní spojovníku vliv na význam, např. *fyzikálněchemický* (od *fyzikální chemie*) × *fyzikálně-chemický* (= fyzikální a che-

mický, např. rozbor vody), *českokanadský* (od *Česká Kanada*) × *česko-kanadský* (= český a kanadský, např. výzkumný projekt), *mocenskopolitický* (od *mocenská politika*) × *mocensko-politický* (= mocenský a politický, např. rozmach říše) atp.

Jako z každého pravidla, i z těch zde uvedených existují výjimky (jinak by to nebyla pravidla, ale přírodní zákony). V rozporu s pravidly se bez spojovníku v následujících spojeních správně píše např. *československý* (*Republika československá* × *česko-slovenská spolupráce*), *českomoravský* (*Českomoravská vrchovina* × *historická česko-moravská hranice*), *moravskoslezský* (*Moravskoslezský kraj*, *Moravskoslezské Beskydy*, *Národní divadlo moravskoslezské* × *moravsko-slezské pomezí*, *Moravsko-slezská křesťanská akademie*) nebo *řeckořímský* (jedině ve spojení *řeckořímský zápas*, všude jinde pak *řecko-římský*, např. konflikt). A konečně – v názvu ČSSD se ve složeném přídavném jméně tradičně píše mezera: *Česká strana sociálně demokratická*, přestože ve všech ostatních spojeních se správně píše dohromady, viz např. *sociálnědemokratický politik*, *sociálnědemokratický sjezd*.

Spojovník versus pomlčka

Jak je psát správně v administrativních textech

Spojovník a pomlčka se liší svou podobou i používáním. Spojovník (-) je krátká vodorovná čárka, pomlčka (–) je delší vodorovná čárka. Spojovník se používá k naznačení těsného spojení a píše se bez mezer, např. *česko-německý*, *technicko-ekonomický*, *malíř-lakýrník*, *propan-butan*, *Frýdek-Místek*, *Praha-Hlubočepy*, *Plzeň-jih*, *Jean-Paul*, *Kim Ir-sen*, *Marie Curie-Sklodowska*, *chcete-li*, *x-násobný*, *n-tý*, *n-tice*, *2015-02-19*, *C-vitamin*, *Rh-faktor*, *výrobek č. A2-320*, *www.narodni-divadlo.cz*.

Spojovník píšeme na počátku částí slov nebo skupin písmen, které připojujeme k jiným, např. přípona *-ismus*, spojka *-li*, a na konci neúplných slov, např. *dvou- až třílůžkový pokoj* (v textech administrativní povahy lze i *2- až 3lůžkový pokoj*). V těchto případech píšeme před spojovníkem, resp. za spojovníkem mezeru.

dopravně__bezpečnostní akce,
maďarsko__slovenská hranice,
mariánsko__lázeňská kolonáda,
německo__jazyčná výuka,
nízko__frekvenční zesilovač,
matematicko__fyzikální fakulta,
nábožensko__sociální hnutí,
ostravsko__karvinská uhelná pánev

uhelná pánev
ostravsko-karvinská
hnutí, nábožensko-sociální
akce, dopravněbezpečnostní
maďarsko-slovenská hranice,
mariánskolázeňská kolonáda,
německojazyčná výuka, nízkofrekvenční
zesilovač, matematicko-fyzikální fakulta,
ostravsko-karvinská

jakbysmet: Tento obecněčeský výraz píšeme obvykle dohromady. Jde o spřežku vzniklou z výrazů *jak + by + smet* (*smet* je obecná podoba přičestí činného od slovesa *smést*). Příkladit se můžeme i k psaní *jak by smet*, ale tento způsob je řidší.

jakýkoli(v): Lze zvolit jak podobu s -v, tak podobu bez něj, obě varianty jsou stylisticky rovnocenné. Totéž platí pro obdobná slova, jako je např. *jakkoli(v)*, *ačkoli(v)*.

jazyček: Píšeme jedině s ý. Zdrobnělina je odvozena od slova *jazyk* příponou -ek, hláska *k* se u základového slova mění v *č*, *y* se dlouží.

J/ježíšek: Velké písmeno na začátku píšeme v případě, že se jedná o osobu, bytost či o Štědrý den/večer: *to dostal od Ježíška, dárek k Ježíšku*. Máme-li na mysli vánoční dárky, nadílku, je namístě malé písmeno: *dostal bohatého ježíška*.

J/jižní: Toto přídavné jméno píšeme s velkým počátečním písmenem, začíná-li jím vlastní jméno, např. *Jižní Amerika, Jižní Dakota* (název státu). Malé písmeno volíme, když slovo naznačuje pouze polohu dané oblasti, např. *jižní Evropa, jižní Čechy*.

Spojovník se nepíše ve spojeních typu *hřib satan, chemik analytik*. Dále se nepíše v nově vzniklých příjmeních složených ze dvou jmen a ve jménech uměleckých, např. *Lucie Sai-cová Římalová, Karel Havlíček Borovský*.

Pomlčku oddělujeme z obou stran mezerami: *Kniha – přítel člověka*. Výjimkou jsou případy, kdy má pomlčka význam ‚a‘, ‚až‘ nebo ‚proti (versus)‘. Pokud jsou oba výrazy oddělené pomlčkou jednoslovné, píšeme ji bez mezer: *dvojice Suchý–Šlitr, strana 23–26, otevírací doba 8–16 hodin, dálnice Praha–Brno, utkání Sparta–Slavia*. Pokud je v těchto spojeních alespoň jedna ze složek víceslovná, doporučujeme oddělovat pomlčku mezerami z obou stran: *dvojice J. Suchý – J. Šlitr, dopravní spojení Hradec Králové – Ostrava–Poruba, přátelské utkání Praha–Zbraslav – Dobříš*.

Z důvodu přehlednosti lze nahradit spojovník pomlčkou i v zápisu víceslovných místních jmen, např. *Praha 10 – Zahradní Město, Brandýs nad Labem – Stará Boleslav*, abychom předešli nepravým těsným spojením *10-Zahradní, Labem-Stará*. Náhrada spojovníku pomlčkou s mezerami se nepoužije v situaci, kdy by mohlo dojít k významové nejednoznačnosti či výrazně nejednotné úpravě textu.

Při dělení slov se spojovník na dalším řádku opakuje, pomlčka se neopakuje. Na konci a na začátku řádku však nemá být pomlčka vyjadřující rozsah nebo významy ‚a‘ a ‚proti (versus)‘. V takovém případě se pomlčka nahrazuje slovním vyjádřením. Vedle krátké pomlčky (–) se někdy používá také dlouhá pomlčka (—). Pro její psaní platí stejná pravidla jako pro pomlčku krátkou.

Klára je ženské jméno latinského původu, které se vykládá jako ‚jasná, světlá‘, přeneseně i ‚slavná‘. Podle dostupných statistik u nás začala obliba tohoto jména prudce vzrůstat v sedmdesátých a zvláště pak v osmdesátých letech 20. století, svého vrcholu dosáhla počátkem let devadesátých. Významovou obdobou jména Klára je Lucie (z latinského *lux* ‚světlo‘). Podobný význam má ale i slovanské jméno Světla s variantami Světlana a Světlušě.

Krkonoše mají poměrně staré jméno, které však původně neoznačovalo celé pohoří, jak je známe dnes. Nejprve totiž mělo podobu jednotného čísla Krkonoš a vztahovalo se jen ke dvěma vrcholům, dnešnímu Vysokému kolu a Kotli. Původ jména Krkonoš není příliš jasný, existuje množství různých teorií. Podle staršího výkladu jde o horu, která „nese *krk nebo *krak“, tedy je porostlá kosodřevinou, novější hypotéza jméno vysvětluje z velmi starého, patrně již praeevropského základu s významem ‚kamenité úbočí‘.

Čárky: jak se píšou před spojkami a, i, ani

Psaní čárek náleží k obtížnějším pravopisným jevům, a to i přesto, že si hlavní zásady pamatujeme ze školy. Patří k nim i pravidlo o psaní čárky před spojkami *a, i, ani* (do stejné skupiny patří i spojky *nebo* a *či*, ale těm bude věnován následující díl).

Jestliže tyto výrazy spojují věty nebo větné členy v poměru slučovacím, čárku před nimi nepíšeme: *Jeli jsme vlakem a potom jsme přestoupili na autobus. Žáci i učitelé byli spokojeni. Smál se i plakal naráz. Neumí číst ani psát.* Vyjadřují-li spojky *a, i, ani* poměr jiný, čárku před nimi píšeme: *Napsal jsem mu před měsícem, a on mi dodnes neodpověděl* (odporování). *Vyřídíme to v kanceláři, a ne na chodbě* (odporování). *Vypracovala projekt vzorně, a dokonce s předstihem* (stupňování). *Představení se žákům líbilo, i učitelé se dobře bavili* (stupňování). *Nedostavil se včas, ani se neomluvil* (stupňování). *Že se jedná o jiný než slučovací poměr, může napovědět i přítomnost druhé spojky: Onemocněl, a proto zůstal doma* (důsledek). *Všichni Lenku podceňovali, a přesto uspěla* (odporování).

Pokud spojka následující po spojce *a* nezdůrazňuje poměr, ale pouze uvozuje druhou vedlejší větu souřadně spojenou s první v poměru slučovacím, čárka se před *a* nepíše: *Radní rozhodli, že diskuse musí pokračovat a že hlasování se odloží na později.* Pokud dvě spojky vedle sebe patří každá k jiné větě, píšeme čárku jen před první z nich: *Navrhneme to, a když to neprojde, návrh upravíme.*

Jsou-li spojky *a, i, ani* součástí tzv. dvojitých spojovacích výrazů (*ani – ani, nejen – i*), je to jednoduché: vždy před druhým z nich napíšeme čárku: *Nepomohly jim ani prosby, ani výhrůžky. Obrazy se líbily nejen běžným návštěvníkům, (ale) i odborníci byli nadšeni.*

Čárka před *a* patří i tam, kde spojení *a to* uvozuje vysvětlující přístavek: *Snížili jsme cenu, a to o polovinu.*

Čárka před *a* nepatří, pokud je součástí zkratk jako *apod.* (a podobně), *atd.* (a tak dále), *aj.* (a jiné): *Mezi chráněné živočichy patří perlorodka říční, skokan zelený, křepelka atd.* Výjimkou je, pokud čárka ukončuje předchozí vedlejší větu vloženou, přístavek či volný přívlástek: *Mezi chráněné živočichy patří skokan zelený, latinsky Pelophylax esculentus, křepelka polní, latinsky Coturnix coturnix, atd.*

Záludnosti

Ne vždy čárka před *a*, *i*, *ani* znamená jiný než slučovací poměr. Může tu být i proto, že ukončuje vedlejší větu vloženou, takže se spojkou, před níž stojí, nemá souvislost: *Učitel žákům vysvětlil, jak mají úkol vypracovat, a upřesnil termín odevzdání. Nebudeme končit výrobu, která je ztrátová, ani propouštět zaměstnance.*

Problém může nastat, pokud si nejsme jisti, zda poměr mezi větami/výrazy je slučovací, či jiný. Mnohdy totiž záleží především na záměru autora, co chce vyjádřit. V takových případech je třeba připustit obě možnosti: *Byl slabý, nemocný(,) a k tomu v depresi* (slučování či stupňování). *Můžete přijmout naši nabídku(,) a tím se vyhnout nepříjemnostem* (slučování či důsledek). *Nemám na to čas(,) ani chuť* (slučování či stupňování).

Interpunkční znaménka do třetice

Jak psát správně uvozovky, závorky a lomítko

Uvozovky a závorky přiléhají bez mezer k začátku a konci výrazu, který je do nich vložen. V češtině užíváme uvozovky dvojité „“, jednoduché ‚ ‚ a boční › ‹, popřípadě jednoduché boční › ‹. Jako základní se doporučují dvojité uvozovky ve tvaru 9966 („text“). Použití jiných znaků místo dvojitých uvozovek není správné, z technických důvodů je však v textu e-mailu podle ČSN 01 6910 přípustná náhrada uvozovky znakem " nebo '.

Uvozovky používáme k vyznačení přímé řeči, např. *Zeptala se ho: „Miluješ mě?“ „Miluji tě,“ povídá nahlas, „velmi.“* Pokud je do textu začleněn citovaný text bez uvozovací věty, druhé uvozovací znaménko se píše před koncovou tečkou: *Říkal, že „ona je ta pravá“.*

Uvozovkami lze také označit různé názvy, výklady významů slov, výrazy cizí, nespisovně, ironické apod.: *Četla „Směšné lásky“.* *Slovem emanátor označujeme „zařízení pro dělení radionuklidů metodou atomového odrazu“.* *To byl tedy „úspěch“.* Pokud potřebujeme do uvozeného textu vložit ještě další uvozovky, použijeme přednostně uvozovky jednoduché: *Jana mi prozradila: „Maruška říkala: ‚Petra se vdává.‘“*

Doplňte čárky: Početní příklad byl velmi těžký i učitel s ním měl potíže. Chutnaly nám koláče i buchty. Udělal, co se mu řeklo a neprotestoval. Vysvitlo sluníčko a tak jsme vyrazili ven. Návrh byl schválen a to drtivou většinou hlasů. Nedařilo se mu v matematice ani v češtině. Budou se podávat nealkoholické nápoje, jako káva, čaj, džus apod. Popřáli sportovcům, aby se jim v soutěži dařilo a aby se jim vyhnulo zranění. Tato záležitost je v kompetenci ředitele a nikoli účetního. Honzu už nikdo nevnímal a přesto si dál vedl svou.

Početní příklad byl velmi těžký, i učitel s ním měl potíže. Chutnaly nám koláče i buchty. Udělal, co se mu řeklo, a neprotestoval. Vysvitlo sluníčko, a tak jsme vyrazili ven. Návrh byl schválen, a to drtivou většinou hlasů. Nedařilo se mu v matematice ani v češtině. Budou se podávat nealkoholické nápoje, jako káva, čaj, džus apod. Popřáli sportovcům, aby se jim v soutěži dařilo a aby se jim vyhnulo zranění. Tato záležitost je v kompetenci ředitele, a nikoli účetního. Honzu už nikdo nevnímal, a přesto si dál vedl svou.

kardamom: Často se objevuje chybná varianta zakončená na *-on* (pod vlivem slov typu *citron*, *balon* apod.), náležitá podoba tohoto názvu rostliny a koření je ovšem zakončená na *-om*.

kněz: V jednotném čísle se skloňuje pravidelně podle vzoru „muž“, v množném čísle má však *kněz* tyto tvary: 1., 2. a 5. p. *kněží* – 3. p. *kněžím* – 4. p. *kněze* – 6. p. *kněžích* – 7. p. *kněžimi*.

konstelace: Nesouvisí nijak s *instalací*, zato však s postavením hvězd (latinsky *stella* = hvězda), píšeme proto *konstelace*, nikoli **konstalace*.

křest: Při skloňování slova *křest* se mění jeho základ: kromě 1. a 4. p. j. č. (tvar *křest*) se koncovky připojují k základu *křt-*: *bez křtu*, *se křtem*, *o křtech* atd. Není přitom podstatné, zda křtíme dítě, nebo třeba knihu, *křest* bychom měli v obou případech skloňovat stejně: např. *křty obou dětí* i *křty obou alb*.

kurzarbeit: Přestože je *Kurzarbeit* v němčině rodu ženského, v češtině se tento nový germanismus označující zkrácenou pracovní dobu zabyděl jako podstatné jméno rodu mužského, které skloňujeme podle vzoru „hrad“.

Závorky používáme pro oddělení větých či nevětých výrazů, které jsou do výpovědi volně vloženy, popřípadě nejsou součástí vlastního projevu. V textu se přednostně používají závorky kulaté (), dále hranaté [] a složené { }. Pokud chceme do závorek vložit ještě další výraz v závorce, bývá vhodné zvolit jiný typ závorek, např. *Petra se ještě nevdala (Ondřej [její bývalý] si vezme Janu)*. V hranatých závorkách se obvykle uvádí výslovnost: [lejzr]. Závorky se užívají také pro genderově korektní vyjadřování: *ředitel(ka)*, *text zpracoval(a)*, obvyklejší je však v těchto případech lomítko: *ředitel/ka*, *zpracoval/a*.

Lomítko (/) se používá především k naznačení alternativy či záměnnosti. Jsou-li výrazy po obou stranách jednoslovné, před lomítkem a za ním se nedělá mezera (*ano/ne*, *pan/paní*). Je-li alespoň jeden z výrazů složen z více slov, doporučuje se před a za lomítkem psát mezeru (*na hradě / o hradu*). Lomítko se používá také pro zápis jednotek a zlomků, při zápisu různých čísel, školních roků, internetových adres a dalších označení, např. *rychlost 40 km/h*, *1/4 litru*, *číslo jednací Pa/3456/07*, *tel./fax: 257 533 756*, *rodné číslo 645621/6789*, *školní rok 2014/2015*, *http://www.ujc.cas.cz/csn016910*, *zákon č. 523/1992 Sb.* Stojí-li lomítko na konci řádku, na novém řádku se nemusí opakovat.

Lenka je již delší dobu chápána jako samostatné jméno. Původně však toto jméno vzniklo jako neoficiální domácká podoba jmen zakončených na *-lena*, a to nejčastěji *Helena* nebo *Magdalena*. Mohlo však jít i o domáckou podobu jména *Eleonora*. Kromě formy *Lenka* existuje i podoba *Lena*, která je méně obvyklá. Obliba jména *Lenka* byla nejvýraznější v sedmdesátých a osmdesátých letech, od té doby postupně klesá.

Labe je zmiňováno již v antických pramenech, v nichž má jméno této řeky podobu *Albis*, později *Alba* nebo *Albia*. Pochází z indoevropského základu **albh-*, který znamenal nejen ‚bílý, čistý‘, ale také ‚proudící, plynoucí‘. Jméno řeky vzniklo tedy původně z obecného označení vodního toku. Česká podoba jména je poprvé doložena v Kosmově kronice. Nejprve byla ženského rodu a zněla *Laba*. Později se změnila na *Labie* nebo *Labě* a přešla do rodu středního, nakonec převládla dnešní podoba *Labe*.

Čárky: jak se píšou před spojkami nebo a či

Na spojky *nebo* a *či* se vztahuje stejné pravidlo jako na *a*, *i*, *ani* (viz předchozí díl): Jestliže spojují věty nebo větné členy v poměru slučovacím, čárku před nimi nepíšeme, jestliže vyjadřují poměr jiný (v případě spojek *nebo/či* poměr vylučovací), čárku před nimi píšeme.

Je třeba upřesnit, že u spojek *nebo* a *či* nejde o jednoznačný slučovací poměr jako u spojky *a*. Vždy je přítomný, byť jen slabě, prvek vylučování, tedy volby mezi eventualitami (pokud by nešlo o volbu, použili bychom spíš spojku *a*, srov. např. *maminka nebo tatínek* × *maminka a tatínek*).

Mluvíme-li zde o poměru slučovacím, máme na mysli, že stavíme vedle sebe dvě možnosti, které jsou volně zaměnitelné, je lhostejné, která z nich nastane, případně mohou nastat obě, protože se vzájemně nemusejí vylučovat a nejdou proti sobě: *Zprávu o průběhu sepíše vedoucí nebo jeho zástupce. Zboží si můžete zakoupit osobně či objednat v e-shopu. Pes či kočka jsou nejoblíbenější domácí mazlíčci. Program může být zrušen, protože bude pršet nebo protože účinkující onemocní.*

Čárku napíšeme, pokud je mezi eventualitami poměr (ostře) vylučovací, což znamená, že je záměrně stavíme proti sobě a že se vzájemně vylučují. Nastane-li jedna, nemůže nastat druhá: *Bud' se za svůj výrok omluvíte, nebo podáme trestní oznámení. Teple se obleč, nebo nastydneš. Peníze, nebo život! Být, či nebýt?*

Pokud *nebo/či* tvoří druhý z tzv. dvojitých spojovacích výrazů (*bud' – nebo/či, ať – nebo/či, zda – nebo/či, jestli – nebo/či*), čárku před *nebo/či* napíšeme vždycky, a to bez ohledu na poměr mezi eventualitami: *Ať svítí slunce, či prší, chodí každý den běhat. Bud' se dohodneme po dobrém, nebo to půjde po zlém. Ještě jsme se nerozhodli, zda mu smlouvu prodloužíme, či ne. Jestli to stihnou, nebo ne, nezáleží jen na mně.*

Záludnosti

Někdy přicházejí v úvahu oba poměry a pak je psaním/nepsaním čárky můžeme odlišit. Zároveň to ale může způsobit váhání, zda čárku napsat. Může nám napomoci nejbližší kontext: *Chcete pracovat, nebo se bavit? Musíte se rozhodnout.* V tomto kontextu vztah

mezi oběma činnostmi vyhodnotíme primárně jako vylučovací a napíšeme čárku. Ale můžeme druhou větu změnit: *Chcete pracovat nebo se bavit? Využijte náš internet.* Druhá věta prozrazuje, že spojka *nebo* nevyjadřuje vzájemné vylučování, ale spojuje dvě činnosti, které můžeme na internetu provozovat, proto je klademe vedle sebe, nikoli proti sobě. Tento význam je vyjádřen právě absencí čárky před *nebo*. V některých větách záleží pouze na autorovi, který z významů chce vyjádřit.

Vidíme-li před spojkami *nebo* a *či* čárku, neznamena to vždy vylučovací poměr. Čárka nemusí vůbec souviset se zmíněnými spojkami, může ukončovat vedlejší větu vloženou, což znamená, že tam patří bez ohledu na to, jaké slovo po ní následuje: *Nebudeme zbytečně diskutovat o otázkách, které už byly jednou vyřešeny, nebo nastolovat hypotetické problémy.*

Orientace ve výčtech

Jak si poradit s velkými a malými písmeny a interpunkcí ve výčtech

Jednotlivým položkám výčtu obvykle předchází uvozovací část ukončená dvojtečkou. Položky výčtů mohou být označeny číslicemi, písmeny abecedy, pomlčkami, odrážkami nebo jinými grafickými prvky. U stejného typu výčtu je však třeba používat v celém textu jednotné řešení.

Pokud po dvojtečce následuje nevětný celek, píšeme zpravidla písmeno malé.

Přírodní pomůcky pro orientaci v lese:

- *mechy a lišejníky,*
- *letokruhy na pařezech,*
- *mraveniště.*

Obsahují-li jednotlivé body výčtu celé věty, mohou buď začínat velkým písmenem a končit tečkou, nebo začínat malým písmenem a končit čárkou nebo středníkem, na konci celého výčtu je pak tečka.

Doplníte čárky: Rozhodnutí, zda se jedná o záměr nebo o nedbalost, musí učinit odborník. Rychle se obleč nebo to nestihneš. Dnes nebo zítra se ti ozvu. Dřevěný či plastový materiál se sem hodí víc než kovový. Pravidla platí pro každého, ať je to Petr či Pavel. Svůj názor nezměním, dokud mi nevysvětlíš, jak to bylo nebo dokud se aspoň neomluvíš. Dáte si polévku nebo rovnou hlavní chod? Do polévky přidáme pepř či nové koření. Kniha může mít úspěch, protože je dobře napsaná nebo protože zpracovává atraktivní téma.

Rozhodnutí, zda se jedná o záměr, nebo o nedbalost, musí učinit odborník. Rychle se obleč, nebo to nestihneš. Dnes nebo zítra se ti ozvu. Dřevěný či plastový materiál se sem hodí víc než kovový. Pravidla platí pro každého, ať je to Petr, či Pavel. Svůj názor nezměním, dokud mi nevysvětlíš, jak to bylo, nebo dokud se aspoň neomluvíš. Dáte si polévku, nebo rovnou hlavní chod? Do polévky přidáme pepř či nové koření. Kniha může mít úspěch, protože je dobře napsaná nebo protože zpracovává atraktivní téma.

lahve/láhev: Slovo má dvě pravopisné varianty, mezi nimiž není žádný stylový rozdíl: *džin* v *lahvi* i *džin* v *láhvi*. Mimochodem, kdyby nešlo o *džina* ducha, ale o nápoj, mohlo by se vedle počeštěného *džin* psát i *gin*. Podle *lahve/láhve* je možné psát i *lahvový/láhvový*, ale jen *lahvička*.

Lány: *Lány*, a to nejen ty, v nichž se nachází letní prezidentské sídlo, jsou mužského rodu neživotného a ve druhém pádě lze říct *jet do Lán* i *jet do Lánů*. Přídavné jméno je *lánský*.

laser: U *laseru* podobně jako u *designu* k pravopisnému počeštění nedošlo, vyslovujeme tedy [lejzr] a [dyzajn], ale v psané podobě dodržujeme pravopis původní.

ližiny: Název trámece pro posouvání břemen nebo součásti nosné konstrukce je odvozen od slova *líha* (= trám pro dopravu břemen), proto se píše s měkkým *i*. S *lyžemi* nemají *ližiny* etymologicky nic společného.

lupénka: Prkno a pilka pro vyřezávání se nazývají *lupenka* (s krátkým *e*), kožní choroba se však píše s dlouhým *é*: *lupénka*.

Při orientaci v lese je dobré si pamatovat:

- *mechy a lišejníky rostou na kmenech stromů ze severozápadní strany,*
- *pařezy stromů mají své letokruhy na severní straně hustší a na jihu řidší,*
- *mraveniště mívají strmější svah k severu a mírnější k jihu.*

Při orientaci v lese je dobré si pamatovat:

- *Mechy a lišejníky rostou na kmenech stromů ze severozápadní strany.*
- *Pařezy stromů mají své letokruhy na severní straně hustší a na jihu řidší.*
- *Mraveniště mívají strmější svah k severu a mírnější k jihu.*

Dlouhé položky výčtu, v jejichž vnitřním členění jsou čárky, se oddělují středníkem. Výčet končí tečkou. Pokud se ve výčtech střídají položky nevětné a větné, při psaní velkých a malých písmen a interpunkce se opět postupuje jednotně.

Při orientaci v lese je dobré si pamatovat:

- *výskyt mechů a lišejníků na kmenech, ba i kamenech ze severozápadní strany;*
- *pařezy stromů mají své letokruhy na severní straně hustší a na jihu řidší;*
- *mraveniště mívají strmější svah k severu a mírnější k jihu.*

Jsou-li jednotlivé body výčtu dostatečně graficky odlišeny, interpunkční znaménko (včetně tečky na konci) se na koncích řádků podle ČSN 01 6910 psát nemusí. Tečka se píše jen v případě, že výčet končí zkratkami, např. *aj., atd.*

Přírodní pomůcky pro orientaci v lese:

- *mechy a lišejníky*
- *letokruhy na pařezech*
- *mraveniště*

Je-li výčet neúplný, píše se za ním interpunkční čárka a tři tečky.

Přírodní pomůcky při určování světových stran v lese: mechy, letokruhy, ...

Marie patří k nejrozšířenějším ženským jménům u nás. Jde o biblické jméno nejasného významu. Jeho základní hebrejská podoba zní *Miryám*, jméno *Miriam* s variantou *Mirjam* je v češtině rovněž užíváno. Jménu se často přisuzuje egyptský původ a význam ‚milovaná bohem‘, jindy se vykládá jako ‚moře hořkosti‘. Staročeská podoba *Mař* se vztahovala k biblické Marii Magdalské. Jako samostatná podoba jména *Marie* se vyčlenilo ne příliš rozšířené jméno *Maruše*.

Morava je jméno historické země, bývalého Markrabství moravského, ale také nejdelší moravské řeky. Nejprve patřilo toto jméno řece, později bylo přeneseno na zemi rozkládající se podél ní. Jméno vychází ze starobylého základu *mar-* ‚voda, močál‘, který je přítomný např. i v latinském *mare* a jeho českém ekvivalentu *moře*. Druhá část *ahwa* měla podobný význam ‚voda, řeka‘. I tento základ je velmi starý, souvisí např. s latinským slovem *aqua*.

Čárky: vložené věty a vložené větné členy

Vložíme-li do jedné věty, případně mezi dvě souřadně spojené věty, určitou informaci, která původní text jen doplňuje či upřesňuje, je třeba ji z obou stran oddělit čárkami. Může se jednat o vloženu vedlejší větu s přísudkem v určitém tvaru nebo pouze o volně vložený větný člen (slovo či slovní spojení, které netvoří samostatnou větu).

Časté jsou věty přívlastkové. Přívlastek rozvinutý do formy věty charakterizuje určitý výraz v původní větě: *Smlouvy, které už jsou podepsané, předejte referentce*. Do původní větné konstrukce *Smlouvy předejte referentce* vložíme přívlastek charakterizující dané smlouvy: *které už jsou podepsané*. Čárku před *které* asi nezapomeneme napsat nikdo, protože toto vztažné zájmeno signalizuje, že bude následovat vedlejší věta. Občas ale zapomínáme vloženou větu ještě uzavřít čárkou na konci, a oddělit ji tak od původní věty z obou stran. Přívlastkové věty mohou být uvozeny i jinými výrazy: *Tvrzení, že obžalovaný se dopustil podvodu, nebylo prokázáno. Žádost, aby poplatky byly prominuty, jsme schválili. Vedlejší věty vložené nemusejí být jen přívlastkové, ale i jiného druhu, např. časové či místní: *Minulé úterý, když jsem se vracela z práce, jsem potkala Pavla. Dorazili tam, kam plánovali, až po setmění*.*

Pokud vložíme vedlejší větu do souvětí mezi dvě věty jiné, postupujeme stejně – oddělujeme ji čárkami z obou stran: *Petr mě požádal, abych mu pomohl s učením, protože mám lepší známky než on*. Ani v případě, že původní věty jsou spojené bez čárky pomocí výrazů jako *a, i, ani, nebo, či*, na ukončovací čárku zapomenout nesmíme (viz předchozí dva díly o čárkách): *Firma uchazeči vysvětlila, jak si jeho práci představuje, a nabídla mu odpovídající finanční ohodnocení*.

Nejen vložené věty, ale i některé větné členy oddělujeme z obou stran čárkami. Např. různé přístavkové konstrukce: *Názvy učebních předmětů, např. český jazyk, matematika a chemie, se píšou s malými počátečními písmeny. Božena Němcová, významná česká spisovatelka 19. století, napsala knihu Babička. Na schůzi vystoupil také Petr Vychodil, Ph.D., s prezentací nové obchodní strategie naší firmy* (podrobnější výklad k psaní čárek u titulů viz stranu 38).

Záludnosti

Zpřesňující informaci uvozenou výrazy *případně/popřípadě, respektive, eventuálně* lze řešit různě. Jednak ji můžeme oddělit z obou stran čárkami (pak se jedná o vložený větný člen), jednak můžeme psát čárku pouze před uvozovacím výrazem, nikoli na konci (pak se jedná o několikanásobný větný člen). Obě možnosti jsou přijatelné: *Letošní dovolenou, respektive nepříjemné události spjaté s cestováním(,) si už nechceme připomínat.*

Informaci uvozenou předložkou *včetně* můžeme z obou stran oddělit čárkami, ale není to nutné. Záleží na tom, zda tuto informaci vnímáme jako závažnou (pak ji napíšeme bez čárek), nebo ne (oddělíme ji čárkami): *Celková cena(,) včetně dopravy a DPH(,) by neměla přesáhnout 600 Kč.*

Komu, kam a jak?

Jak psát správně poštovní adresy na obálce a v textu

Poštovní adresa má obsahovat jednoznačné označení adresáta dopisu a údaje o místě dodání. Je-li na prvním řádku uvedena právnická osoba a na druhém jméno a příjmení pracovníka, za adresáta se považuje právnická osoba. Pokud je v poštovní adrese uvedeno nejdříve jméno a příjmení pracovníka a pak jméno právnické osoby, adresátem je daný pracovník. V takovém případě se (stejně jako v dopisech adresovaných fyzickým osobám) píše na prvním řádku *Vážený pan / Vážená paní*, na druhém řádku pak jméno a příjmení adresáta, popř. jeho hodnosti, tituly a funkce.

Místo dodání může být určeno také údajem „dodávací schránka“ či „poštovní přihrádka“ (*P. O. BOX / P. O. Box*) a číslem. Název části obce se uvádí jen tehdy, není-li totožný s názvem obce. Pokud se název ulice ani název části obce neuvádějí, před číslem popisným se píše zkratka *č. p.* nebo *čp.* V dopisech adresovaných do České republiky obsahuje poslední řádek adresy PSČ a název adresní pošty. Slovo *pošta* ani zkratka *p.* se nepíše, název okresu se neuvádí. V dopisech do zahraničí se na posledním řádku adresy uvede země určením velkými písmeny abecedy.

Doplňte čárky: Tatínek, maminka, Terežka i Honzík zkrátka celá rodina se na Vánoce těší. Výklad jak se má kvadratická rovnice řešit byl srozumitelný. Na položenou otázku kdo se úkolů ujme jsme se odpovědi nedočkali. Ing. Petr Strouhal náš nový vedoucí se potýká s ekonomickými problémy. Všechna tato oddělení právní, personální i technické podléhají přísným předpisům. Pacient popřípadě jeho zákonný zástupce musí podepsat informovaný souhlas. Všechny údaje včetně telefonního čísla je třeba dodat co nejdříve.

Tatínek, maminka, Terežka i Honzík, zkrátka celá rodina, se na Vánoce těší. Výklad, jak se má kvadratická rovnice řešit, byl srozumitelný. Na položenou otázku, kdo se úkolů ujme, jsme se odpovědi nedočkali. Ing. Petr Strouhal, náš nový vedoucí, se potýká s ekonomickými problémy. Všechna tato oddělení, právní, personální i technické, podléhají přísným předpisům. Pacient, popřípadě jeho zákonný zástupce(,) musí podepsat informovaný souhlas. Všechny údaje(,) včetně telefonního čísla(,) je třeba dodat co nejdříve.

NENECHTE SE ZMÁST

malajsijský: Chceme-li vytvořit přídavné jméno od *Malajsie*, správná podoba je *malajsijský*. Naproti tomu *malajský* je odvozeno od *Malajska*.

manikúra: *Manikúra* se zapisuje s *ú*, podoba **manikúra* je chybná. Můžeme však psát také *manikýra*. Stejná pravidla platí i pro *pedikúru*/*pedikýru*.

mikrobi/mikroby: Slovo *mikrob* může být rodu mužského životného i neživotného. Proto ho lze skloňovat *bez mikroba* (živ.) i *bez mikrobu* (neživ.) a v 1. p. mn. č. je možné psaní *mikrobi* (jako „páni“) i *mikroby* (jako „hrady“).

milion/milión: Podle dodatku k platným *Pravidlům českého pravopisu*, vydaným v roce 1993, můžeme v zakončení tohoto slova psát jak krátké *o: milion*, tak dlouhé *ó: milión*.

mistr Jan Hus: Výraz *mistr* s malým *m* označuje historický akademický titul, jehož zkratku zapisujeme velkým písmenem, píšeme tedy *mistr Jan Hus* a *M. Jan Hus*. Pokud však máme na mysli vynikajícího umělce, je namíště psaní s velkým písmenem: *Mistr Josef Suk*. S velkým písmenem píšeme i zkratku: *M. Josef Suk*.

Pro psaní adres na obálkách i v dopisech platí, že všechny řádky začínají od levé svislice. Adresa je na obálkách umístěna vpravo, u okénkových obálek ji můžeme umístit i vlevo. Adresa se začíná psát s velkým počátečním písmenem. Na konci řádků se nepíšou žádná interpunkční znaménka, pokud řádek nekončí zkratkou obsahující tečku (např. *Česká pojišťovna, a. s.*). Píšou-li se na tentýž řádek dva údaje, je mezi nimi čárka (*personální odd., p. Nová*). PSČ se uvádí na stejný řádek jako název adresní pošty, nepředstavuje se, člení se na trojčíslí a dvojčíslí. Mezi PSČ a názvem adresní pošty nebo obce náleží dvě mezery.

Adresy se píšou stojatým, nezdobným písmem. Písmo nesmí být menší než 2,5 mm. Řádkuje se rovnoměrně. Žádné údaje se nepodtrhávají, neprostrkávají ani nepíšou kurzívou. Název organizace nebo jméno adresáta je dovoleno vyznačit tučně. Je-li adresa psána rukou, název adresní pošty nebo obce se píše verzálkami. Pokud je adresa součástí souvislého textu, jednotlivé adresní údaje se oddělují interpunkční čárkou, například *Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i., Letenská 123/4, 118 51 Praha 1; Jan Přibyslavský, Žďárská 10, 592 31 Nové Město na Moravě*.

Natálie (s pravopisnou variantou *Natalie*) je ženské jméno latinského původu, které se vykládá jako ‚rodný den, narozeniny‘, přeneseně pak jako ‚narozená v den Kristova narození, dítě Vánoc‘. Obliba tohoto jména, které u nás donedávna nebylo příliš rozšířené, začala prudce vzrůstat začátkem tohoto tisíciletí. Zatímco jméno *Natálie* má u nás dnes již téměř 30 000 nositelek, varianta *Natalie* patří necelým 2 000 žen.

Nežárka je jihočeská řeka, která vzniká v Jindřichově Hradci soutokem Žirovnice a Kamenice a u Veselí nad Lužnicí ústí do řeky Lužnice. Toto pojmenování, které řeka nese patrně od přelomu 15. a 16. století, patřilo nejprve jindřichohradckému předměstí, pak bylo přeneseno i na zde vznikající řeku. Jméno tohoto předměstí znělo původně *Na Žďárku*, nářečně *Najžárku*. Šlo patrně o místo, kde byl „vyžďářen“, vypálen les. Postupným vývojem pak vznikla dnešní podoba *Nežárka*.

Vybrané tvary podstatných jmen

Máme zvolit *kus sýra*, nebo *kus sýru*, v *dopisu*, nebo *dopise*, na *površích*, nebo *povrchách*, ve *stanoviskách*, nebo *stanoviscích*, *hokejistě*, nebo *hokejisti*? Tyto otázky naznačují, že bude řeč o tvarech podstatných jmen.

Začněme 2. p. j. č. rodu m. neživ. vzoru „hrad“. V současnosti má naprostá většina jmen koncovku *-u*. Koncovka *-a* se drží u několika výrazů starých: (*do*) *lesa*, *dvora*, *tábora*, *veče-ra*, *ledna*, u některých jsou dublety: *bochníku* i *bochníka*, *budíku* i *budíka*, *javoru* i *javora*, *včelínu* i *včelína*, *sýru* i *sýra*.

V 6. p. j. č. se za základní považuje koncovka *-u* (*na javoru*, v *bochníku*). U nově přejímaných slov jednoznačně převažuje (*na internetu*, *při baseballu*). U slov starších lze vedle ní často zvolit i koncovku *-e*. S tou se setkáváme především tehdy, když vyjadřujeme místní určení: (*byli jsme*) *na hradě*, *na internátě*, *ve dvoře*, *na fotbale*, (*uvedl*) *v dopise*. Při vyjadřování předmětu je obvyklejší koncovka *-u*: (*mluvili*) *o hradu*, *internátu*, *dopisu*, ale např. u výrazu *fotbal* převládá koncovka *-e*. Někdy lze využít obou koncovek i k významovému rozlišení: *pracoval na balkoně* (= přesazoval na balkoně květiny) – *pracoval na balkonu* (= opravoval balkon).

V 6. p. mn. č. mají jména zakončená na *-g*, *-h*, *-ch*, *-k* koncovku *-ích*: *dialozích*, *batozích*, *površích*, *jazycích*. Totéž platí i o jménech životných stejně zakončených: *archeolozích*, *pstruzích*, *živočiších*, *politicích* a u jmen zakončených na *-ga*, *-ha*, *-cha*, *-ka*: *kolezích*, *sluzích*, *patriarších*, *vozcích*.

U jmen r. stř. zakončených na *-go*, *-ho*, *-cho*, *-ko* je naopak správná koncovka *-ách*, a to vždy: *tangách*, *jhách*, *rouchách*, *tělískách*. U jmen se zakončením *-isko* lze zvolit i tvary s koncovkou *-ích*: *stanoviskách* i *stanoviscích*. Ta je možná i u některých výrazů dalších: *jablkách* i *jablcích*, *rizikách* i *rizicích*.

Záludnosti

Problematické jsou tvary 1. p. mn. č. jmen r. m. živ. Stanovit jednoduchá pravidla, kdy volit jednotlivé koncovky, bohužel nelze (viz např. *vážení pánové*, ale *páni kluci*; *Češi*, ale

Norové). Všimněme si jen několika typů. U obyvatelských jmen zakončených na *-an* se za neutrálně spisovně považují tvary s koncovkou *-é* (*Angličané, Belgičané*), tvary *Angličani, Belgičani* jsou hovorové. Pozor: hovorové tvary jsou též spisovné, jen by se měly užívat v méně oficiálních, zvláště mluvených projevech. Naopak u přejatých jmen se zakončením *-man* je koncovka *-i* náležitá: *rekordmani, narkomani*. Často se objevují tvary **rekordmané, *narkomané*. Důvodem je patrně to, že někteří lidé považují koncovku *-i* za méně spisovnou, proto se lze setkat např. i s tvarem **doktorandé*.

Dvojí koncovku mají i jména s příponou *-ita, -ista: jezuité, hokejisté – jezuiti, hokejisti*. Stejně jako u obyvatelských jmen s příponou *-an* jsou obě podoby spisovné, ta druhá je hodnocena jako hovorová.

Píšete dopis za organizaci?

Jak upravit úřední a obchodní dopis podle normy

Podmínkou dobře napsaného dopisu je nejen jeho obsahová a jazyková správnost a srozumitelnost, ale měly by v něm být také dodržovány zásady jednotného vizuálního stylu organizace, dále určité formální zásady pro grafickou úpravu textů, které stanovuje norma pro úpravu dokumentů ČSN 01 6910, a také různé související oborově specifické normy, předpisy nebo zvyklosti.

Poštovní adresa odesílatele, IČO, kontaktní údaje, údaje o zápisu subjektu v obchodním rejstříku apod. se zpravidla uvádějí v hlavičce dopisu nebo v patě stránky. Odvolací údaje lze uvádět ve sloupcové nebo v řádkové podobě.

V dopisech bez předtisku se datum a místo odeslání zarovnávají vlevo nebo vpravo; spisová značka a číslo jednací se píšou buď pod hlavičkou/záhlavím, nebo pod datem a místem odeslání. Pokud se uvádí místo odeslání, je v 1. pádě, čárka se mezi místem a datem odeslání nepíše, měsíc se v datu přednostně vyjadřuje číselně (*Chotěboř 24. 2. 2015*).

Heslovité vyjádření obsahu dopisu se vyznačí tučně (např. **Oznámení, Žádost o ..., Nabídka...**). Slovo „věc“ už se nepíše, za názvem dopisu se tečka nedělá. Dopis začínáme

Natáčení bude probíhat od čtvrtk ___ do pátk ___ na zimním stadion ___. Zkoušku z českého jazyk ___ všichni maturant ___ nezvládli. Občan ___ se rozhodli vyčistit koryto místního potok ___. V našem časopis ___ uveřejňujeme příběhy o zvířátcích/zvířátkách. V zimních střediscích/střediskách se už lyžuje. Závodů se zúčastnili Švéd ___, Fin ___, Španěl ___, Rus ___ a Belgičan ___. Na těchto površích/povrchách mívají naši tenisté ___ úspěch.

Natáčení bude probíhat od čtvrtka do pátku na zimním stadionu/stadioně. Zkoušku z českého jazyka všichni maturanti nezvládli. Občané se rozhodli vyčistit koryto místního potoka. V našem časopis/časopise uveřejňujeme příběhy o zvířátcích/zvířátkách. V zimních střediscích/střediskách se už lyžuje. Závodů se zúčastnili Švédové, Finové, Španělé, Rusové a Belgičané/Belgičani. Na těchto površích mívají naši tenisté úspěch.

NENECHTE SE ZMÁST

na shledanou: Ač v praxi vidáme psaní dohromady, náležitě je jen psaní zvlášť: *na shledanou*.

nacionále: Slovo označující listinu s osobními údaji nebo osobní údaje samotné je nesklonné, středního rodu, pouze v sedmém pádě lze připojit *-m*. V množném čísle lze užít také podoby *nacionália* (stř. rod) nebo *nacionálie* (žen. rod): *úplná nacionále mé matky*, *úplná nacionália mé matky*, *úplné nacionálie mé matky*.

namístě: Ve významu ‚v pořádku‘ a při vyjádření příhodnosti píšeme dohromady: *šetření vodou je namístě*; *je namístě zabývat se zákazem činnosti škodlivých hnutí*. Ve významu určení místa je patřičné psaní zvlášť: *na místě bývalé sokolovny roste nová stavba*.

neckiáda: Měkké *i* je součástí zakončení *-iáda* užívaného ve slovech, jimiž byla *neckiáda* patrně inspirována: *olympiáda*, *autogramiáda*. Vzhledem k recesistické povaze slova neodmítáme ani podobu *neckyáda*.

Nečech: Přidává-li se záporová předpona *ne-* k vlastním jménům, přenáší se psaní velkého písmene na ni: *Nečech*, *Neangličan* apod.

oslovením, a to v 5. pádě (i v případě, kdy jméno příjemce neznáme, např. *Vážená paní*, *vážený pane*; *Vážení*), za oslovení se vkládá mezera o výšce jednoho řádku.

Text se zarovná vlevo nebo do bloku (se zarovnáním levého i pravého okraje), při zarovnání do bloku se doporučuje používat dělení slov. Odstavce se oddělují mezerami o výšce jednoho řádku nebo odstavcovými zářázkami, oba způsoby členění odstavců se však nemají používat současně.

Před závěrečný pozdrav se vkládá mezera o výšce jednoho řádku. Podpis (a s ním případně i razítko) se umísťuje vlevo, je-li datum vpravo, lze podpis umístit také vpravo. Pro vlastnoruční podpis se mezi pozdravem a vytištěným jménem vynechává počet řádků podle potřeby.

Upozornění na přílohy dopisu se uvádí pod posledním řádkem textu. Slovo **Přílohy** se od textu oddělí mezerou o výšce jednoho až tří řádků a vyznačí se tučně. Za nadpisem **Přílohy** se dvojtečka nepíše. Přílohy můžeme vyjmenovat na samostatných řádcích pod nadpisem **Přílohy** nebo uvést jejich počet (např. **3 přílohy**) nebo je přímo vyjmenovat a psát tučně (např. **Katalog**, **Ceník**). **Rozdělovník** upravujeme podle stejných zásad jako upozornění na přílohy.

Má-li dopis více stran, na poslední stránce by měly být kromě pozdravu alespoň dva řádky textu posledního odstavce.

Olga je ruské ženské jméno severského původu. Blíže severskému originálu je podoba *Helga*, která se u nás rovněž vyskytuje. Jméno *Helga* vzniklo v severogermánských jazycích jako přechýlená ženská podoba mužského jména *Helge*, které vychází ze staroseverského přídavného jména *heilagr* s významem ‚svatý‘, ale také ‚zdravý, šťastný‘. Zatímco jméno *Olga* je u nás velmi oblíbeno, jeho mužský protějšek *Oleg* patří spíše k méně obvyklým jménům.

Ostrava byla pojmenována podle své polohy nad řekou dnes zvanou *Ostravice*. Původní jméno dnešní *Ostravice* bylo totiž právě *Ostrava*. Tento název označoval ostře, rychle, bystře proudící řeku. Podobně vzniklo například jméno řeky *Bystřice*, mnohé paralely bychom našli i v jiných jazycích. Když bylo jméno řeky přeneseno na město založené v blízkosti jejího toku, v zájmu rozlišení se pro řeku vžil zdvojnásoběný název *Ostravice*, které původně patřilo jen jejímu hornímu toku.

Rod přejatých podstatných jmen

Většina přejatých podstatných jmen označujících věci se v češtině skloňuje. Abychom jejich tvary vytvářeli náležitě, nejprve u nich musíme určit rod. Při jeho stanovení je vždy důležité zakončení přejatého výrazu ve vyslovované podobě. Výrazy, které jsou zakončeny na pravopisně tvrdé nebo obojetné písmeno, se většinou řadí ke jménům rodu mužského (např. *blog, management, e-mail, workshop*). Neplatí to o jménech latinského původu se zakončením na *-um*. Ta náleží k r. stř. a při jejich skloňování se koncové *-um* odsouvá. Pokud mu předchází souhláska, skloňují se podle vzoru „město“: *album* – 2. p. *alba*, 3. p. *albu*..., podobně *datum* – *data, datu, datem*..., *centrum* – *centra*... Pokud předchází samohláska, v mn. č. mají tyto výrazy ve 2., 3., 6., 7. p. tvary podle vzoru „moře“: *lyceum* – mn. č. *lycea, lyceí, lyceím, lyceích, lycei*.

Jména se zakončením na *-a* jsou rodu ženského. Výjimku tvoří výrazy zakončené na *-ma*, které jsou převážně r. stř. (např. *téma, drama, dogma*); při jejich skloňování se kmen rozšiřuje o *t*: *téma* – *tématu, drama* – *dramatu, dogma* – *dogmatu*. Dvojí rod a také dvojí skloňování má např. *panoráma* – 2. p. *panorámatu, panoramatu* i *panorámy*.

Výrazy zakončené ve výslovnosti na [i] a [u] nebo na dlouhou samohlásku se řadí většinou k r. stř. a jsou nesklonné (*alibi, derby, know-how* [nouhau], *angažmá, filé, ragú*). Částečně to platí i o jménech se zakončením *-e* (*penále, karate, parte*), většina jich je však r. ž. (*gáze, recese, edice*). Někdy může rod ovlivnit významově blízký český výraz. Např. slova *brandy, whisky* se řadí k r. ž. podle českých výrazů *pálenka, slivovice*... Přiřazení k r. ž. u slova *jury* [žiri] ovlivnilo to, že v češtině znamená ‚porota‘, u *lobby* zase význam ‚nátlaková skupina‘. U *cunami* (možno psát i *tsunami*) sice příručky uvádějí r. ž. i stř., ale v praxi převažuje r. ž., a to podle české *vlny*.

Záludnosti

Domácí nebo zcela zdomácnělá slova, která končí na pravopisně měkké písmeno, jsou buď r. m. (*klíč, obličej, koš, nůž*), nebo r. ž. (*řeč, závěš, myš, lež*). U přejímaných slov je proto otázka, ke kterému z uvedených rodů je přiřadit. U většiny starších přejímek je rod

už ustálený, např. *hokej, finiš, bridž* (r. m.) × *tramvaj, retuš, masáž* (r. ž.). U novějších se stává, že se zpočátku užívají v obou rodech a časem jeden z nich buď zcela zvítězí, nebo naprosto převáží. U slova *displej*, třebaže je podle příruček obourodé, v praxi jednoznačně převládá r. m., u výrazů *buš, smeč* či *bonsaj* pisatelé upřednostňují r. ž., u jména *image* sice též převládá r. ž., ale ne tak výrazně. Z nejnověji přejatých slov jmenujme *segway*, *dvoukolka*. Toto slovo se u nás teprve zabydluje, v rodě kolísá a až budoucnost ukáže, zda zůstane obourodé, nebo některý z rodů ten druhý přemůže.

Píšete dopis na úřad nebo do firmy?

Jak upravit dopis občana organizaci podle normy

Doporučení pro grafickou úpravu textů a formální uspořádání obchodních a úředních dopisů nebo dopisů fyzických osob právnickým osobám jsou uvedena v ČSN 01 6910. Tato česká technická norma není obecně závazná, respektování jejích požadavků proto závisí na rozhodnutí organizace, pro niž autor text připravuje, nebo na rozhodnutí autora. Užití zvyklostí normy při úpravě písemností může přispět k snadšímu dorozumívání v obchodním a úředním styku.

Dopisy občanů organizacím jsou např. žádosti, objednávky, urgencye, reklamace a stížnosti. Upravují se podobně jako úřední a obchodní dopisy. Dopis začíná vždy adresou odesílatele (včetně PSČ), lze připojit i telefonní číslo nebo e-mailovou adresu. Adresa odesílatele se píše od levého okraje. Pod adresou odesílatele se uvádí adresa příjemce. Místo a datum odeslání se umísťují vlevo nebo vpravo, v případě potřeby lze pod nimi uvést číslo jednací. Datum se doporučuje psát číselně-slovním zápisem, místo odeslání je v 1. pádě, čárka se mezi místem a datem odeslání nepíše (*Vysoké Mýto 25. února 2015*). Heslovité vyjádření obsahu dopisu (dříve tzv. věc) se zvýrazňuje tučně (např. **Žádost o ...**, **Stížnost na ...**), za názvem dopisu se tečka nepíše. Dopis začínáme oslovením – buď jménem příjemce v 5. pádě, např. *Vážený pane předsedo, Vážená paní inženýrko, Vážená paní Bílá*, nebo neutrálním oslovením *Vážení / Vážené paní, vážení pánové*. Mezi odstavce

Herečka získala sympatie díky šarmu a charismu ____. Spolupráce mezi oběma gymnázií ____, trvá již deset let. Nedávno vyšel výběr z autorových esejí ____. V obou semifinále ____, vyhrály favority. Nový ____, foyer nalezneme v severním křídle paláce. Každý ____, apartmá má výhled na moře. Obyvatelé našeho města letos oslaví několik významných jubileí ____. Téměř všichni ____, tabu padl ____,

Herečka získala sympatie díky šarmu a charismatu. Spolupráce mezi oběma gymnázií trvá již deset let. Nedávno vyšel výběr z autorových esejí/esejí. V obou semifinále vyhrály favority. Nový/nové foyer nalezneme v severním křídle paláce. Každé apartmá má výhled na moře. Obyvatelé našeho města letos oslaví několik významných jubileí. Téměř všichni tabu padla.

občanskoprávní: Píšeme dohromady jako jedno slovo, protože jde o výraz vzniklý z terminologického spojení *občanské právo*, např. *občanskoprávní spor*.

obec: Ve slově *obec* píšeme malé počáteční písmeno, a to i v případě, že jde o přenesené pojmenování obecního úřadu, např. *rozhodnutí obce Podbořany*.

off-line, on-line: Lze psát se spojovníkem i dohromady, tedy *on-line* i *online*, *off-line* i *offline*.

osloský/oselský: Přídavné jméno odvozené od norského města *Oslo* je *osloský* nebo *oselský*. Obě varianty jsou spisovné.

ostřelovač × odstřelovač: Tato slova se významově liší. *Ostřelovač* je od slovesa *ostřelovat* („střílet na někoho/něco z dálky“), *odstřelovač* od *odstřelovat*, tedy nedokonavé varianty slovesa *odstřelit* („zastřelit, odstranit někoho/něco střelbou“).

vkládáme mezery o výšce jednoho řádku, celý text se zarovnává vlevo nebo do bloku (v takovém případě je doporučeno dělit slova). Na konci dopisu nesmí chybět vlastnoruční podpis, který lze umístit vlevo nebo vpravo. Pokud dopis obsahuje přílohy nebo dopis posíláme ještě někomu jinému na vědomí, použijeme nadpisy **Přílohy** nebo **Rozdělovník, Na vědomí, Kopie** (nadpisy píšeme tučně a bez dvojtečky na jejich konci). Přílohy lze pod nadpisem vyjmenovat na samostatných řádcích, pod nadpisem **Rozdělovník** se uvede výčet adresátů.

Dopisy stylizujeme slušně a zdvořile. Nezapomínejme na to, že dopisy, e-maily a jakékoli další texty jsou naší vizitkou a na jejich základě si o nás příjemce vytváří nějaký dojem. Je vhodné se vyhnout přehnaným emocím (jak negativním, tak podbízivým) a oželet „smajlíky“ (obzvlášť v e-mailové korespondenci). K vyjádření zdvořilosti patří i psaní velkého písmena u tvarů osobních a přivlastňovacích zájmen *Vy* (*Vás, Vám...*), *Váš*, ať už píšeme jednotlivci, několika osobám, nebo kolektivu.

Petr je mužské jméno řeckého původu. Vychází z řeckého podstatného jména *petros* ‚skála‘ a vykládá se jako ‚skálopevný‘. Patří k nejoblíbenějším jménům u nás. Oblíbené je u nás zvláště od sedmdesátých let i ženské přechýlené jméno *Petra*. Méně častá je podoba *Petruše*, řidká je forma *Petrana*. Častější je jméno *Petruška*, které se však vyskytuje pouze ve starší generaci. Podle současných zákonů totiž nejde o základní oficiální podobu jména.

Praha je v historických pramenech poprvé zmiňována k roku 965. Již kronikář Kosmas uvádí známou pověst o tom, že *Praha* byla založena v místech, kde byl otesáván *práh*. Se slovem *práh* bylo jméno v pozdějších dobách spojováno velmi často, někdy bylo vysvětlováno podle „říčních prahů“, domnělých příčných překážek ve Vltavě. Podle nejpravděpodobnějšího výkladu však jméno *Praha* souvisí se slovem *pražit* nebo *prahnout* a označovalo místo vypražené, vysušené od slunce.

Skloňování osobních jmen

Osobní jména česká i cizí se skloňují podle stejných vzorů jako jména obecná. Některá z nich však mají určitá tvarová specifika. Právě jim se budeme v tomto dílu věnovat.

Mužská jména

Při skloňování jmen zakončených na souhlásku se řídíme vzory „pán“ a „muž“. U jmen zakončených na *-ek* vypouštíme tzv. pohybné *-e-* (*Hlaváček* – 2. p. *Hlaváčka*). Výjimkou jsou jména, která by se bez *-e-* obtížně vyslovila: *Vepřek* – 2. p. *Vepřka* i *Vepřeka*. Jména zakončená na *-er* kolísají: *Wolker* – 2. p. *Wolkera* i *Wolkra*. U jmen zakončených na *-ec* můžeme při oslovení použít dva tvary: 5. p. *Adamče* i *Adamci*.

Jména zakončená na *-a* skloňujeme podle vzoru „předseda“, ale po měkké souhlásce následuje *-i*: *Hlavsa*, *Pavlica*, *Váňa*, *García* [garsíja] – 2. p. *Hlavsy*, *Pavlici*, *Váni*, *Garcíi*.

Česká jména zakončená na *-e* a cizí zakončená na měkkou souhlásku + *-e* se skloňují podle vzoru „soudce“, ostatní cizí jména zakončená na *-e* podle vzoru „pán“. Je však možné je skloňovat i pomocí tzv. zájmenných koncovek: *Purkyně*, *Rilke* – 2. p. *Purkyně* i (řidčeji) *Purkyněho*, *Rilka* i *Rilkeho*. Jména na *-é* skloňujeme jen zájmenným způsobem: *Linné* – 2. p. *Linného*. Jména zakončená na *-o/ó*, *-u/ú* skloňujeme podle vzoru „pán“ (koncové *-o*, někdy i *-u*, se vypouští): *Niro*, *Landau*, *Szabó*, *Nehru* – 2. p. *Nira*, *Landaua*, *Szabóa*, *Nehrua*. Česká příjmení typu *Kubů*, *Janků* zůstávají nesklonná.

Česká příjmení ve formě tvrdého přídavného jména se skloňují podle vzoru „mladý“: *Černý* – 2. p. *Černého*. Všechna ostatní jména s koncovkami *-i/i/y* se skloňují zájmenným způsobem, případně podle vzoru „jarní“: *Bondy*, *Verdi*, *Dolejší* – 2. p. *Bondyho*, *Verdiho*, *Dolejšího*.

Ženská jména

Ženská jména zakončená na *-a* patří ke vzoru „žena“. I zde po měkké souhlásce následuje *-i*: *Mia*, *Lubica*, *Naďa* – 2. p. *Mii*, *Lubici*, *Nadi*.

Jména s koncovkou *-e* mají tvary podle vzoru „růže“: 1. i 2. p. *Libuše*, *Marie*.

Jména končící ostatními samohláskami, případně souhláskou jsou nesklonná: *Neli*, *Yoko*, *Maru*, *Carmen*. Jen výjimečně se u jmen končících souhláskou objevují tvary podle vzoru „žena“: *Dagmar* – 2. p. *Dagmar* i (řidčeji) *Dagmary*.

Záludnosti

Pokud se vyslovovaná a psaná podoba liší, přiřazujeme jméno ke vzoru podle zakončení ve výslovnosti. Ovlivňuje-li koncové *-e* výslovnost předchozích hlásek, obvykle se ponechává, pokud ne, vypouští se: *Pierre* [pjér], *Jake* [džejk] – 2. p. *Pierra*, *Jakea*. Francouzská jména, ve kterých vyslovujeme samohlásku místo koncového souhláskového písmena, skloňujeme podle vzoru „pán“ či „muž“: *Maigret* [megre], *Camus* [kami] – 2. p. *Maigreta*, *Camuse*.

Pokud se měkká a tvrdá souhlásková před koncovkou liší v písmu a ve výslovnosti, píšeme *-i/y* ve 2. p. podle psané podoby: *Concha* [konča], *Natasha* [nataša], *Roja* [rocha] – 2. p. *Conchy*, *Natashy*, *Roji*. Sem spadají i jména zakončená na *-c*, *-ca*, *-co*, *-cu*, kde *-c* čteme jako [k] a můžeme tak v nepřímých pádech i psát: *Chirac* [širak], *Lorca* [lorka], *Eco* [eko] – 2. p. *Chiraca* i *Chiraka*, *Lorcy* i *Lorky*, *Eca* i *Eka*.

Jména původem slovanská ve tvaru přídavného jména skloňujeme jako přídavná jména: *Brzezinski* – 2. p. *Brzezinského*.

Jak má vypadat dopis šéfa?

Jak upravit osobní dopisy vedoucích pracovníků podle normy

Obsah osobních dopisů vedoucích pracovníků je různorodý. Mohou to být pracovní záležitosti, jako je doporučení, jmenování pracovníka do funkce, žádost o pracovní schůzku, o sponzorský příspěvek, ale i události společenského styku, např. pozvání, blahopřání, poděkování, omluva nebo projev soustrasti. Pro tento druh korespondence mají vedoucí pracovníci a reprezentativní představitelé různých institucí (ředitelé a předsedové organizací, primátoři a starostové měst, rektori a děkani atd.) zvláštní dopisní papíry, na nichž je uvedeno jejich jméno a funkce již v hlavičce.

Tři mušketýry od (Alexandre Dumas) už jsem četla. Půjdeme na koncert Jarka (Nohavica). Vytvořili představení podle románu (Federico Garcia Lorca). V hlavní roli uvidíte Davida (Duchovny). Půjčili jsme si od (Danica) hry (Oscar Wilde). Řecké pašíje Bohuslava (Martinů) jsou mistrovským dílem. Bez (Mike) tam nepůjdeme. Román (Mario Puzo) se stal předlohou k filmům s (Marlon Brando).

Tři mušketýry od Alexandra Dumase už jsem četla. Půjdeme na koncert Jarka (Nohavici). Vytvořili představení podle románu Federica/Garcia Lorcy/Lorky. V hlavní roli uvidíte Davida Duchovného. Půjčili jsme si od Danici hry Oscara Wildea. Řecké pašíje Bohuslava Martinů jsou mistrovským dílem. Bez Mikea tam nepůjdeme. Román Maria Puzza se stal předlohou k filmům s Marlonem Brandem.

NENECHTE SE ZMÁST

pour féliciter: Na novoroční přání běžně píše-me *P. F. 2015* (podoba může být i *p. f.*, *PF*). Zkratka skrývá francouzský výraz *pour féliciter*, vyslovovaný [pur felisite], s významem „přání k novému roku; pro štěstí“.

práce: Slovo *práce* skloňujeme podle vzoru „růže“, ve 3. p. mn. č. je tedy *k pracím*, v 6. p. *o pracích* (tvary **k pracem*, **o pracech* nejsou správné).

prosím: Zdvořilostní slůvko *prosím* se nemusí, ale může od okolního textu oddělovat čárkami. Lze psát: *Potvrďte prosím svou účast* i *Potvrďte, prosím, svou účast*.

protagonista: Spojení *hlavní protagonist* je tzv. pleonasmus čili významově nadbytečné hromadění synonym. *Protagonista* je představitel hlavní role, hlavní postava literárního díla nebo i vedoucí osobnost. Říkat *hlavní protagonist* je podobné jako mluvit o *vnitřním interiéru* nebo *hemenexu se šunkou*.

protežovat: Pokud někoho prosazujeme, chráníme, upřednostňujeme, pak ho *neprotežujeme*, ale *protežujeme*. Slovo převzaté z francouzštiny (*protéger*) píšeme s -e-, má stejný latinský základ jako výraz *protektce*.

Pro úpravu osobních dopisů vedoucích pracovníků má ČSN 01 6910 částečně jiná doporučení než pro úpravu dopisů obchodních a úředních. Místo a datum odeslání lze psát vlevo nebo vpravo. V datu se měsíc nepíše číselně, ale slovem ve 2. pádě, místo odeslání je v 1. pádě, čárka se mezi místem a datem odeslání nepíše (např. *České Budějovice 26. února 2015*). V případě potřeby se pod datem uvede spisová značka odesílatele. Dopis začíná oslovením, umístěným od levého okraje. Nové odstavce začínají odstavcovou zarážkou nebo se použije mezera mezi odstavci. Je dovoleno používat mezeru i odstavcovou zarážku současně. V základním textu dopisu se obvykle používá mírně zvětšené řádkování.

Podpis je vždy vlastnoruční, umístí se buď vlevo, nebo vpravo. Pod podpisem se již jméno a funkce obvykle neuvádějí. Upozornění na přílohy se píše vlevo stejně jako v jiných typech dopisů. Jméno a pracoviště nebo adresa příjemce se uvádějí na konci dopisu, zpravidla v dolní třetině listu pod textem, u vícestránkových osobních dopisů na posledním listu vlevo dole. Údaje o adresátovi obsahují oslovení (např. *Vážený pan*) a zarovnávají se od levé svislice. Razítko na osobní dopis nepatří. Adresáta potěší, jestliže je dopis formulován skutečně „osobně“, tedy bez prázdných frází, patosu a sentimentálních klišé. V případě doporučujících dopisů by měla být charakteristika doporučované osoby věcná a bez zbytečných superlativů.

Přestože obsah osobních dopisů vedoucích pracovníků bývá různorodý, tyto dopisy stále slouží pro komunikaci jménem organizace a nelze je zaměňovat ani s dopisy soukromými, ani s formálními obchodními a úředními dopisy (např. poptávkou, objednávkou, urgencí, reklamací). V dopisech do zahraničí se forma osobního dopisu zpravidla nepoužívá.

Patrik je mužské jméno latinského původu. Vykládá se z latinského *patricius* ‚patricijský, urozený, šlechtický‘. Patrná je zde souvislost s latinským podstatným jménem *pater* ‚otec‘: urozený byl totiž ten, kdo „měl otce“, tedy člověk s významnými předky. Dnes má u nás jméno *Patrik* téměř 29 000 nositelů. Více než 3 000 žen pak má jméno *Patricie*, které však bylo utvořeno přímo z latinské podoby *Patricius*. Naopak jméno *Patrika*, utvořené z podoby *Patrik*, je u nás ojedinelé.

Praděd je jméno nejvyšší hory Jeseníků. V minulosti měla hora různá německá jména. Koncem 15. století je poprvé doloženo pojmenování *Alt-vater*, které bychom mohli do češtiny doslovně přeložit jako ‚starý otec‘, tedy ‚děd‘. Jméno odráží skutečnost, že jde o horu nejvyšší, tedy „nejváženější“, podobně jako byl v rodině nejváženější osobou děd. S českým překladem *Praděd*, který není příliš přesný, se poprvé setkáváme v polovině 19. století.

Skloňování zeměpisných jmen

Zeměpisná jména skloňujeme podle stejných vzorů jako jména obecná, ale v mužském rodě se až na výjimky omezují jen na vzory neživotné.

Mužský rod

Jména zakončená tvrdou nebo obojetnou souhláskou mohou kolísat ve 2. a 6. p. j. č. Ve 2. p. jde o kolísání mezi koncovkami *-u* (vzor „hrad“) a *-a* (podvzor „les“). Převažuje sice koncovka *-u* (2. p. *do Písku, Hamburku, Stockholmu, Mohanu*), ale u některých jmen (spíše domácích) se objevuje *-a* (2. p. *do Zlína, Havířova, Londýna, Rýna*). U některých jmen se dokonce užívají koncovky obě: 2. p. *do Mělníku i Mělníka, Rakovníku i Rakovníka, Zbirohu i Zbiroha*.

V 6. p. dochází u vzoru „hrad“ ke kolísání mezi koncovkami *-u* a *-e/ě*. Koncovka *-u* je kromě vybraných domácích jmen typická pro názvy cizí a novější: 6. p. *v Písku, Stockholmu, Hamburku, Váhu*. Koncovka *-e/ě* se zachovává spíše u domácích a počestěných starších názvů: 6. p. *v Jičíně, Náchodě, Egyptě*. I zde se objevuje u některých jmen kolísání: 6. p. *v Zábřeze/Zábřehu, Nymburce/Nymburku*.

Názvy, které jsou formálně přídavnými jmény, skloňujeme podle vzorů „mladý“ a „jarní“: *Káraný, Rudničný, Vyšnij* – 2. p. *Káraného, Rudničného, Vyšního*.

Ženský rod

Přestože většina jmen zakončených měkkou souhláskou je řazena k ženskému vzoru „píseň“, u některých se v praxi objevuje i skloňování podle mužského vzoru. Spisovná je však pouze podoba *ta Kroměříž, ta Třebíč, ta Olomouc, ta Florenc*.

Domácí názvy zakončené na *-ice* jsou ženského rodu. Většina je pomnožná: 2. p. *do Litoměřic, Budějovic, Strančic*. Méně často jsou v j. č.: 1. i 2. p. *Roudnice, Kopřivnice*. Máme dokonce název, který může být užít v obou variantách: *ta/ty Hostivice* – 2. p. *do Hostivice/Hostivic*. Další raritou je název *Sušice*. Obec tohoto jména je v Čechách (*ta Sušice*) i na Moravě (*ty Sušice*).

Střední rod

Vedle jmen zakončených na *-o* (*Borneo*), *-e* (*Dušanbe*), *-í* (*Ústí*) a antických jmen zakončených na souhlásku (*Antium* – 2. p. do *Antia*) patří ke střednímu rodu i většina cizích názvů zakončených na dlouhou samohlásku (*Waterloo* [vatrló]), *-i* (*Brindisi*) či *-u/ú* (*Honolulu*, *Kjúšú*). Ty jsou neskloňné.

Záludnosti

Pokud se vyslovovaná a psaná podoba liší, přiřazujeme jméno k rodu a vzoru primárně podle zakončení ve výslovnosti: *Greenwich* [grinyč], *Grenoble* [grenobl], *Calais* [kale] – 2. p. do *Greenwiche*, *Grenoblu*, *Calais*.

Pokud se měkká a tvrdá souhláaska před koncovkou liší v písmu a ve výslovnosti, píšeme *-i/y* ve 2. p. podle psané podoby: *Sevilla* [sevilja], *Loja* [locha] – 2. p. *Sevilly*, *Loji*. Patří sem i názvy zakončené na *-c*, *-ca*, *-co*, *-cu*, kde *-c* čteme jako [k] a můžeme ho ve všech pádech s výjimkou prvního i psát: *Quebec* [kebek], *Mallorca* [maljorka] – 2. p. *Quebecu* i *Quebeku*, *Mallorcy* i *Mallorky*.

U cizích názvů často musíme počítat s kolísáním rodu či skloňování: *Tennessee* (stř. r. podle zakončení i žen. r. jako „ta řeka“, obojí neskloňné); *Brisbane* – 2. p. do *Brisbane* (stř. rod, neskloňné) i *Brisbanu* (muž. rod); *Marseille* – 2. p. do *Marseille* [marseje] (vzor „píseň“) i [marsej] (neskloňné).

Dear Sir or Madam...

Jak napsat dopis anglickým obchodním partnerům

Píšeme-li dopis anglickému obchodnímu partnerovi, je namísto projevít dostatečnou kompetenci v úpravě písemnosti v angličtině a upevnit tím dobré obchodní vztahy. Zaměříme se především na obchodní korespondenci ve Velké Británii.

V základním typu anglického obchodního dopisu bez předtištěné hlavičky je v pravém horním rohu umístěna adresa odesílatele. Je rovněž přípustné umístit ji do levého horního

Firma uzavřela dohodu s Jižní (Korea). Jeli jsme na výlet z (Le Havre) přes (Nancy) do (Mnichov). V (Newcastle) se konal šampionát v golfu. Loni byl na dovolené v (Egypt) a letos se chystá do (Stockholm). Postavil si v (Hostivice) nový dům. Univerzita v (Cambridge) má skvělou pověst. Strávil dovolenou v (Quebec).

Firma uzavřela dohodu s Jižní Koreou/
Korej. Jeli jsme na výlet z Le Havru přes
Nancy do Mnichova. V Newcastle se
konal šampionát v golfu. Loni byl na dovolené
v Egyptě a letos se chystá do Stockholmu.
Univerzita v Cambridge/Hostivicích nový dům.
Strávil dovolenou v Quebecu/Quebeku.

párek: *Párek* je malý pár. Název uzeniny vznikl z jejího původního vzhledu – vždy šlo o dva spojené kousky. Protože se dnes vyrábí jinak, původní motivace pojmenování se vytrácí. Proto je jistější si při nákupu říct o konkrétní počet nožiček.

permanentní: Psát **pernamentní*, **pernamentka* je podobné jako psát **cerel*, **verlyba*: je to sice značně rozšířené, ale dobře to není. Pomoci nám může zkrácenina *permice*. Napoví, že po *r* následuje *m* – správně tedy: *permanentní*, *permanentka*.

plytký: *Plytké* mohou být řeči, zábava a také dýchání nebo talíře. *Plytký* znamená ‚povrchní, mělký, nehluboký, jalový, prázdný‘.

popel: Slovo má tvary podle vzorů „hrad“ i „stroj“, v 7. p. mn. č. můžeme psát *s popely* i *popeli*, ve 2. p. j. č. má dokonce tři tvary: *popela*, *popelu* a zastaralý tvar *popele*.

pykat × pikat: Jestliže *pykáme* za svá provinění, pak ‚neseme trest, trpíme‘; častější je předponové *odpykat* (např. trest, tři roky vězení). Při *pikání* v dětské hře hlídáme určené místo neboli *pikolu* (stejným slovem se označuje i malá flétna), u níž můžeme *zapikat* schovaného kamaráda.

rohu, ale toto umístění je méně časté. Jednotlivé řádky adresy jsou zarovnány vlevo a nejsou zakončeny interpunkčními znaménky. V britské obchodní korespondenci je také časté to, že se jméno odesílatele v adrese neuvede, a stojí tedy pouze na samém konci dopisu.

Pod adresou odesílatele vynecháme řádek a uvedeme datum, které bude zarovnáno vlevo, společně s adresou. Měsíc se v datu vypisuje raději slovy, protože číselně zapsaná data mohou mít v anglicky mluvících zemích různé čtení. Není nutné uvádět v datu za číslicí označující den zakončení řadové číslovky *-st*, *-th* apod. Pod datem opět vynecháme řádek a uvedeme adresu příjemce, avšak zarovnáme ji k levému okraji stránky a to platí i pro všechny následující části dopisu.

Jméno nebo funkci příjemce uvedeme buď přímo v adrese, nebo na samostatném, tučně vytištěném řádku pod adresou příjemce v tzv. attention line: *For the attention of ...* Vynecháme řádek a následuje oslovení, nejčastěji např. *Dear Mr Hughes*; *Dear Sir*; *Dear Madam*; *Dear Sir or Madam*; *Dear Sir/Madam*. Oslovení a vlastní text dopisu rovněž odděluje vynechaný řádek. Řádek se vynechává i mezi jednotlivými odstavci textu dopisu, počáteční řádky odstavců se neodsazují, nýbrž zarovnávají k levé svislici.

Zakončení dopisu záleží na tom, jaké oslovení bylo použito. Jestliže je dopis určen osobě, kterou neznáme jménem, a užili jsme obecná oslovení *Dear Sir*; *Dear Madam*; *Dear Sir or Madam*; *Dear Sir/Madam*, zakončujeme *Yours faithfully*. Pokud oslovení obsahovalo příjmení adresáta, v závěru uvedeme *Yours sincerely*. Když se s adresátem lépe známe, můžeme použít i méně formální *Best wishes*. Závěrečný pozdrav je možné, avšak nikoli nutné oddělit čárkou. Pod závěrečnou formulí vynecháme místo pro vlastnoruční podpis a připojíme ještě řádek s uvedením (iniciály) jména a příjmení pro případ, že by adresát nemohl přečíst náš rukopis. Vlastnoruční podpis se může skládat z (iniciály) křestního jména a příjmení nebo se uvede jen příjmení.

Radek je základní oficiální podoba mužského jména. Dnes by nás již možná ani nenapadlo, že ještě v padesátých letech 20. století bylo hodnoceno jako domácká neoficiální podoba jmen jako *Radoslav, Radomil, Radovan*, případně také *Ctirad*. Jméno, které můžeme vykládat jako ‚radující se‘, se však již zcela osamostatnilo. Jeho obliba dosáhla vrcholu v sedmdesátých letech. Podobně je tomu i u ženského jména *Radka*, které vzniklo původně rovněž jako domácká podoba jmen *Radoslava, Radmila* apod.

Rokycany jsou v historických pramenech poprvé připomínány k roku 1110. Jméno je utvořeno od podstatného jména *rokyta*, které označovalo vrbu a ze současné češtiny se již téměř vytratilo. *Rokycané* byli obyvatelé místa s vrbovým porostem, jejich jméno pak bylo přeneseno na osadu, v níž žili, a získalo neživotné zakončení *-any*. Od slova *rokyta* byla utvořena i řada dalších zeměpisných jmen, např. *Rokytná, Rokytnice* nebo *Rokytovec*.

Hustší, nebo hustější? Víc, nebo více?

Přídavná jména a příslovce stupňujeme tehdy, jestliže někoho či něco s někým nebo něčím srovnáváme. Druhý stupeň (např. *rychlejší; rychleji*) vyjadřuje větší míru nějaké vlastnosti, třetí stupeň (*nejrychlejší; nejrychleji*) pak její největší míru. Stupňovat lze bez problémů většinu příd. jmen jakostních (např. *starý – starší*) a příslovce vyjadřující kvalitu nebo míru (např. *krásně – krásněji*). Pro příd. jména vztahová (např. *dřevěný, školní*) platí jistá omezení: Mnohá z nich sice také můžeme stupňovat, zpravidla však jen v jejich přeneseném významu, např. *kovový stůl – kovovější hlas*. Některá příd. jména pak nestupňujeme vůbec, např. ta zakončená na *-icí/-ící* (*kropící, vzrušující*) nebo příd. jména druhově převlastňovací (*psí, sloní*).

Druhý stupeň příd. jmen se tvoří příponou *-ejší/-ější, -ší* nebo koncovkou *-í* (např. *rychlejší, jasnější, starší, lehčí*), druhý stupeň příslovci má příponu *-ěji/-ěji* (*rychleji, jasněji*) nebo méně často *-e* (*blíže*). Třetí stupeň pak již od druhého stupně utvoříme snadno pomocí předpony *nej-*: *nejrychlejší, nejrychleji*.

Záludnosti

U příd. jmen může nastat problém s volbou přípony pro druhý stupeň. Vedle příd. jmen, která se stupňují jen pomocí přípony *-ejší/-ější* (např. *veselejší, příjemnější*) nebo *-ší* (např. *mladší, starší*), mohou mít některá ve druhém stupni obě tyto přípony: *hustší i hustější, čistší i čistější, hrubší i hrubější, snazší i snadnější, zazší i zadnější* aj.

Koncovkou *-í* tvoří druhý stupeň jen některá příd. jména na *-ký*; hláska *k* se před příponou mění v *č*, např. *lehčí, měkčí, tenčí*. Některá z nich tvoří druhý stupeň i pomocí *-ejší*: *křehčí i křehčejší, mělčí i mělčejší, trpčí i trpčejší*. Vedle toho mnohá příd. jména na *-ký* tuto příponu ve druhém stupni odsouvají a stupňují pomocí *-ší*: *hladší, kratší, krotší* (i *krotčejší*), *sladší* aj.

Při stupňování dále dochází k odsouvání některých jiných přípon (*hluboký – hlubší, snadný – snazší*), k hláskovým změnám (*drahý – dražší*) a ke krácení samohlásek (*řidký – řidší*). Nepravidelně tvoří tvary druhého stupně přídavná jména *malý – menší, vel-*

ký – větší, dobrý – lepší, zlý – horší (ve významu ,který úmyslně ubližuje, škodí i zlejší), dlouhý – delší.

Z příslovčí stupňujeme nepravidelně: *málo – méně*, (hovorově) *miň*; *mnoho/hodně – víc(e)*; *dobře – lépe*, (hovorově) *líp*; *zle/špatně – hůř(e)*; *brzy – dřív(e)*; *dlouho/dlouze – déle*. U jiných příslovčí se odsouvají zakončení (např. *-ko, -ce*), dochází k hláskovým změnám před příponou aj.: *blízko/blízce – blíž(e)*; *vysoko/vysoce – výš(e)*; *nízko/nízce – níž(e)*; *těžko/těžce – tíž(e)*; *snadno – snáz(e)*, *snadněji*; *hluboko – hloub, hlouběji*; *široko/široce – šíř(e)*, *šířeji*; *úzce – úže, úžeji*.

Místo stupňování příd. jmen lze v některých případech použít opisná vyjádření s příslovcem *víc/více*, zvláště tam, kde stupňování není možné, např. *více vzrušující*. V současné době se často nevhodně kombinuje *více* i s druhým stupněm přídavného jména, např. **více dokonalejší*, **více propracovanější*. Těmto nadbytečným spojením se v kultivovaném projevu doporučujeme vyhnout.

Sehr geehrter Herr...

Jak napsat dopis německým obchodním partnerům nebo úřadům

Následující pravidla pro psaní dopisů v němčině vycházejí z německé normy pro úpravu písemností DIN 5008:2011-04 a částečně z rakouské normy ÖNORM A 1080:2007.

V dopise používáme jednoduché řádkování. Jméno a adresa odesílatele se uvádějí zpravidla v hlavičce dopisu. Pod hlavičkou vlevo následuje pole pro adresu příjemce. Jestliže je dopis určen konkrétní fyzické osobě či osobám, začíná adresa slovem *Frau, Herrn, Eheleute* apod., za ním může následovat úřední titul nebo funkce (např. *Frau Studienrätin, Herr Rechtsanwalt*). Na druhý řádek napíšeme jméno a příjmení včetně akademických titulů. Na dalších řádcích se uvádějí: název firmy nebo instituce; ulice a č. p. nebo číslo poštovní přihrádky; PSČ (bez mezer mezi číslicemi) a název obce; země určení.

Pokud dopis obsahuje odvolací údaje, uvádějí se ve sloupcové podobě vpravo od adresy příjemce nebo v řádku pod touto adresou. Datum ve formě *2015-02-28* nebo *28. Februar*

Stupňujte přídavná jména a příslovce:

Dnešní porada měla (hladký) průběh než včerejší jednání. Pochutnával si na tom (nej + křehký) steaku. Poslední úkol byl ze všech (nej + snadný). Práva pacientů budou v novém zákoně vymezena (široko) než dnes. V létě je na silnicích (hustý) provoz než v zimě. Jan se potopil ze všech (nej + hluboko). Energie jsou čím dál (drahý). Liška volala na kůzlátka svým (nej + tenkým) hlasem.

Dnešní porada měla hladší průběh než včerejší jednání. Pochutnával si na tom nejkréhcím/nejkréhcějším steaku. Poslední úkol byl ze všech nejsnadnější/ nejsnazší. Práva pacientů budou v novém zákoně vymezena šíř/šíře/šířeji než dnes. V létě je na silnicích hustší/hustější provoz než v zimě. Jan se potopil ze všech nejhloub/nejhlouběji. Energie jsou čím dál dražší. Liška volala na kůzlátka svým nejtenčím hlasem.

raný: Ve významu 'časný' píšeme *raný* s jedním *n*, např. *raný novověk*. Přídavné jméno *ranný* 'týkající se rány' se užívá nejčastěji ve spojeních jako *šestiranný revolver*.

rap(p)er: V angličtině se rapující hudebník píše jedině se dvěma *p*, s jedním je to úplně jiné slovo. V češtině záměna nehrozí, a tak se užívá i méně obvyklá podoba *raper*. Ze stejných důvodů 'člověk píšící blog' může být v češtině *blogger* i *blogger*.

refýž: V kořenech domácích slov nenajdeme kombinaci *f+y/ý* vůbec, u přejatých jen zřídka. Jedním z mála takových slov je původně francouzská *refýž* (refuge = úkryt, útočiště), tedy vyvýšený ostrůvek pro nástup do vozidel MHD.

respektive: Někdy se objevují podoby **respektivě*, a dokonce **respektivně* – obě jsou ale chybné. Výraz je původně latinský a uvozuje zpřesnění, doplnění nebo opravu právě řečeného, něco jako české *popřípadě, vlastně*.

rukojmí: Slovníky zachycují *rukojmí* ve středním rodě a *rukojmího* v rodě mužském životném, za chybu nepovažujeme ani v praxi běžnou *rukojmí* ženského rodu, jde-li o zadržovanou ženu.

2015 je buď součástí odvolacích údajů, nebo je umístujeme samostatně jeden až tři řádky pod adresu příjemce a zarovnááme k pravému okraji. Za odvolacími údaji nebo datem vynecháme dva řádky a od levé svislíce napíšeme předmět dopisu, např. *Hotelbuchung* (můžeme jej vyznačit tučným písmem). Výraz *Betreff* (věc) před nadpisem neuvádíme.

Pod předmětem vynecháme dva řádky a následuje oslovení obsahující adresátovo příjmení (včetně akademického titulu) nebo jeho pracovní funkci, např. *Sehr geehrter Herr Dr. Schmidt; Sehr geehrte Frau Bürgermeisterin*. Pokud jméno adresáta neznáme, použijeme formu *Sehr geehrte Damen und Herren*. Za oslovení napíšeme čárku, první odstavec potom začíná malým písmenem. Odstavce (ani oslovení) neodsazujeme a necháváme mezi nimi vždy jeden volný řádek.

Za posledním odstavcem a volným řádkem následuje závěrečný pozdrav, např. *Freundliche Grüße; Mit freundlichen Grüßen; Beste Grüße* aj. Pokud je odesílatelem právnická osoba, o dva řádky níže uvedeme název firmy nebo úřadu. Vynecháme několik řádků pro podpis, popř. otisk razítka, a napíšeme jméno odesílatele, pod něž můžeme uvést jeho funkci. Seznam příloh s nadpisem *Anlage(n)* (v rakouské němčině *Beilage(n)*) umístíme buď vlevo na druhý řádek pod jméno odesílatele, nebo k pravému okraji vedle závěrečného pozdravu. Na stejné místo nebo na druhý řádek pod seznamem příloh uvedeme rozdělovník s nadpisem *Verteiler*. Oba nadpisy (*Anlage(n)* i *Verteiler*) můžeme vyznačit tučně.

Řehoř je mužské jméno řeckého původu. Původní řecká podoba *Grégorios* se vykládá jako ‚bdělý, ostrážitý‘. Bližší řeckému originálu je např. slovenská podoba *Gregor*. Česká podoba odráží pravidelné hláskové změny, ke kterým při přejímání cizích výrazů docházelo. Do staré češtiny bylo jméno přejato jako *Hřeħoř*, protože *g* se pravidelně měnilo na *h* a *r* před *e* nebo *i* dávalo *ř*. Počáteční *H-* bylo později vypuštěno. Jméno *Řehoř* je u nás dnes poměrně vzácné, má jen necelé čtyři desítky nositelů.

Říp je znám již z Kosmovy kroniky jako místo, kde stanul praotec Čech se svým lidem. Tento vrch je osamocený a v krajině velmi výrazný, proto od pradávna sloužil jako významný orientační bod. Není tedy divu, že jeho jméno je velmi starého, předslovanského původu. Vychází z germánského základu **rip* s významem ‚hora, vyvýšenina‘. Pojmenování tedy odráží skutečnost, že šlo o horu v okolí jedinou, velmi významnou.

Zájmena jenž, jehož a týž/tentýž

Čtu dopis, který doručil poslíček, který přijel pozdě. Nevadí vám něco na formulaci této konstrukce? Pravděpodobně vás zarazila kumulace vztažného zájmena *který* – kvůli ní působí souvětí poněkud neobratně. Kdybychom chtěli rušivý efekt vyvolaný opakováním zájmena *který* odstranit, mohli bychom toto zájmeno nahradit v některé pozici výrazem se stejnou platností – správným tvarem zájmena *jenž*.

Jak ale správný tvar vypadá? Při jeho výběru si musíme uvědomit dvě zásadní věci. Zaprvé jakého rodu a čísla je jméno (příp. jména) rozvíjené zájmenem. Podle toho volíme jedno ze čtyř paradigmat (jeden ze čtyř souborů tvarů) a v rámci něho dílčí paradigma jednotného či množného čísla. Rozeznáváme tato dílčí paradigmata: muž. rod živ. j. č. (*jenž*) a mn. č. (*již*), muž. rod neživ. j. č. (*jenž*) a mn. č. (*jež*), žen. rod j. č. a mn. č., stř. rod. j. č. a mn. č. (vše *jež*).

Druhá důležitá věc při skloňování zájmena *jenž* je to, v jakém pádě stojí ve vedlejší větě. To má vliv na výběr konkrétního pádového tvaru z dílčího paradigmatu. Kromě 1. p., jehož tvary jsme zmínili v závorkách výše, váháme hlavně u 4. p.; pro něj jsou tyto tvary: j. č. – *jehož/jež* (muž. živ.), *jež* (muž. neživ.), *již* (žen.), *jež* (stř.); mn. č. – pro všechny rody *jež*. Po předložkách se náslovné *j-* nahrazuje *ň-* (*na něž*).

Vraťme se k našemu příkladovému souvětí: první zájmeno rozvíjí slovo *dopis*, vybíráme tedy z paradigmatu rodu muž. neživ. pro j. č., zájmeno je ve vedlejší větě ve 4. p. (koho/co doručil poslíček?), volíme proto podobu *jež*; druhé zájmeno rozvíjí slovo *poslíček* a stojí v 1. p., užijeme proto tvaru *jenž*. Zájmena *který* a *jenž* v ideálním případě střídáme: *čtu dopis, jež doručil poslíček, který...; čtu dopis, který doručil poslíček, jenž přijel pozdě.*

Záludnosti

Nejistí jsme si někdy i při skloňování vztažných přivlastňovacích zájmen *jehož* (j. č. stř., muž. živ. i neživ.), *jejíž* (j. č. žen.), *jejichž* (mn. č. pro všechny rody). Zde si stačí pamatovat, že výrazy *jehož* a *jejichž* jsou nesklonné a zájmeno *jejíž* skloňujeme jako přídavné jméno *jarní*.

Problémy dělá též skloňování identifikačního zájmena *týž*. V j. č.: 1. p. *týž/tentýž* (muž.), *táž/tatáž* (žen.), *totěž* (stř.); 2. p. *téhož* (muž., stř.), *téže* (žen.); 3. p. *témuž* (muž., stř.), *téže*

(žen.); 4. p. *téhož* (muž. živ.), *týž/tentýž* (muž. neživ.), *touž/tutéž* (žen.), *totěž* (stř.); 6. p. *témž(e)/tomtéž* (muž., stř.), *téže* (žen.); 7. p. *týmž/tímtěž* (muž., stř.), *touž/toutěž* (žen.). V mn. č.: 1. p. *tíž/titíž* (muž. živ.), *tytéž* (muž. neživ., žen.), *táž/tatáž* (stř.); 2. p. *týchž* (všechny rody); 3. p. *týmž* (všechny rody); 4. p. *tytéž* (muž., žen.), *táž/tatáž* (stř.); 6. p. *týchž* (všechny rody); 7. p. *týmiž* (všechny rody).

Zájmeno *týž* má v 7. p. mn. č. ve spojení se substantivy zakončenými v tomto pádě na *-ma* formu *týmaž*: *týmaž nohama*. Podobně se v těchto případech chová zájmeno *jejíž*: *dívka, jejímaž očima byl okouzlen*. Zájmeno *jenž* se v těchto spojeních podobným způsobem nepozměňuje: *rukama, jimiž psal dopis*.

Píšete poptávku?

Jak v poptávce projevit zájem o koupi zboží a služeb

Jednou z forem komunikace mezi podniky, organizacemi a firmami navzájem a mezi institucí a klientem jsou obchodní dopisy. Řetěz dopisů obvykle začíná **poptávkou**, po ní následují **nabídka** a **objednávka**. Pokud objednávka není dodavatelem řádně uspokojena, následuje **urgence** a **reklamace** ze strany odběratele. Pokud odběratel včas nezaplatí, následuje obvykle **upomínka** ze strany dodavatele.

Poptávka nebo také dotaz je obchodní dopis, kterým hledáme vhodného dodavatele nebo žádáme o poskytnutí informací. Prostřednictvím poptávky zjišťujeme, kdo vyrábí nebo prodává výrobky či služby, které potřebujeme, „poptáváme“ je. Tipy na vhodné dodavatele můžeme získat od svých dalších obchodních partnerů, od známých, z různých inzerátů a katalogů nebo vyhledáváním nabídek na internetu. Poptávka je vždy nezávazná. Můžeme ji učinit i prostřednictvím inzerátu, telefonicky nebo při osobním jednání. Text poptávky může být formulován velmi obecně a stručně (např. žádost o zaslání katalogu, protože kritéria výběru si ještě chceme promyslet) nebo naopak velmi konkrétně s podrobným popisem výrobků či služeb, které poptáváme.

Doplněte správný tvar výrazu

v závorkách: s očima, (jenž) mrkal;
vzkaz mužům, (jenž) šli válcit; s (týž/tentýž)
podmínkou; známá, (jenž) jsem potkal v metru;
krém, bez (jenž) by byla ztracena; k příteli, (jenž)
jsem roky neviděl; obchodnice, (jejíž) rukama
prošlo mnoho zboží; v článku, (jenž) jsme
korigovali; kluk, na (jenž) se dá spolehnout;
s ženou, (jejíž) muže nesnáším; o (týž/tentýž)
věcech; město, (jenž) bylo zničeno

s očima, jimiž mrkal; vzkaz mužům,
jíž šli válcit; s touž/toutěž podmínkou;
známá, jíž jsem potkal v metru; krém,
bez něhož/něž by byla ztracena; k příteli,
jehož/z/jejž jsem roky neviděl;
obchodnice,
jejímaž rukama prošlo mnoho zboží; v článku,
na něhož/něž se dá spolehnout; kluk,
na něhož/něž se dá spolehnout; s ženou,
jejíž muže nesnáším;
o těchž věcech; město, jež bylo zničeno

řadící páka: V tomto případě je náležité užít účelové přídavné jméno *řadící*, tvar *řadící* s významem děje se uplatní např. ve spojení *učitel řadící žáky do dvojic*.

řeckokatolický: Přídavné jméno *řeckokatolický* (podobně jako např. *římskokatolický*) se správně píše dohromady bez spojovníku, protože souvisí se spojeními jako *řecký katolicismus* nebo *řecký katolík*, nevzniklo tedy ze souřadných složek *řeký* + *katolický*.

ředitel: Podobně jako se ten, kdo něco sbírá, označuje za *sběratele* a zpívat slyšíme *zpěváka*, řídící funkci zastává kvůli hláskovým změnám ve vývoji češtiny *ředitel*, nikoli **řiditel*.

ředkvička: Ačkoli se nejen v receptech občas setkáme i s jinými pravopisnými podobami, které jsou ovlivněny výslovností [řetkvička], případně i zjednodušeně [řekvička], správně píšeme pouze *ředkvička*. Výraz vzdáleně souvisí s latinským slovem *radix* = kořen.

řemdíh: I když nás výslovnost může svádět k zápisu **řemdích*, tato středověká zbraň se jmenuje *řemdih*, husité měli cepy a *řemdihy* a v 6. p. mn. č. mluvíme o *řemdizích*.

Pokud poptávku posíláme formou dopisu, na začátku je vhodné uvést, odkud jsme se o dodavateli dozvěděli, například *V inzerátu zveřejněném v Lidových novinách 2. 3. 2015 jsme se dozvěděli, že nabízíte... Z internetových stránek Vaší společnosti jsme zjistili, že vyrábíte... Na základě našeho včerejšího telefonátu Vás žádáme o písemnou nabídku... Na Mezinárodním strojírenském veletrhu v Brně jsme od Vás získali informace o...*

Popíšeme, o co přesně máme zájem. Uvedeme vlastnosti a parametry zboží, specifikujeme svou představu o podmínkách dodání (cena, množství, jakost, provedení, záruční doba, dodací lhůta, servisní služby, platební podmínky atd.): *Prosíme o uvedení termínu dodání, způsobu dopravy a podmínek platby... Zašlete nám prosím nabídkový list včetně cen s DPH... Sdělte nám prosím, zda nám můžete dát slevu při placení v hotovosti... Velmi uvítáme, pokud nám nabídku pošlete co nejdříve... V závěru uvedeme např. *Těšíme se na Vaši nabídku a věříme, že naše spolupráce bude nadále pokračovat.**

Dodavatele můžeme požádat i o zaslání nabídky, katalogu či vzorků. Pokud je to vhodné, můžeme ho požádat také o tip na jiného dodavatele: *Pokud byste nám nemohli požadované zboží v daném termínu dodat, rádi uvítáme doporučení na jiného vhodného dodavatele.* Vybranému dodavateli pak zašleme svou objednávku.

Stanislav je mužské jméno slovanského původu, doložené téměř ve všech slovanských jazycích. Vykládá se jako ‚ustav, upevni slávu‘ nebo ‚staň se slavným‘, případně též ‚ziskávající slávu pevností, vytrvalostí‘. Jméno je u nás velmi časté, podobně jako jeho přechýlený ženský protějšek **Stanislava**. Ze jména *Stanislav* byla ve středověku utvořena podoba *Stasek*, která se osamostatnila. Dnes je však ve funkci jména užívána již jen zcela ojediněle, rozšířena je jako příjmení.

Slezsko je historická země, která dnes z větší části patří Polsku. Podobně jako Morava vychází i jméno *Slezsko* z názvu řeky. Jde o levý přítok Odry, polsky zvaný *Ślęza*. Jméno *Slezsko* označovalo tedy zemi rozkládající se podél této řeky. Jméno řeky bylo pravděpodobně utvořeno od slovanského základu s významem ‚vlhký, mokrý‘. Podle jiného výkladu souvisí jméno *Slezsko* se jménem kmene *Silingů*, jehož původ je však nejasný.

Jak psát a skloňovat číslovky

Číslovky jsou slova číselného významu. Rozlišujeme číslovky **určité**, které lze většinou zaznamenat i číslicí (2 ‚*dva*‘, 2. ‚*druhý*‘, 2× ‚*dvakrát*‘, *dvoji*, *dvoje*), a **neurčité** (*několik*, *několikátý*, *několikrát*, *několikery*, *několikero*).

Číslovkami **základními** vyjadřujeme počet jevů: *dva*, *třináct*, *sto*, *dvě stě*, *tisíc*, *milion*, *miliarda*, *několik*, číslovkami **řadovými** pořadí: *druhý*, *dvacátý první* i *jednadvacátý*, *stý padesátý* i *stopadesátý*, *několikátý*, číslovkami **násobnými** násobek, tj. kolikrát se nějaká věc vyskytuje: *dvojnásobný*, *pětinásobný* i *pateronásobný*, *desetkrát*, *mnohokrát*, číslovkami **druhovými** počet druhů: *dvoji*, *paterý*, *několikery* a číslovkami **souborovými** počty souborů, sad, balení atd.: *dvoje*, *patero*, *několikero*.

Ve skloňování základních číslovek *dva*, *dvě*, *oba*, *obě* se zachovaly tvary dvojného čísla (duálu): ve 2. a 6. p. jsou pro všechny rody spisovné tvary *dvou*, *obou* (nikoli **dvouch*, **obouch*), ve 3. a 7. p. *dvěma*, *oběma* (nikoli **dvoum*, **oboum*, **dvouma*, **obouma* ani **dvěmi*, **oběmi*).

Číslovky *tři*, *čtyři* se skloňují podle ženského vzoru „kost“, každá s jednou odchylkou. U číslovky *tři* je to tvar 7. p.: *třemi*, u číslovky *čtyři* tvar 2. p.: *čtyř*. Tvary 2. p. *třech* a *čtyřech* jsou hovorové. Pokud za číslovkami *tři*, *čtyři* v 7. p. mn. č. následují výrazy *oči*, *uši*, *nohy*, *ruce*, zakončené na duálovou koncovku *-ma*, použijí se tvary *třema*, *čtyřma*: *kotě s třema nohama*, *mezi čtyřma očima*.

Číselné výrazy složené z desítek (od dvaceti) a jednotek mají dvojí podobu: *dvacet pět*, *dvacátý pátý* i *pěťadvacet*, *pěťadvacátý*. Při počtech a u vyšších číselných řádů se používá spíše podoba první, každou číslovku složeného číslovkového výrazu píšeme zvlášť: *tisíc devět set dvacet pět*, (*jeden*) *tisíc osm set čtyřicet sedm* atd.

Záludnosti

Pád číslovek *jeden*, *dva*, *tři*, *čtyři* je shodný s pádem jména počítaného předmětu: *tři muži*, *třem mužům*. Po číslovkách od *pěti* se v 1. a 4. p. shoda řídí podle číslovky a jméno je ve 2. p. mn. č.: *pět mužů*. Po složených číslovkách končících na *jeden*, *dva*, *tři*, *čtyři* jsou

možné tvary: *dvacet jeden žák* i *dvacet jedna žáků*, *dvacet dva/tři/čtyři žáci* i *žáků*. Tvar slovesa, které se k nim vztahuje, se řídí posledním členem složené číslovky (*dvacet jeden žák byl...*, *dvacet čtyři žáci byli...*) nebo může být (po počítaném předmětu ve 2. p.) ve středním rodě: *dvacet jedna žáků bylo...*, *dvacet čtyři žáků bylo...* Tvary 2. p. jsou běžnější a přirozenější. Ve spojení s číslovkami *sto*, *tisíc*, *milion*, *miliarda* je tvar počítaného předmětu rovněž ve 2. p., nebo se může přizpůsobit pádu číslovky: *před pěti sty let/lety*, *s třemi tisíci diváků/diváky*.

Číslovka *sto* se skloňuje podle vzoru „město“, ale ve spojení s počítaným předmětem někdy zůstává neskloonná, např. *ke sto korunám*, *o sto korunách* (vedle pravidelně skloňovaných tvarů *ke stu korunám* i *ke stu korun*, *o stu korunách* i *o stu korun*). Neskloňuje se také, je-li ve spojení s jinou číslovkou, která po ní následuje, např. *po sto padesáti letech*.

Ve spojení složených číslovek s počítaným předmětem skloňujeme buď všechny části číselného výrazu: *před třemi sty šedesáti pěti* (*před třemi sty pětšedesáti*) *lety*, nebo pouze část číslovkového výrazu (obvykle jen řád desítek a jednotek): *před tři sta šedesáti pěti* (*před tři sta pětšedesáti*) *lety*.

Píšete nabídku?

Jak napsat nabídku vyžádanou a nevyžádanou

Nabídky lze dělit na vyžádané a nevyžádané. Vyžádaným nabídkám předchází poptávka, nevyžádané nabídky zasílají firmy nebo instituce širokému okruhu potenciálních klientů.

Vyžádaná nabídka se nejčastěji zasílá e-mailem. Na jejím začátku poděkujeme za zájem o naše výrobky či služby, například *Děkujeme za Váš zájem...*, *Těší nás, že jste si vybrali produkty značky...* Následuje přesná specifikace předmětu nabídky (vlastnosti zboží, rozsah nabízených služeb, cena, termín závaznosti nabídky apod.). Nabídka je již návrhem na uzavření smlouvy, proto musí být úplná a dostatečně podrobná, aby už odběratel nemusel žádat o doplnění dalších informací. Zvláště pokud píšeme novému klientovi, je vhodné uvést v nabídce i podrobnější informace: *Balení a způsob dopravy rádi přizpůsobíme Va-*

Napište čísla a značky slovy:

od 8 do 14 h, s 232 závodníky, 158. uživatel,
3× denně, 2 × 5 = 10, dívka s těma
2 nádhernýma očima a těmi 2 útlými pažemi,
jet na výlet se 100 €, výše penále je
2 745 353 Kč

od osmi do třinácti hodin, s dvěma sty
třiceti dvěma (dvaatřiceti) závodníky /
s dvě stě třiceti dvěma (dvaatřiceti)
závodníky, s třiceti osmi uživateli
stopadesátý osmý uživatel, tři krát denně, dva
krát pět se rovná deset, dívka s těma dvěma
nádhernýma očima a těmi dvěma útlými
pažemi, jet na výlet se sto eur / se stem eur,
výše penále je dva miliony sedm set čtyřicet pět
tisíc tři sta padesát tři koruny české / padesát
tři korun českých / třiapadesát korun českých

speciální: Kodifikovaná podoba je pouze tato. Stejně píšeme i *speciálně*.

stadium: Dosud kodifikovaný je pouze tento způsob psaní. Podle výslovnosti [stádyjum] se v praxi často vyskytuje i v psaných textech podoba s -á-. Tuto podobu je možné tolerovat.

standard: Máme-li na mysli něco obvyklého, ustáleného, píšeme *standard*, stejně i *standardní*. V 1. p. sice vyslovujeme [standart], v dalších pádech je však již náležitá výslovnost s [d], např. [standartu]. Podoba *standart* je tvar 2. p. mn. č. od jména *standarta* ‚vlajka‘, před. jm. od něj odvozené je *standartový*.

status × statut: Při skloňování slova *status* (‚stav‘) připojujeme koncovky za celý výraz: *statusu*, *statusem*, *statusy*... Koncové -us se odsouvá pouze u spojení *status quo* ‚dosavadní stav‘: *statu quo*, *statem quo*. Od *statusu* je třeba odlišovat *statut*, 2. p. *statutu*, s významem ‚stanovy, pravidla, předpisy pro zřízení a jednání nějaké instituce‘.

strávit: V minulosti se sice rozlišovalo *strávit* ‚trávením vstřebat‘ a *ztrávit* ‚prožít čas, pobýt‘, ale od r. 1957 se v obou významech píše pouze *strávit*.

šim požadavkům... , Zboží dodáme nejpozději do 10 dní od zaslání závazné objednávky... V závěru lze použít formulace: Těšíme se na Vaši objednávku... , Prosíme o brzké zaslání závazné objednávky... Na poptávku odpovíme i v případě, že klientově poptávce nemůžeme vyhovět, např. Litujeme, že Vaši poptávce nemůžeme vyhovět z důvodu... , Výrobek, o který máte zájem, již nevyrábíme, můžeme Vám však nabídnout nový model...

Nevyžádaná nabídka se stylem blíží propagačním textům, může mít formu individuálního dopisu nebo inzerátu. Nabídka musí být vždy pečlivě promyšlena ve vztahu k zákazníkovi, aby ho předmět nabídky zaujal a podnítil ke koupi. Měla by obsahovat nejen věcný popis, ale i argumentaci, proč je předkládaná nabídka pro zákazníka výhodná. Na začátku nevyžádané nabídky obvykle vysvětlíme, proč se obracíme právě na něj: *Těší nás naše dosavadní spolupráce a jako dlouholetému zákazníkovi Vám přednostně nabízíme... , Odpovídáme na Vaš inzerát zveřejněný v Lidových novinách 3. 3. 2015... Krátce představíme naši firmu, obor její činnosti, popř. dosavadní úspěchy – nepřiměřená sebechvála ovšem není namístě. Text nabídky musí být přehledný a stručný, aby šetřil čas adresáta a neskončil hned v koši. Podrobné informace je proto vhodné uvádět v příloze, která může mít i podobu prospektu či katalogu: V příloze Vám zasíláme katalog na rok 2016... , V příloze zasíláme seznam zboží, které by Vás mohlo zajímat. Závěr obsahuje zdvořilostní formule: Věříme, že Vás naše nabídka zaujme... , V případě jakýchkoli dotazů prosím kontaktujte naše zákaznické centrum na bezplatné lince... , Těšíme se na Vaši objednávku... Samozřejmostí je psaní zájmen Vy, Vás, Váš s velkým počátečním písmenem.*

Silvie je ženské jméno latinského původu, které vychází z latinského podstatného jména *silva* ‚les‘ a vykládá se jako ‚žena z lesa‘, případně ‚lesní žínka‘. Pravopisnou variantou jména je *Sylvie*, která je velmi rozšířená především ve Francii. Počeštěnou podobou je *Silva* s variantou *Sylva*. Mužské protějšky *Silván*, *Silvanus*, *Silvio* nebo *Silvius* se u nás příliš nevžily.

Sedlec-Prčice je souměstí na jižním okraji středních Čech, které vzniklo v padesátých letech 20. století sloučením do té doby samostatných městeček *Sedlec* a *Prčice*. Jméno *Prčice* má podobu jednotného čísla, místní obyvatelé mluví vždy jedině o *Prčici*, nikoli o **Prčících*. Jméno bylo utvořeno od slova *prk* ‚kozlí nebo jelení pach v době říje‘. Šlo patrně o posměšné jméno, které osadě dali zlomyslní sousedé. Jméno *Sedlec* vychází ze staročeského podstatného jména *sedlcě*, které bylo zdrobnělinou slova *sedlo* ve významu ‚osada, sídlo‘.

Co se změnilo u slovesných tvarů?

Podstatné jméno může mít maximálně 14 tvarů, nepočítáme-li v to varianty (např. *ve spisu – ve spise*). Sloveso je na tom podstatně hůře, neboť zahrnuje desítky tvarů. Není proto divu, že někdy znejistíme, zda jsme zvolili tvary náležitě. Projděme si některé z nich, a to zejména ty, u nichž došlo před více než 20 lety ke změně kodifikace.

Slovesa, která v minulosti měla infinitiv na *-ci* (*péci*, *moci*), mají už kodifikovaný i infinitiv na *-ct* (*péct*, *mocť*). U většiny sloves vzoru „mazat“ se dnes již výlučně užívají přítomné tvary s koncovkami *-u*, *-ou*: *mažu*, *mažou*, *řežu*, *řežou*. U slovesa *psát* jsou vedle *píšu*, *píšou* však stále živé tvary *píši*, *píší*, totéž platí pro některá předponová slovesa odvozená od výrazu *kázat*, a to zejména ve 3. os. mn. č.: *dokáží*, *přikáží*. U slovesa *moci* (*mocť*) se za neutrální spisovné tvary považují *mohu*, *mohou*, tvary *můžu*, *můžou* jsou též spisovné, ale hovorové. Jako hovorové se hodnotí i tvary *kupuju*, *organizuju*, *kupujou*, *organizujou*; dále tvary *nabydu*, *nabydeš...*, *příbyde*, *odbyde* atd. Za zcela rovnocenné se pokládají tvary (oni) *sázejí* i *sází*, *vyprávějí* i *vypráví*, *souvisejí* i *souvisí*, *musejí* i *musí*, ale jen (oni) *prosí*, *souhlasí*, *trpí*, *mlčí*. Za spisovné se považují pouze podoby *vědí*, *jedí*. Slovesa se zakončením na *-it* (vzor „prosit“) mají v rozkazovacím způsobu tvary s nezměkčenou souhláskou: *popros*, *poprosme*, *poproste* a také *přihlas se*, *přihlaste se*, *vyraz*, *vyrazte* atp.

Záludnosti

Zvratná slovesa (*učit se*, *koupit si*) mají v minulém čase v 2. os. j. č. tvary *učil ses*, *koupil sis*. V podmiňovacím způsobu jsou náležitě tyto podoby: *učil bych*, *učil bys*, *učil by*, *učili bychom*, *učili byste*, *učili by*. U zvratných sloves jsou v 2. os. j. č. náležité podoby: *učil by ses*, *koupil by sis*. Stále více se šíří tvary **bysem*, **by jsem*, **by jsi*, **bysme*, **by jsme*, **by jste*, ale ty se ke spisovným neřadí.

Slovesa *tisknout* a *minout* pojí zakončení *-nout*, shodují se i v přítomných tvarech: *tisk-ne*, *mi-ne*. Rozdílly shledáváme v příčestí minulém: *minul*, ale *tiskl*. Pokud zakončení *-nout* (*-ne*) předchází samohláska, sloveso je jednoslabičné (*hnout*) nebo obsahuje slabikotvorné *r* (*hrnout*), má příčestí minulé tvar s *-nu* (*vanul*, *hnul*, *hrnul*). Jestliže před *-nout* (*-ne*) je

souhláska, přičestí -nu- zpravidla nemá (*uběhl, vyvázl, zanikl*). Slovo „zpravidla“ naznačuje, že existují slovesa, u kterých tvary s -nu- lze jako variantu užít. Patří k nim především ta slovesa, jež byla utvořena od citoslovcí: *prásknout, bouchnout, cinknout* apod. nebo slovesa expresivní: *pláchnout, trumfnout* (*práskl i prásknul, bouchl i bouchnul, cinkl i cinknul, pláchl i pláchnul, trumfl i trumfnul*). Ostatní tvary jsou bez -nu-, tedy *práskla, prásklo, práskli, pláchl* atd.

Píšete objednávku?

Jak napsat objednávku, jak ji potvrdit nebo zrušit

Objednávka je odpovědí na nabídku. Svou objednávkou zákazník zadává prodávajícímu zakázku. Objednávka je závazná: funguje buď jako návrh kupní smlouvy (pokud je reakcí na inzertní nabídku), nebo jako uzavření kupní smlouvy (pokud je reakcí na závaznou nabídku). Klasická kupní smlouva vzniká tehdy, pokud obě smluvní strany stvrdí smlouvu svým podpisem.

Objednávka může mít formu formuláře nebo individuálně stylizovaného dopisu. Musí obsahovat datum, pořadové číslo a vlastnoruční podpis, popř. otisk razítka. Objednávku obvykle začínáme formulací *Na základě Vaší nabídky ze dne ... objednáváme... Děkujeme za Vaši nabídku a podle ní objednáváme...* Následují údaje o objednaném zboží nebo službách a dohodnutých obchodních podmínkách (druh a množství, cena a platební podmínky, dodací lhůta, způsob a místo dodání zboží apod.): *Vaši dodávku očekáváme nejpozději do konce tohoto týdne... Fakturu zaplatíme příkazem k úhradě ihned po obdržení zásilky.* V závěru lze použít formulace: *Těšíme se na Vaši zásilku... Očekáváme Vaši dodávku... Žádáme Vás o potvrzení objednávky obratem.* Objednávku lze poslat i jako přílohu e-mailu.

Prodávající potvrdí přijetí objednávky krátkým průvodním dopisem nebo datovaným podpisem na kopii objednávky: tím se zavazuje k jejímu vyřízení. Potvrzení obvykle obsahuje poděkování za objednávku: *Děkujeme za Vaši objednávku č. ... ze dne ... a potvrzujeme ji v plném rozsahu Vašich požadavků.* Důležité údaje, jako jsou například dohodnuté

Studenti se rádi chlubí tím, co umí, a vaří nejrůznější kulinářské speciality. Lidé o tom nevědí, a nemohou/nemůžou se proto bránit. Co by sis / jsi si dala ráda k obědu? Snad si občané vydobudou práva, která jim náležejí. Honzík se rozběhl k babičce, ale zakopl a upadl. Omlouvám se, že vám skáče do řeči. Ztrátu karty okamžitě nahlaste. Byli bychom / bysme / by jsme rádi, kdybyste / kdyby jste nás navštívili.

Studenti se rádi chlubí tím, co umí / umí, a vaří nejrůznější kulinářské speciality. Lidé o tom nevědí, a nemohou/nemůžou se proto bránit. Co by sis dala ráda k obědu? Snad si občané vydobudou / vydobudou práva, která jim náležejí / náležejí. Honzík se rozběhl k babičce, ale zakopl a upadl. Omlouvám se, že vám skáče do řeči. Ztrátu karty okamžitě nahlaste. Byli bychom rádi, kdybyste nás navštívili.

Tereza je ženské jméno řeckého původu, jeho původní význam je však nejasný. Jméno se spojuje s názvem ostrovů *Thera* v Egejském moři nebo *Therasia* nedaleko Sicílie. Mohlo tedy patřit ženě pocházející z některého z těchto ostrovů. Existují však i výklady z řeckých slov *téresis* ‚ochrana, záštita‘ nebo *theros* ‚léto, horko‘. Podoba *Tereza* se u nás začala šířit až v sedmdesátých letech, do té doby se užívalo převážně jméno *Terezie*.

Týn patří mezi četně zastoupené základy našich místních jmen. *Týně* a *Týnců* je u nás celá řada, na mapách bychom našli i *Týniště* nebo *Týnčany*. Staročeské podstatné jméno *týn* označovalo osadu ohrazenou dřevěnými kůly a plaňkami. Jde o slovo starobylého původu, které vychází z keltského *dunum* ‚hradiště‘. Germánské slovo *tun* označovalo plot, ohradu nebo ohrazené sídlo. V němčině nám je dosud připomíná podstatné jméno *Zaun* ‚plot‘, v angličtině pak slovo *town* ‚město‘.

Koncovky přídavných jmen

Ve spojení přídavného a podstatného jména stojí obvykle na prvním místě přídavné jméno: *malovaný strop*, *malovaná kraslice*, *malované vajíčko*. Obrácený slovosled se vyskytuje u termínů, především z oblasti přírodních věd: *pes domácí*, *violka vonná*, *kyselina sírová*, *chlorid sodný*. Opačný slovosled využívají autoři tehdy, pokud chtějí příd. jm. zdůraznit: *Ukazuje se, že se hůře pronajímají byty velké*. Ve všech případech se příd. jm. shoduje v rodě, čísle i pádě s řídícím podst. jm.: *z malovaného stropu*, *k malovaným kraslicím*, *s malovanými vajíčky*, *o psu domácím*, *k violce vonné*, *s kyselinou sírovou*, *k chloridu sodnému*, *(pronajímání) bytů velkých*.

Dalším příkladem obráceného slovosledu jsou expresivní spojení typu *ty ženská bláznivá*; ve spojení *ty kluku hloupá* je míra expresivity umocněna užitím příd. jm., které se v rodě s podst. jm. neshoduje.

Záludnosti

Příd. jména se nacházejí až za podst. jmény také tehdy, pokud jsou rozvita. Pisatelé mají často tendenci přizpůsobit tvar příd. jména tomu podst. jménu, které za ním následuje. Vezmeme si spojení *článek uveřejněný ve věrejších Lidových novinách*. Patrně nikoho nenapadne u prvního příd. jm. zvolit jiný tvar než *uveřejněný*. Jiný tvar není možný proto, že podst. jm. *článek* je v 1. p. č. j. a jen toto jméno rozhoduje o podobě příd. jm.

Pokud budeme slovo *článek* skloňovat, bude se podle něho měnit i tvar výrazu *uveřejněný*: *z článku uveřejněného ve věrejších Lidových novinách*, *k článku uveřejněnému ve věrejších Lidových novinách*, *v článku uveřejněném ve věrejších Lidových novinách*, *s článkem uveřejněným ve věrejších Lidových novinách*.

Stejně je nutno postupovat i u příd. jm. se zakončením *-cí* (*týkající se*, *zabývající se...*), např. j. č.: *rozhodnutí týkající se stavebního spoření*, *podle rozhodnutí týkajícího se stavebního spoření*, *k rozhodnutí týkajícímu se stavebního spoření*, *v rozhodnutí týkajícím se stavebního spoření*, *s rozhodnutím týkajícím se stavebního spoření*; mn. č.: *rozhodnutí týkající se stavebního spoření*, *podle rozhodnutí týkajících se stavebního spoření*, *k rozhodnutím*

týkajícím se stavebního spoření, v rozhodnutích týkajících se stavebního spoření, s rozhodnutími týkajícími se stavebního spoření.

Někdy se může stát, že věta je formulována tak, že příd. jméno lze vztáhnout ke dvěma podst. jménům. Např. ve spojení *v třetím odstavci paragrafu 5 týkající- se vzájemného soužití...* se může příd. jm. *týkající se* vztahovat jak k výrazu *odstavci*, pak bude mít podobu *týkajícím se*, tak k výrazu *paragrafu* a pak je třeba zvolit tvar *týkajícího se*. To, která koncovka je ta správná, by měl vědět autor.

Píšete reklamaci?

Jak napsat reklamaci a jak na ni odpovědět

Reklamaci neboli výtku zasílá zákazník, pokud dodavatel nedodá zboží či služby podle kupní smlouvy či potvrzené objednávky. Už při převzetí dodávky si jako kupující musíme ověřit, zda je zásilka v pořádku; zkontrolovat množství, hmotnost, druh, jakost, provedení, cenu atd. Pokud zjistíme vadu, sepíšeme zápis o vadách (případně vyplníme reklamační formulář poskytnutý dodavatelem) a pošleme reklamaci. Vždy je nutné vědět, komu reklamaci adresovat. Reklamace i odpovědi na ně se zasílají doporučeně.

Reklamace má být věcná, bez emocí, zdvořilá a zároveň naléhavá. Vždy se odvoláváme na relevantní doklady (datum a číslo objednávky nebo kupní smlouvy, číslo dodacího listu atd.). *Dnes jsme obdrželi Vaši zásilku zboží podle objednávky č. ... ze dne ... a zjistili jsme, že...*

V reklamaci je třeba přesně popsat zjištěné nedostatky: *Při převzetí zboží jsme zjistili, že zboží bylo nedostatečně zabaleno a vlhkem se poškodilo.* Své tvrzení můžeme doložit důkazními prostředky: zápisem o vadách, reklamačním listem, vzorky vadného zboží, fotografiemi poškozené zásilky atd. Uvedeme svůj návrh řešení (výměnu, opravu, slevu, náhradu škody, odstoupení od smlouvy atd.) a termín nápravy: *Zboží jsme ochotni si ponechat pouze v případě, že nám poskytnete výraznou slevu... Žádáme o výměnu celé zásilky.*

Vše je zřejmé z příkladu znázorněn na obrázku. Doporučuje se, aby pořízené zvířátko žilo v podmínkách jemu vyhovující. Po instruktivním úvodu, seznamující s metodami analýzy, následují čtyři rozsáhlé statě. Firma je zapsána v obchodním rejstříku veden Městským soudem v Brně. Severní křídlo sloužilo personálu starající se o hospodářský chod zámku. Společnost má uzavřeny smlouvy pro případ nehody způsoben živelní pohromou.

Vše je zřejmé z příkladu znázorněného na obrázku. Doporučuje se, aby pořízené zvířátko žilo v podmínkách jemu vyhovujících. Po instruktivním úvodu, seznamujícím s metodami analýzy, následují čtyři rozsáhlé statě. Firma je zapsána v obchodním rejstříku vedeném Městským soudem v Brně. Severní křídlo sloužilo personálu starajícímu se o hospodářský chod zámku. Společnost má uzavřeny smlouvy pro případ nehody způsobené živelní pohromou.

tamější: Toto slovo píšeme s -mě-, protože nejde o 2. stupeň přídavného jména *tamní*, ale o 1. stupeň přídavného jména utvořeného z příslovce *tam*. *Tamní* a *tamější* jsou tedy synonyma.

tematický: Pozor na krácení samohlásky při tvoření přídavného jména. Píšeme *téma*, ale *tematický* (a *tematika*). Podobně také *schéma* – *schematický*.

terciární: Píšeme pouze s příponou -ární, analogicky k *primární*, *sekundární* atd. Podoba **terciální* se sice občas objevuje, ale je chybná.

trestněprávní: Píšeme dohromady jako jedno slovo, protože tento výraz vznikl z terminologického spojení přídavného a podstatného jména *trestní právo*. Tato složená přídavná jména píšeme dohromady bez spojovníku, např. *trestněprávní odpovědnost*.

tsunami/cunami: Toto podst. jméno je neskloňné a může být rodu středního nebo ženského. Můžeme použít mezinárodní přepis (*tsunami*) i přepis přímo z japonštiny, odkud slovo pochází (*cunami*).

V případě, že jde o první reklamaci, můžeme se odvolat na dosavadní úspěšnou spolupráci a vyjádřit politování. Při opakovaných nedostacích je vhodné zvolit razantnější řešení: *Pokud naše reklamace nebude obratem vyřízena, budeme nuceni zrušit všechny objednávky a najít si nového dodavatele... V případě, že tato reklamace nebude vyřízena v zákonem stanovené lhůtě, budeme muset celou záležitost předat právnímu oddělení...*

Prodávající reklamaci buď uzná, nebo nikoli. Jakožto prodávající se v případě **oprávněné reklamace** omluvíme, vysvětlíme důvod svého pochybení a navrhneme řešení: *Omlouváme se, že jsme Vám při poslední dodávce způsobili nepříjemnosti... Zásilka nebyla bohužel zajištěna dostatečně, protože... Zboží Vám rádi vyměníme... Uděláme vše pro to, aby se tato situace již neopakovala.* V případě **neoprávněné reklamace** je nutné uvést důvody, proč reklamaci nemůžeme přijmout: *Chápeme Vaši nespokojenost, avšak... Potřebujete-li nutně náhradní dodávku, jsme ochotni Vám ji okamžitě dodat na základě nové objednávky.* V závěru odpovědi na reklamaci ujistíme zákazníka, že máme i nadále zájem o další spolupráci.

Uršula je ženské jméno latinského původu, které vychází z latinského podstatného jména *ursa*, tj. ‚medvědice‘. Forma *Uršula* se pak vykládá jako ‚malá medvědice‘. Do staré češtiny bylo jméno *Uršula* převzato v podobě *Voršila*, ojediněle jsou však doloženy i podoby *Uršila* a *Voršula*. Jméno *Uršula* je u nás dnes voleno jen zřídka, poněkud častější je ve starší generaci. Ještě mnohem vzácnější je však jméno *Voršila*.

Újezd patří k nejpochetnějším místním jménům u nás. Vychází ze slovesa *ujezdit*. *Újezdem* bylo míněno území, které bylo darováno novým osadníkům a jehož hranice byly vytyčeny „ujížděním“, objížděním. Probíhalo to tak, že několik pánů určených vrchností objíždělo na koni určený prostor a vymezovalo přitom jeho hranice. Slovo *újezd* známe i ze současné češtiny, ale jeho význam je posunutý: ve vojenské terminologii označuje ‚samostatný správní obvod na území vojenských výcvikových prostorů‘.

Odchytky od větné stavby

Skládání slov do vět má v češtině svá ustálená pravidla. A kde jsou pravidla, tam najdeme také odchytky, které je ve spisovném jazyce nutno hodnotit jako chyby. Představíme zde čtyři typy, v praxi však můžeme najít i různé variace a kombinace.

Anakolut je změna větného schématu v průběhu tvorby výpovědi. Skládáme-li větu dlouhou, komplikovanou, vložíme-li do ní vsuvku atd., může se stát, že ji dokončíme jinak, než jak začala. Taková chyba je typická pro nepřipravené projevy. Např. věta *Kolegové, když přišli po večírku do práce, nechtělo se jim nic dělat* je špatně utvořená, správně by měla znít *Kolegové, když přišli po večírku do práce, neměli chuť nic dělat* nebo *Kolegům, když přišli po večírku do práce, se nechtělo nic dělat*. Když zkombinujeme dvě odlišné vazby dohromady, věta nedrží pohromadě, rozpadá se.

Ani **atrakce** není příliš atraktivní způsob tvoření vět. Znamená nenáležité přizpůsobení tvaru jednoho slova slovu sousednímu, např. *Delegátka zajistila ubytování skupině turistům*. Slovo *turisté* ve větě závisí nikoliv přímo na slovese (*zajistit co komu*), nýbrž na *skupině*, která si žádá druhý pád. Správně má být tedy *Delegátka zajistila ubytování skupině turistů*.

V **kontaminaci** člověk intuitivně pozná nějaké nevhodné smíšení, znečištění. V jazyce je to zkřížení vazeb dvou slov, obvykle významově blízkých. Některé kontaminace vzniknou jen jako náhodné ojedinělosti, např. *Sousedé pokračovali na výstavbě bazénu* – povšimněme si, že *pokračovat v něčem* se zde smísilo pravděpodobně s *pracovat na něčem*. Jiná zkřížení jsou téměř chronická, jako třeba vazba předložky *mimo* – tradičně se pojí se čtvrtým pádem, takže by mělo být *Mimo bazén už nic dostavovat nebudeme*. Jenže když se do toho připlete podobná předložka *kromě*, snadno prosadí druhý pád, s nímž se pojí, a vznikne nesprávná konstrukce *Mimo bazénu už nic dostavovat nebudeme*.

Možná nejzákladnější nástrahou je **zeugma**, tedy zanedbání různých vazeb dvou (či více) větných členů. Vzniká v situaci, kdy k takovým členům připojíme jeden společný rozvíjející – ten pak samozřejmě jednomu z nich nemůže formálně odpovídat, přestože by měl. *Nastupovat a vystupovat z tramvaje je mimo stanici zakázáno*, jenže kam byste chtěli z tram-

vaje ještě nastupovat? Korektně by se muselo říci *Nastupovat do tramvaje a vystupovat z ní je mimo stanici zakázáno*. Jak vidíme, zeugma bývá často způsobeno snahou o úsporné vyjádření. Ta je sice chvályhodná, ale jen tam, kde neodporuje gramatickým pravidlům.

Některé konstrukce, ač zeugmatické, se však tolerují nebo přímo považují za neproblematické. Vezměme např. spojení *český jazyk a literatura* – pokud nemáme na mysli veškeré (světové), nýbrž pouze české písemnictví, pak slovo *český* v mužském rodě neodpovídá *literatuře* v rodě ženském. Přesto se časté zkracování vžilo, dnes jde o silně tradiční a frekventované spojení, jako chybu bychom ho tedy nehodnotili. Přijatelné je i zeugma, které „není vidět“: předložky v konstrukci *před i po finále* sice vyžadují jiné pády, u nesklonného jména to však stejně vyústí v tentýž tvar.

Píšete upomínku?

Jak napsat upomínku a jak na ni odpovědět

Upomínkou věřitel připomíná dlužníkovi, že uplynula lhůta splatnosti faktury. Upomínka je svým stylem a jazykovými prostředky podobná urgenci: urgence je pobídkou, aby obchodní partner dodal objednané zboží nebo služby, upomínku naopak posílá dodavatel zákazníkovi jako upozornění, že dodané zboží nebo poskytnuté služby nebyly zaplacený. Upomínka se posílá doporučeně, za první upomínku však lze považovat už e-mail připomínající úhradu faktury. Upomínat je možné třikrát. Všechny upomínky formulujeme zdvořile. Ve všech upomínkách uvádíme číslo faktury, datum jejího vystavení a splatnosti a fakturovanou částku.

První upomínku formulujeme velmi taktně, abychom působili velkoryse a neodradili obchodního partnera od dalších objednávek: *Při kontrole jsme zjistili, že jste dosud nezaplatili naši fakturu č. ... Již před týdnem vypršela lhůta splatnosti naší faktury č. ...* Můžeme vyjádřit i naději, že klient pouze opomenul nebo již mezitím zaplatil: *Věříme, že jde pouze o nedopatření... Pokud jste již fakturu zaplatili, považujte prosím tuto upomínku za bezpředmětnou a přijměte naši omluvu.*

Opravte: Všichni jsme, poté co jsme vyšli ven, bylo nám teplo. O soustavě zdejších horských údolích jsem již mnohé slyšel. Zástupci všech světadílů, seřazených na stadionu, přišli bojovat o vítězství. Tuto otázku budeme muset ještě dále jednat. Měl bys zvažovat o odchodu. Můžeme spoléhat a počítat s jeho pomocí? Petr má rád a pečuje o spoustu zvířat.

Všem nám, poté co jsme vyšli ven, bylo teplo. / Všichni jsme se, poté co jsme vyšli ven, zahřáli. – O soustavě zdejších horských údolích jsem již mnohé slyšel. Zástupci všech světadílů, seřazení na stadionu, přišli bojovat o vítězství. / Tuto otázku budeme muset ještě dále projednat. / O této otázce budeme muset ještě dále jednat. – Měl bys uvažovat o odchodu. / Měl bys zvažovat odchod. – Můžeme spoléhat na jeho pomoc a počítat s ním? – Petr má rád zvířata a o spoustu jich pečuje.

Vladimír je slovanské mužské jméno, které se vykládá jako ‚vládní míru‘. Vzhledem k tomu, že slovo *mír* je ve slovanských jazycích doloženo i ve významu ‚svět‘, je možný i význam ‚vládní světu‘. Jméno je u nás velmi rozšířené, jeho obliba dosáhla vrcholu v padesátých letech 20. století. Stejnou první část jako *Vladimír* má i jméno *Vladivoj*, které se vykládá jako ‚vládce vojska‘, a *Vladislav*, ‚slavný vládou‘ (z něho vzniklo i dnes samostatné jméno *Ladislav*).

Vltava je naše nejdelší řeka, která byla odnepaměti velmi důležitá pro orientaci v krajině. Není proto divu, že její jméno je velmi staré. Jméno *Vltava* je patrně germánského původu. V jeho první části se skrývá markomanské přídavné jméno *wilth* ‚divoký‘, které v současné němčině dostalo podobu *wild*. V druhé části je pak slovo *ahwa* nebo *aha* s významem ‚voda‘, které je příbuzné s latinským slovem *aqua*. *Vltava* byla tedy ‚divoká, prudce tekoucí řeka‘.

Předložky a (nejen) místní jména

Bydlíte na Moravě, v Čechách, nebo ve Slezsku? Nejde o místa sama, ale o předložky, s nimiž se pojí – proč se liší? Předložková spojení si v češtině občas konkurují.

U místních jmen se můžeme obvykle řídit určitými pravidly: předložka *na* se pojí s ostrovy, souostrovími či poloostroví: *letět na Mallorcu/Mallorku, na Madagaskar, na Kanárské ostrovy, na Arabský poloostrov, být na Rhodu/Rhodosu, na Šrí/Srí Lance, na Seychelách, na Pyrenejském poloostrově*. Se státy a městy se pojí předložky *v* a *do*: *jet do Estonska, do Peru, do Paříže, být v Ghaně, v Bangladéši, v Las Vegas*. Pokud se stát rozkládá na ostrově či ostrovech, vžila se jedna z možností: *jet na Island, být na Filipínách, ale jet do Grónska, být v Indonésii*. Tradicí jsou pak dána spojení s předložkou *na* ve 4. i 6. p.: *jet na Moravu, na Slovensko, na Ukrajinu, být na Moravě, na Slovensku, na Ukrajině*. Vžitě máme rozdíly i u spojení s pohořími: *v Krkonoších, ale na Šumavě*.

Předložkové vazby s názvy míst a různých městských částí se mohou měnit. Dříve se bydlelo *v Břevnově, v Chodově*, dnes je mnohem běžnější *na Břevnově, na Chodově*, jezdilo se *k Andělu*, dnes *na Anděl*. Kromě jisté výbojnosti předložky *na* je tento posun dán i změnou charakteru místa – ze samostatnějších měst či obcí se staly pražské čtvrti, neohraničená území či sídliště. Stále zůstává *v Holešovicích, v Hrnčářích, v Modřanech, v Karlíně*. Zažitou výjimkou je varianta *bydlet v Kladně i na Kladně a v/na Mělníku i v/na Mělníce*, přičemž předložka *v* je zde chápána jako základní.

Užití správné předložky může činit problém i ve spojení s obecnými jmény. Chodíme *do školy* (= budovy), *do školky*, ale *na školu* (= instituci): *na střední školu, na univerzitu*. Instituce jsou zpravidla uvozovány předložkou *na*: *na městském úřadě/úřadu, na policii* či slangově *na vládě*. U dočasného obývání prostoru volíme obvykle rovněž *na*: *bydlet na koleji, na privatě/privátu, ale v hotelu*.

Předložka *na* a s ní někdy i 6. a 4. p. pronikají i do dalších místních spojení: *mít na skladě* (× *ve skladu*), *na prodejně* (× *v prodejně*), *platit na kase* (× *u kasy*), *sedět na baru* (× *u baru*), *na hlavní budově* (× *v hlavní budově*) – spojení s *na* jsou zde chápána jako stylově nižší. Rozdíly cítíme ve spojení: *být na bazéně/bazénu* = v areálu, *být v bazéně/bazénu* = ve vodě.

Někde jsou možné varianty: sněží *v horách* i *na horách*, mít něco *v seznamu* i *na seznamu*, chodit *na housle* i *do houslí* (= do lekcí); někde je významový posun: bílá paní *straší v hradě* (= uvnitř budovy) i *na hradě* (= v areálu), *chyba v počítači* (= uvnitř systému), ale *hrnek na počítači* (= na bedně), výjimkou pak je *hra/program na počítači*.

V 7. p. proniká předložka *s* do spojení tradičně bezpředložkových (*být si něčím jistý*, *nikoli s něčím*). Variantní je např. *šetřit něčím* i *šetřit s něčím*, *chlubit se něčím* i *chlubit se s něčím*, vazby *s* předložkou jsou hovorové. Pozor také na rozdíl *sebou* (= kým, čím) a *s sebou* (= s kým, čím): *zabývat se sebou*, *zmítat sebou* × *svačinu si vezměte s sebou*.

Píšete plnou moc?

Kdo je zmocněnec a kdo zmocnitel

Plnou moc by měl umět napsat každý – netýká se totiž jen obchodní praxe, občas udělujeme plnou moc i v osobním životě.

Plnou moc uděluje fyzická nebo právnická osoba, která se dává zastupovat v určitém jednání, jehož se nemůže osobně zúčastnit. Ten, kdo dává plnou moc, je **zmocnitel** (zastoupený). Ten, komu je plná moc udělena, je **zmocněnec** (zástupce).

Plná moc je písemnost právního charakteru. Musí obsahovat datum vystavení (popř. datum, odkdy dokdy zmocnění platí), přesné identifikační údaje o zmocniteli a zmocněnci, popis jednání, na které se plná moc vztahuje (účel a rozsah zmocnění), vlastnoruční podpis zmocnitele a někdy i zmocněnce. Pokud je zmocnitelem nebo zmocněncem právnická osoba, uvede se jméno, právní forma podnikání, sídlo, IČO, statutární orgán.

Zmocnitel a zmocněnec mohou být fyzické osoby, např. dáme plnou moc rodinnému příslušníkovi, aby nás zastupoval při pozůstalostním řízení, nebo sousedovi, aby za nás hlasoval při schůzi bytového družstva: *Já, níže podepsaná XY, zmocňuji Ing. XY, nar. bytem v ..., aby mne zastupoval a mým jménem hlasoval při všech jednáních bytového družstva... Zmocněnec plnou moc přijímá. Často vyplňujeme již připravené formuláře plné moci (např. u notáře nebo na matrice). Někdy je nutné, aby byl podpis úředně ověřen.*

Vyberte správnou nebo vhodnější variantu: Šatna je v přízemí. / Šatna je na přízemí. – Bydlíme ve Starém Městě v Praze. / Bydlíme na Starém Městě v Praze. – Jan chodí do konzervatoře. / Jan chodí na konzervatoř. – Bydlí v internátě. / Bydlí na internátě. – V sále operují. / Na sále operují. – Nehýbej sebou. / Nehýbej s sebou.

Šatna je v přízemí. Bydlíme na konzervatoř. Bydlí na internátě. Na sále operují. Nehýbej sebou.

versus: Předložku s významem ‚proti‘ lze zkrátit do podoby vs., případně v. (podoby bez tečky jsou chybné). Vyslovujeme sice z ([verzus]), správně ale píšeme s (*versus*).

víceprezident: První člen *vice-* pochází z latiny a znamená ‚místo-‘, správně se píše jediňě s krátkým *i*, podobně např. *vicemiss*, *vicemistr*, *vicepremiér*.

výjimka: Psaní *výjimka* vlastně není až takovou výjimkou. Podobně se při odvozování dluží předponové *y* a krátké kořenné *í/ý* např. u slov *výhybka* (*vyhýbat*), *výšivka* (*vyšívat*) nebo *výčítka* (*vyčítat*).

vymýtít × vymítat: *Vymýtít* znamená ‚mýcením, tj. kácením, odstranit porost‘ (*vymýtít les*) nebo ‚odstranit vůbec‘ (*vymýtít prostitutci*), *vymítat* je oproti tomu varianta slovesa *vymetat* a užívá se ve významu ‚vyhánět‘ (*vymítat ďábla*).

vytipovat × vytypovat: *Vytipovat* znamená ‚odhadem vybrat z více možností‘, ‚doporučit‘, ‚navrhnout‘. *Vytypovat* by značilo ‚vybrat jako (vhodný) typ‘ – tento význam je však nejspíš umělý, vymyšlený na obhajobu chybného psaní *y* v prvním uvedeném významu. Zápisu *vytypovat* je tak lepší se vyvarovat.

V procesní plné moci zmocnitel potvrzuje, že zmocněnec (zpravidla advokát) je zmocněn na něj jednat u soudu: *Já, níže podepsaný XY, jednatel společnosti ABC, s. r. o., zmocňuji pana JUDr. XY, aby zastupoval výše uvedenou firmu u Okresního soudu v ... ve věci žaloby o zaplacení dlužné částky ... společností ..., aby se zúčastnil všech jednání v této záležitosti, činil za firmu veškerá potřebná podání a prohlášení... (vlastnoruční podpis zmocnitele). Zmocnění přijímám... (vlastnoruční podpis zmocněnce).*

Plná moc může být pro různé účely, např. podniková (zmocnění související s provozem podniku, firmy), obchodní (tj. prokura – podnikatel zapsaný v obchodním rejstříku zmocňuje prokuristu k právním jednáním, k nimž dochází při provozu obchodní společnosti, popřípadě pobočky, a to i k těm, pro která se jinak vyžaduje zvláštní plná moc), generální (univerzální zmocnění ke všem právním jednáním), speciální (zmocnění k určitému právnímu jednání) nebo kolektivní (plná moc se uděluje více zmocněncům – není-li v plné moci určeno jinak, musí jednat všichni společně).

Zdeněk je české mužské jméno, které bylo tradičně mylně považováno za českou obdobu latinského jména *Sidonius*, tj. ‚pocházející ze Sidonu‘. Nijak s ním však nesouvisí, vzniklo totiž již ve staré češtině jako původně domácká podoba jména *Zdeslav*. První část tohoto složeného jména může vycházet buď z praslovanského **sde* ‚zde, tady‘, nebo ze slovesného základu *dě-*, přítomného ve slovesu *dělat*. Jméno *Zdeslav* tedy znamenalo ‚zde slavný‘ nebo ‚vytvořil, udělal slávu‘.

Zlín je významné průmyslové město na východní Moravě. Poprvé je *Zlín* v historických pramenech připomínán k roku 1322. Jako většina místních jmen zakončených na *-ín* bylo i jméno *Zlín* utvořeno z osobního jména zakladatele nebo majitele osady, a to ze staročeského jména *Zla*, které lze vykládat jako ‚zlý člověk‘. Jméno *Zlín* označovalo ‚Zlův (dvůr nebo majetek)‘. V letech 1948–1990 neslo město dobově politicky motivovaný název *Gottwaldov*.

Přídavná jména na *-íci/-ící* a *-ní/-ný*

Přídavná jména *žehlicí* – *žehlicí*, *balící* – *balící*, *řídící* – *řídící* se formálně liší jen nepatrně, a to délkou samohlásky. Významově však zaměnitelná nejsou; volba náležitě *i/í* má větší význam, než se může zdát, protože slouží k rozlišení přídavných jmen účelových a dějových.

Dějová přídavná jména (zakončená na *-íci*) vyjadřují děj, činnost právě probíhající. Často jsou rozvitá a stojí za podstatným jménem: *žena žehlicí košili*, *Eva balící dárek pro Adama*, *přístroj měřící polétavý prach*, *vozy kropící rozpálené ulice*.

Přídavná jména účelová (se zakončením *-íci*) vyjadřují, k čemu daná věc slouží, je určena. *Žehlicí prkno* usnadňuje žehlení prádla, do *balícího papíru* můžeme cokoli zabalit, *měřící přístroj* slouží k měření, *kropící vůz* je určen ke kropení (ale v daném okamžiku kropit nemusí).

Při rozhodování nám někdy pomůže analogie s dvojicí *vzdělávající* – *vzdělávací*. Slovu *vzdělávající* (*učitel vzdělávající žáky*) odpovídá příd. jméno dějové: *lektor školící zaměstnance podniku*, *odborná komise hodnotící uchazeče o zaměstnání*. Ujijeme-li výraz *vzdělávací* (*vzdělávací středisko*, *vzdělávací komise*), měli bychom zvolit příd. jméno účelové: *nové školící středisko*, *byla zvolena hodnotící komise*.

Ve spojení s osobami užíváme jen podoby na *-íci*: *řídící pracovník* nebo *učitel*, *velící důstojník*, *místodržící*.

Ve spojení s abstraktními jmény (*činnost*, *funkce*, *systém*, *práce*, *proces*) nebo s označením různých orgánů (*komise*, *orgán*, *rada*, *středisko*) není snadné určit, zda jde o vyjádření děje, či účelu. Protože jde obvykle o spojení s obecnou časovou platností, má v těchto případech přednost pojetí účelové: *řídící práce*, *řídící orgán*, ale ani pojetí dějové nelze zcela odmítnout.

Přídavná jména s příponami *-ní* a *-ný* jsou v češtině dosti hojná. U přejatých slov jednoznačně převažuje zakončení *-ní* (*extrémní*, *mobilní*, *sankční*, *taxativní*); jádro slov s příponou *-ný* je ve starší slovní zásobě (*žitný*, *mléčný*, *něžný*, *věcný*). S volbou náležité přípony nebývá problém, pozor dáváme na slova, v nichž *i/ý* slouží k rozlišení významů: *srdeční*

svař, selhání × srdečný pozdrav, smích; trestní právo × trestný čin; mravní zákon × mravný člověk; prodejní doba, automat × prodejní model, člověk; sluneční hodiny, svit, soustava × slunečný den, počasí, pláž.

Záludnosti

Velké problémy činí tři dvojice slov: *živelní × živelný, škodní × škodný a zábavní × zábavný.*

Pro vyjádření významu ‚způsobený přírodními živly‘ slouží příd. jméno *živelní* (např. *pohroma, katastrofa*). Slovo *živelný* znamená ‚prudký, nezkontrolný, neovladatelný, nekoordinovaný‘; *živelný* může být třeba *člověk, odboj i radost*.

Vztahové příd. jméno *škodní* se užívá jako odborný termín v pojišťovnictví; souvisí s podst. jménem *škoda*, tj. ‚hmotná a jiná ztráta, částečné zničení, poškození‘. *Škodní* bývá *událost, průběh, protokol, faktura, komise*. Podoba *škodný* znamená ‚škodlivý‘ (*škodná zvíř*), je zachována i v obratu *být škodný*.

Má-li něco sloužit k zábavě, je to *zábavní* (*pořad, park, podnik, pyrotechnika*). Dobré je, když je takový pořad i *zábavný*, tzn. že divákům přináší pobavení, poskytuje zábavu. *Zábavný* bývá i *člověk, historka, četba*.

Zveme Vás ... a jednejm!

Jak psát pozvánky a zápisy z jednání

Pozvánky píšeme jak v pracovním, tak ve společenském styku. Zveme hosty na přednášky, besedy, soutěže, veletrhy, vernisáže atd. Stále častěji se setkáváme i s pozvánkami propagačního charakteru. Pozvánka může sloužit zároveň jako vstupenka na předváděcí akci nebo jako slevový kupon.

Pozvánky na slavnostní akce se tisknou na kvalitním papíře a mnohdy vyžadují profesionální grafické zpracování. Zvláště u pozvánek na mimořádné události je vhodné věnovat úpravě i stylizaci textu náležitou péči. V případě menšího okruhu účastníků je namíste zvolit formu individuálního dopisu. Pokud na akci zveme významnou osobnost,

podepsat dlužn__ úpis, navštivte náš
prodejn__ stánek, adresn__ sociáln__ systém,
univerzáln__ čist__ cí prostředek, student
píš__ cí úkol myslí spíše na chlad__ cí se víno,
spolehlivý vod__ cí pes, obloukové svařování
tav__ cí se elektrodou, doplň včas chlad__ cí
kapalinu a zkontroluj has__ cí přístroj, jednání
škodn__ komise

podepsat dlužní úpis, navštivte náš
prodejní stánek, adresný sociální
systém, univerzální čistící prostředek,
student píšící úkol myslí spíše na chladící se
víno, spolehlivý vodící pes, obloukové svařování
tavící se elektrodou, doplň včas chladící
kapalinu a zkontroluj hasící přístroj, jednání
škodní komise

NENECHTE SE ZMÁST

za to × zato: Spojení předložky *za* a zájmena *to* lze psát jak dohromady, tak zvlášť. Podoba *zato* je náležitá pouze tehdy, když má funkci spojky odporovací: *Pracoval pomalu, zato pečlivě*. V ostatních případech se píšou oba výrazy odděleně: *Hosté bojovali a dočkali se za to gólu. Soud měl za to, že žaloba je přípustná*.

zákon: Patří k těm jménům skloňujícím se podle vzoru „hrad“, která si stále zachovávají v 2. p. j. č. původní koncovku, tj. *-a* (podle *zákona*).

zářijový: Ve staré češtině mělo označení 9. měsíce podobu *zářij*, jež vznikla ze spojení *za říje* (= za říje). Od staročeského *zářij* bylo příponou *-ový* utvořeno přidavné jméno. To je důvod, proč máme *zářijový*, a nikoli **zářiový*.

zesplatnit: Jde o výraz užívající se v administrativních textech. Protože má význam ‚učinit splatným‘, píše se s předponou *ze-*.

zrcadlo × zrcátko: Oba názvy byly odvozeny od praslovanského slovesa *zrcati*. První byl utvořen od kmene *zrca* příponou *-dlo*, druhý příponou *-tko*, při tom došlo k prodloužení kmenového *-a-*, podobně jako např. u *párat – párátko*.

volíme zvací dopis ve formě osobního dopisu vedoucího pracovníka a připojíme tištěnou pozvánku.

V pracovních pozvánkách musí být uvedeny všechny údaje potřebné pro adresáta, tj. kdo akci organizuje, jak se akce jmenuje, kdy se akce koná (datum a doba začátku), přesné označení místa konání, program jednání, popř. jména referujících a plánovaná doba trvání. Lze uvést i další údaje, jako např. dopravní spojení, způsob stravování a možnosti ubytování. Na běžné porady se zve obvykle s týdenním předstihem, na důležitější jednání a akce minimálně měsíc předem. Společně s pozvánkou lze poslat i písemné podklady, aby se účastníci mohli na jednání připravit.

V některých pozvánkách se uvádí výzva k potvrzení nebo odmítnutí účasti (někdy jen fr. zkratka *RSVP = répondez s'il vous plaît*, tj. ‚odpovězte prosím‘). V odpovědi na pozvánku vždy poděkujeme, v případě neúčasti se omluvíme, uvedeme důvod své neúčasti, případně jméno osoby, která nás bude zastupovat.

Pokud má být vyhotoven **zápis z jednání**, měl by zachytit vše důležité, co v průběhu porady či schůze zaznělo. V zápisu jsou nutné tyto údaje: název akce a pořádající instituce, datum a místo konání, seznam přítomných, nepřítomných a omluvených (lze odkázat na prezenční listinu), jméno toho, kdo jednání zahájil a řídil, program a zpráva o průběhu jednání (zápis členíme podle bodů jednání), závěry jednání, datum pořízení zápisu, jméno zapisujícího a podpis vedoucího pracovníka, který zápis schválil (nebo pouze jeho jméno a zkratka *v. r.* = vlastní rukou). Zápis je třeba pořídit co nejrychleji a rozeslat účastníkům, popř. dalším osobám. Po zapracování následných připomínek se často zápis schvaluje na další schůzi. Záписы se archivují.

1. Která věta je pravopisně chybná?
a) Pojdte si s námi dobít energiil
b) Nenechte se zviklat!
c) Nedělejte kolem toho caviky!
2. Která věta je pravopisně chybná?
a) Scvrknutím kůže vznikají vrásky.
b) Shlédnutí této výstavy vám mohu doporučit.
c) Sfouknutí všech svíček mu netrvalo ani tři vteřiny.
3. Která věta je pravopisně chybná?
a) Odjeli na výlet beze mě.
b) Mě to nemusíš vysvětlovat.
c) Mě se to vůbec netýká.
4. Která věta je pravopisně chybná?
a) Na svou promoci jsem pozvala i Honzovy rodiče.
b) Na koncertě se objevili Honzovy učitelé z gymnázia.
c) Na ples se chystají i obě Honzovy sestry.
5. Která věta je pravopisně chybná?
a) Jeho rodina má za to, že by se měl pokusit školu dokončit.
b) Bohužel se nelze spolehnout na to, že vlak přijede včas.

- c) Čočka se solí až na závěr pro to, že v neslané vodě změkne rychleji.
6. Která z možností je správně?
a) Na spořicímu účtu mám už 2 milióny Kč.
b) Na spořicímu účtu mám už 2 miliony Kč.
c) Na spořicímu účtu mám už 2 milióny Kč.
7. Která z možností je pravopisně správná?
a) Rokytnice V Orlických Horách
b) Rokytnice v Orlických horách
c) Rokytnice v Orlických Horách
8. Která věta je pravopisně chybná?
a) Babička se jezdí rekreovat do Lázní Luhačovice kousek od Uherského Brodu.
b) Dnes už jsou Lázně Darkov součástí města Karviné.
c) Nedaleko Mariánských Lázní leží krásné Lázně Kynžvart.
9. Který z následujících tvarů je chybně utvořený?
a) Oslo – osloský
b) Riga – rigský
c) Vilnius – vilniuský

10. Která z možností je pravopisně chybná?
a) online
b) on line
c) on-line
11. Která z možností je pravopisně chybná?
a) trojklanný nerv
b) holenní kost
c) kolenní kloub
12. Který výraz není spisovným označením doktorky psychiatrie?
a) psychiatria
b) psychiatrička
c) psychiatryně
13. Která z možností je správně?
a) V zápase zvíťezili třebíčští.
b) V zápase zvíťezili Třebíčtí.
c) V zápase zvíťezili Třebíčští.
14. Jaký je správný tvar 7. p. mn. č. slova kněz?
a) s knězi
b) s knězy
c) s kněžími

15. Která z možností je správně?

- a) výlet do Jižní Korei
- b) výlet do Jižní Koreji
- c) výlet do Jižní Koreje

16. Která z možností je správně?

- a) proslov francouzského prezidenta Françoise Hollanda
- b) proslov francouzského prezidenta François Hollande
- c) proslov francouzského prezidenta François Hollande

17. Která z možností je správně?

- a) Přineste mi zdravotní kartu pana Palackého, Pavlici a Páže.
- b) Přineste mi zdravotní kartu pana Palackého, Pavlicy a Páže.
- c) Přineste mi zdravotní kartu pana Palackýho, Pavlicy a Pážete.

18. Která z možností je správně?

- a) Donu Quijote de la Manchovi bylo bez Sancho Panzy smutno.
- b) Donu Quijotovi de la Mancha bylo bez Sancho Panzy smutno.
- c) Donu Quijotovi de la Mancha bylo bez Sancho Panzi smutno.

19. Která z možností je chybná?

- a) Copak to nesete v těch batozích?
- b) Trvá kontrolní komise na svých stanoviscích?
- c) Odvedli ho z místa činu v želízcích?

20. Která z možností je správně?

- a) sto eur
- b) sto euro
- c) sto Euro

21. Která z výpovědí někoho, kdo se v počítačích nevyzná, je zapsána správně?

- a) Neumím si založit e-mailovou schránku, netuším, kolik megabytů paměti má můj flashdisk ani co všechno je součástí počítačového softwaru.
- b) Neumím si založit emailovou schránku, netuším, kolik megabitů paměti má můj flashdisk ani co všechno je součástí počítačového software.
- c) Neumím si založit e-mailovou schránku, netuším, kolik megabytů paměti má můj flashdisk ani co všechno je součástí počítačového softwareu.

22. V které větě je chybná interpunkce?

- a) Vzhledem ke snížení rozpočtu, způsobenému dlouhodobou finanční krizí, je třeba zavést úsporná opatření.
- b) V případě závažného porušení smluvních podmínek, je možno požádat o zrušení smlouvy v plném rozsahu.
- c) Kromě ředitele podniku a jeho zástupce by se schůze, plánované na příští týden, měli zúčastnit i zástupci odborů.

23. V které větě je chybná interpunkce?

- a) Vyvésila jsem ten inzerát, cos mi poslala na nástěnce ve škole a doufám, že se ti někdo ozve.
- b) Zastavili dopravu, protože v kolejišti běhal zmatený pes, a obnovili ji až po dvou hodinách.
- c) I přes všechny možné námítky jsme nakonec postup, který navrhoval, schválili.

24. V které větě je interpunkce nejméně vhodná?

- a) Naše polední menu sestává vždy ze dvou vegetariánských a dvou veganských jídel, obměňovaných každý den.
- b) Potom všechna jablka, předem pokrájená, rozprostřeme na těsto.

c) Měli bychom se co nejdřív vyjádřit k jeho návrhu, týkajícímu se změny ve vybírání poplatků.

25. Která z možností je chybná?

- a) K pivu byli podáváni hermelíni.
- b) K pivu byli podáváni utopenci.
- c) K pivu byli podáváni uzenáči.

26. Která z možností shody přísudku s podmětem je chybná?

- a) Důvěryhodnost svědka zpochybnila žalující strana i státní zástupce.
- b) Důvěryhodnost svědka zpochybnili žalující strana i státní zástupce.
- c) Důvěryhodnost svědka zpochybnily žalující strana i státní zástupce.

27. Která z možností je správná?

- a) Odbory, vedení společnosti i sám ředitel podepsali návrh nového pracovního řádu.
- b) Odbory, vedení společnosti i sám ředitel podepsaly návrh nového pracovního řádu.
- c) Správné jsou obě, a) i b).

28. Která z možností je správná?

- a) Zebry honili pakoně.
- b) Zebry honily pakoně.
- c) Správné jsou obě, a) i b).

29. Kolik let je člověku, který slaví abrahámoviny?

- a) 33 let
- b) 50 let
- c) 100 let

30. Co znamená stát hapták?

- a) stát v pozoru
- b) stát v řadě, např. ve frontě
- c) stát na jedné noze

31. Od čeho je odvozeno zblo ve spojení „není na tom ani zbla pravdy“?

- a) od blábolení
- b) od stébla
- c) od zemlbáby (žemlovky)

32. Jak se správně vyslovuje výraz standardní?

- a) [standartní]
- b) [standardní]
- c) Správné je a) i b).

33. Která z těchto zkratk výrazu cirka (= zhruba, asi) není správná?

- a) ca
- b) cca
- c) cka

34. Který zápis data a místa původu je náležitý v obchodní a úřední korespondenci?

- a) Praha 13. březen 2015
- b) Praha 13. března 2015
- c) V Praze, dne 13. března 2015

35. Který ze zápisů finančních částek stávající norma pro úpravu písemnosti nedoporučuje?

- a) 50 000 Kč
- b) 50.000 Kč
- c) 50 000,- Kč

36. Který zápis je správný?

- a) Helenka má horečku 39 °C a kašle.
- b) Narýsujte úhel 90 ° a spočítejte obsah čtverce.
- c) To pivo má 15 ° a medovou barvu.

37. Který zápis je správný?

- a) Alkohol nenaléváme osobám mladším 18 let.
- b) Alkohol nenaléváme osobám mladším 18ti let.
- c) Alkohol nenaléváme osobám mladším 18-ti let.

38. Který zápis je chybný?

- a) V České republice je dlouhodobě asi 6% nezaměstnanost.
- b) Pro stálé zákazníky nabízíme 10% slevu na celý nákup a dopravu zdarma.
- c) K přijímacím zkouškám se ve srovnání s loňským rokem dostavilo jenom 80% zájemců.

39. Jak bychom měli oslovit pana Muka s následujícími tituly: Mgr. Ing. Zdeněk Muk, Ph.D.?

- a) Vážený pane magistře
- b) Vážený pane inženýre
- c) Vážený pane doktore

40. Které z následujících slov neoznačuje v žádném nářečí klíště?

- a) brunčák
- b) zažírák
- c) kleňhák

41. Komu nebo čemu se v nářečí střední Moravy říká pouk?

- a) pukavci
- b) polštáři
- c) pavoukovi

42. Které z následujících slov neoznačuje v žádném nářečí brambory?

- a) branibor
- b) jablouško
- c) kobzol

43. Do čeho byste se nejspíš nezakousli s chutí?

- a) do medáka
- b) do měchňáčka
- c) do kadlátko

44. Komu nebo čemu se v nářečí středních Čech říká omrzlice?

- a) sněhulákovi
- b) náledí
- c) sněžence

45. Co znamená v dětském rozpočítadle, že čert vyletěl z elektriky?

- a) byl vyloučen z pekla
- b) vypadl z tramvaje
- c) rozsvítil vánoční stromek

46. Jaký význam má řecký základ, z něhož je odvozeno jméno Petr?

- a) řeka
- b) skála
- c) strom

47. Které z těchto ženských rodných jmen se vykládá jako „žena z lesa“?

- a) Patricie
- b) Sylvie
- c) Šárka

48. Jak se vykládá význam ženského jména Uršula?

- a) malá hrošice
- b) malá vlčice
- c) malá medvědice

49. Jak se vykládá význam názvu řeky Vltava?

- a) tichá řeka
- b) západní řeka
- c) divoká řeka

50. Jaké varování je skryto v zeměpisném jménu Dalskabäty?

- a) před loupežným přepadením
- b) před chladem v horských oblastech
- c) před překračováním hranic do tehdejšího Pruska

Šprávné odpovědi: 1c, 2b, 3b, 4b, 5c,
6a, 7b, 8a, 9b, 10b, 11a, 12a, 13c,

14c, 15c, 16a, 17a, 18b, 19c, 20a,
21a, 22b, 23a, 24c, 25a, 26c, 27a, 28c, 29b,
30a, 31b, 32b, 33c, 34b, 35c, 36a, 37a, 38c,
39c, 40a, 41c, 42a, 43a, 44b, 45b, 46b, 47b,
48c, 49c, 50a